Ministerstwo Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

Plan
Strategiczny dla
Wspólnej
Polityki
Rolnej
na lata 2023-2027

Płatności bezpośrednie,

w tym ekoschematy
oraz interwencje środowiskowe
PS WPR 2023-2027

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Departament Płatności Bezpośrednich
telefon: 22 623 12 34
www.gov.pl/rolnictwo

Niniejsza broszura ma charakter wyłącznie informacyjny.
Treść broszury nie może być podstawą do jakichkolwiek roszczeń prawnych.
Informacje zawarte w broszurze są zgodne ze stanem prawnym
obowiązującym na dzień złożenia broszury do druku (marzec 2025 r.).
Mogą one ulec zmianie w wyniku nowelizacji przepisów prawa.

Warszawa 2025

Spis treści

1. Wstęp **7**

2. Warunkowość **8**
- 2.1 Normy GAEC 10
- 2.2 Wymogi SMR 16

3. Warunkowość społeczna **22**

4. Płatności bezpośrednie **23**
- 4.1 Podstawowe wsparcie dochodów 25
- 4.2 Płatność dla młodych rolników 26
- 4.3 Płatność redystrybucyjna 26
- 4.4 Wsparcie dochodów związane z produkcją 27
- 4.5 Płatność dla małych gospodarstw 36
- 4.6 Przejściowe wsparcie krajowe 36

5. Ekoschematy **38**
- 5.1 Ekoschemat Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi 39
- 5.2 Ekoschemat Obszary z roślinami miododajnymi 46
- 5.3 Ekoschemat Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych 48
- 5.4 Ekoschemat Integrowana Produkcja Roślin 48
- 5.5 Ekoschemat Biologiczna uprawa 50
- 5.6 Ekoschemat Grunty wyłączone z produkcji 50
- 5.7 Ekoschemat Materiał siewny kategorii elitarny lub materiał siewny kategorii kwalifikowany 51
- 5.8 Ekoschemat Dobrostan zwierząt 53

6. Interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne **71**
- 6.1 Interwencja 1. Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 oraz Interwencja 2. Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000 71
- 6.2 Interwencja 3. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000 73
- 6.3 Interwencja 4. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych 74
- 6.4 Interwencja 5. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie 75
- 6.5 Interwencja 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie 76
- 6.6 Interwencja 7. Bioróżnorodność na gruntach ornych 77

7. Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020 – zobowiązania kontynuacyjne **78**

8. Rolnictwo ekologiczne **79**

9. Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi Ograniczeniami (ONW) **83**

10. Interwencje leśno-zadrzewieniowe **86**
- 10.1 Zalesianie gruntów rolnych 86
- 10.2 Tworzenie zadrzewień śródpolnych 87
- 10.3 Zakładanie systemów rolno-leśnych 88
- 10.4 Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych 88
- 10.5 Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych 89

11. Zobowiązania zalesieniowe PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020 **90**

12. Najważniejsze dokumenty i akty prawne **91**

1. Wstęp

Wsparcie finansowe w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) na lata 2023-2027 jest przyznawane na podstawie dokumentu pn. „Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027" (PS WPR).

Po raz pierwszy do dokumentu programowego, obejmującego perspektywę kilku lat zostały włączone **płatności bezpośrednie**. Płatności te: (i) są bardziej ukierunkowane na wsparcie dla małych i średnich gospodarstw, (ii) wspierają młodych rolników, (iii) poprzez płatności związane z produkcją wspierają sektory znajdujące się w trudnej sytuacji, oraz (iv) są silniej ukierunkowane na produkcję zwierzęcą, która ponosi najwyższe koszty związane z dostosowaniem się do nowych unijnych dyrektyw z zakresu ochrony środowiska.

Obejmują one, co do zasady, te same formy wsparcia co dotychczas (tj. podstawowe wsparcie dochodów, płatność redystrybucyjna, płatność dla młodych rolników, 13 płatności w ramach wsparcia dochodów związanego z produkcją).

Elementem systemu płatności bezpośrednich, wspierającym realizację praktyk korzystnych dla środowiska, klimatu i dobrostanu zwierząt, są **ekoschematy**. Są to roczne, płatne praktyki, dostosowane do warunków i potrzeb krajowych służące realizacji celów środowiskowych i klimatycznych nowej WPR – ochrona zasobów gleby, wód, klimatu, dobrostanu zwierząt, różnorodności biologicznej w produkcji rolnej. W Polsce ekoschematy obszarowe zostały tak zaprojektowane, żeby promować praktyki, które przekładają się na dochody rolnicze poprzez zwiększenie żyzności gleby, racjonalne nawożenie, poprawę jakości plonów. Służy temu przede wszystkim ekoschemat Rolnictwo węglowe, w ramach którego rolnicy z ośmiu dostępnych praktyk mogą wybierać te, które najlepiej odpowiadają na ich potrzeby.

W ramach ekoschematów jest wspierany również dobrostan zwierząt. Oprócz gatunków zwierząt, które były wspierane do 2022 r, tj. bydło (krowy mleczne, krowy mamki) oraz świnie (lochy, tuczniki) i owce, wsparciem objęty jest także drób (kury nioski, brojlery, indyki mięsne), konie, kozy i bydło (opasy).

Realizowane jest również przejściowe wsparcie krajowe (finansowane ze środków krajowych) w formie Uzupełniającej Płatności Podstawowej oraz płatności niezwiązanej do tytoniu.

W ramach interwencji na rzecz rozwoju obszarów wiejskich rolnicy mogą ubiegać się o przyznanie: **płatności ONW, płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych, płatności ekologicznych, a także premii z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych.**

Od roku 2025 r. nowym elementem w płatnościach bezpośrednich będzie mechanizm warunkowości społecznej. Mechanizm ten polega na uzależnieniu wysokości wsparcia od przestrzegania wybranych krajowych przepisów z zakresu prawa pracy oraz zasad BHP, i jest obligatoryjnym elementem systemu płatności we wszystkich państwach UE od roku 2025 r.

Warunkiem otrzymania płatności jest złożenie wniosku oraz spełnienie określonych warunków kwalifikowalności do przyznania danej płatności.

Wnioski o przyznanie płatności składane są wyłącznie w formie elektronicznej za pośrednictwem aplikacji eWniosekPlus, do której logowanie następuje poprzez **Platformę Usług Elektronicznych (PUE)** dostępną ze strony internetowej **Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR)** pod adresem: **www.gov.pl/web/arimr/platforma-uslug-elektronicznych, lub po przekierowaniu beneficjenta ze strony: www.gov.pl/web/arimr/ewniosekplus-system.**

2. Warunkowość

Rolnictwo i obszary wiejskie mają kluczowe znaczenie dla Europejskiego Zielonego Ładu, a Wspólna Polityka Rolna na lata 2023–2027 jest ważnym narzędziem realizacji założeń strategii „Od pola do stołu" i strategii na rzecz różnorodności biologicznej.

Obecny system „zielonej architektury" na lata 2023-2027 obejmuje wzajemnie uzupełniające się wymogi obowiązkowe oraz dodatkowe zachęty do stosowania praktyk rolniczych korzystnych dla środowiska i klimatu. Podstawowym elementem zielonej architektury jest **warunkowość.**

Warunkowość stanowi połączenie i wzmocnienie wymogów zasady wzajemnej zgodności oraz zazielenienia, które obowiązywały do 2022 r. Jest **obowiązkowa** dla rolnika wnioskującego m.in. o przyznanie płatności bezpośrednich. To również **baza** do określenia wymagań **dla dodatkowo płatnych, dobrowolnych działań** podejmowanych przez rolnika.

Warunkowość uzależnia otrzymanie pełnego wsparcia w ramach:

- płatności bezpośrednich (w tym ekoschematów),
- płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych,
- płatności ekologicznych,
- premii z tytułu zalesień, zadrzewień lub systemów rolno-leśnych oraz
- płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW),

od spełniania przez beneficjentów norm i wymogów warunkowości obejmujących obszar: środowiska, zmiany klimatu, zdrowia publicznego, zdrowia roślin i dobrostanu zwierząt.

Co obejmuje warunkowość?

Warunkowość obejmuje:

- **normy dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska** *(ang. Good Agricultural and Environmental Condition of Land)* – normy **GAEC** oraz
- **wymogi podstawowe w zakresie zarządzania** *(ang. Statutory Management Requirements)* – wymogi **SMR,**

które zostały określone w załączniku nr III do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115.

Gdzie szukać informacji o warunkowości?

Informacje o normach i wymogach warunkowości dostępne są na stronach internetowych: Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (**www.gov.pl/web/rolnictwo**), Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (**www.gov.pl/web/arimr**), Centrum Doradztwa Rolniczego (**www.cdr.gov.pl**), a także bezpośrednio w biurach powiatowych i oddziałach regionalnych ARiMR oraz ośrodkach doradztwa rolniczego.

Jakie podmioty są uprawnione do kontroli warunkowości?

Organami odpowiedzialnymi za przeprowadzanie kontroli w zakresie warunkowości są: **ARiMR** - w zakresie spełniania przez rolnika norm GAEC oraz wymogów dotyczących środowiska, zmiany klimatu, zdrowotności roślin i bezpieczeństwa żywności w części dotyczącej produktów pochodzenia roślinnego oraz **Inspekcja Weterynaryjna (IW)** – w zakresie dobrostanu, zdrowia zwierząt, bezpieczeństwa pasz i żywności w części dotyczącej produktów pochodzenia zwierzęcego.

KARY ZA NIEPRZESTRZEGANIE WARUNKOWOŚCI

Czym skutkuje nieprzestrzeganie warunkowości?

W przypadku nieprzestrzegania norm i wymogów warunkowości konsekwencją jest odpowiednie **zmniejszenie** przyznawanych rolnikowi:

- płatności bezpośrednich (obejmujących również ekoschematy obszarowe i płatności dobrostanowe),
- płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych,
- płatności ekologicznych,
- premii z tytułu zalesień, zadrzewień lub systemów rolno-leśnych oraz
- płatności ONW.

WAŻNE!

Gospodarstwa do 10 ha UR zwolnione są z kontroli i kar w zakresie warunkowości. Zmniejszenie płatności co do zasady wynosi 3%, niemniej jednak poziom zmniejszenia zależy od rodzaju i skali naruszenia norm i wymogów.

Typy naruszeń i rodzaje niezgodności w ramach warunkowości

Każde naruszenie stanowi niezgodność i jest oceniane pod kątem wagi stwierdzonej niezgodności w skali ocen punktowych (1, 3, 5) według trzech kryteriów:

- zasięgu,
- dotkliwości,
- trwałości.

Wymiar kar za nieprzestrzeganie norm i wymogów uzależniony jest od wielu czynników. Niemniej jednak niezgodności mogą wynikać z:

- zaniedbania rolnika – traktowane jako **nieumyślne działanie** rolnika,
- winy rolnika – rozumiane jako **działanie umyślne/celowe.**

W przypadku, gdy stwierdzona niezgodność wynika z zaniedbania ze strony rolnika **(niezgodność nieumyślna)** - obniżka ta będzie co do zasady stanowić 3% całkowitej kwoty płatności. W zależności od wagi stwierdzonych nieumyślnych niezgodności zmniejszenie płatności może zostać obniżone do 1% lub zwiększone do 5% całkowitej kwoty płatności, a w przypadku niezgodności stanowiącej bezpośrednie ryzyko dla zdrowia publicznego lub zdrowia zwierząt **(poważna niezgodność)** – nawet do 10% kwoty płatności.

Za **poważną niezgodność** uznaje się wypalanie użytków rolnych.

Jeżeli naruszenie odnoszące się do tego samego wymogu lub normy zostanie wykryte u rolnika jako **powtarzalna niezgodność,** to znaczy powtórzy się w ciągu trzech kolejnych lat kalendarzowych, to wówczas zmniejszenie płatności co do zasady wynosi 10% całkowitej kwoty płatności. Natomiast w przypadku, gdy powtarzalność naruszenia tej samej normy lub wymogu pojawi się po raz kolejny bez podania przez rolnika uzasadnionego powodu,

to wówczas traktowane jest to jako **niezgodność umyślna.** Niezgodność umyślną stanowi również celowe naruszenie norm i wymogów warunkowości.

Wówczas zmniejszenie płatności wynosi co najmniej 15%, ale ARiMR na podstawie oceny niezgodności może podjąć decyzję o zwiększeniu tego odsetka nawet do 100% całkowitej kwoty płatności.

W przypadku, gdy kwota zmniejszenia płatności jest równa lub mniejsza od równowartości 100 EUR, kary nie są naliczane. Rolnik jest powiadamiany o stwierdzeniu niezgodności i obowiązku podjęcia działania naprawczego. Stwierdzenie w czasie kontroli niezrealizowania zaleconego działania naprawczego spowoduje odpowiednie zmniejszenie płatności.

Niezgodność drobna, to taka dla której: zasięg, dotkliwość i trwałość oceniono w punktacji na 1 punkt w każdym z trzech kryteriów (1-1-1), czyli suma punktów w ramach oceny wagi według kryterium zasięgu, dotkliwości i trwałości, wynosi 3.

W przypadku stwierdzenia **drobnej niezgodności**, nie stosuje się kary administracyjnej, natomiast rolnik jest informowany o niezastosowaniu kary administracyjnej oraz o możliwych działaniach naprawczych mających na celu usunięcie stwierdzonych drobnych niezgodności.

Szczegółowe informacje dotyczące sposobu oceny naruszeń oraz naliczanych kar za nieprzestrzeganie norm i wymogów określone są w przepisach rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 lipca 2023 r. w sprawie liczby punktów, jaką przypisuje się stwierdzonej niezgodności, oraz procentowej wielkości kary administracyjnej w zależności od liczby punktów przypisanych stwierdzonym niezgodnościom (Dz. U. poz 1382, z późn. zm.)

2.1 Normy GAEC

[Dotyczą wszystkich gospodarstw posiadających grunty rolne]

Celem norm Dobrej Kultury Rolnej (GAEC) jest właściwe zarządzanie glebą, przeciwdziałanie erozji gleby, ograniczanie degradacji substancji organicznej, przeciwdziałanie zmianom struktury gleby, zarządzanie zasobami wodnymi w rolnictwie i ochroną wody oraz **ukierunkowanie ich na wzmocnienie standardów w zakresie ochrony środowiska oraz zmiany klimatu.**

Wykaz norm GAEC

- **Norma GAEC 1:** Utrzymywanie trwałych użytków zielonych (TUZ) w oparciu o udział powierzchni TUZ w powierzchni użytków rolnych (UR) na poziomie krajowym
- **Norma GAEC 2:** Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych
- **Norma GAEC 3:** Zakaz wypalania użytków rolnych
- **Norma GAEC 4:** Ustanowienie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych
- **Norma GAEC 5:** Zarządzanie orką przyczyniające się do zmniejszenia ryzyka degradacji i erozji gleby, w tym uwzględnianie nachylenia terenu
- **Norma GAEC 6:** Minimalna pokrywa glebowa w najwrażliwszych okresach
- **Norma GAEC 7:** Zmianowanie i dywersyfikacja upraw na gruntach ornych
- **Norma GAEC 8:** Zachowanie elementów krajobrazu oraz zakaz przycinania drzew i żywopłotów w okresie lęgowym ptaków

– **Norma GAEC 9:** Zakaz przekształcania lub zaorywania TUZ wyznaczonych jako wrażliwe pod względem środowiskowym (cennych) na obszarach Natura 2000

Norma GAEC 1: Utrzymywanie trwałych użytków zielonych (TUZ) w oparciu o udział powierzchni TUZ w powierzchni użytków rolnych (UR) na poziomie krajowym

Udział TUZ w powierzchni użytków rolnych (UR) w skali całego kraju nie może się zmniejszyć o więcej niż 5% w stosunku do roku referencyjnego 2018. Wskaźnik referencyjny za 2018 r. wynosi **18,33%.**
Gdy na poziomie kraju obszar TUZ zmniejszy się o więcej niż 5% w porównaniu do wskaźnika referencyjnego za 2018 r., przekształcanie TUZ będzie zabronione. Zacznie wówczas obowiązywać mechanizm przywracania powierzchni TUZ.

W ramach ww. mechanizmu, rolnicy, którzy przekształcili TUZ w grunty orne (GO), będą zobowiązani do przywrócenia określonego odsetka tych przekształconych TUZ, lub ustanowienia TUZ na innym gruncie w swoim gospodarstwie. Przywrócenie TUZ będzie musiało nastąpić najpóźniej do dnia 31 maja następnego roku, a jeżeli rolnik składa wniosek o płatności bezpośrednie przed tym dniem, to wcześniej - do dnia złożenia tego wniosku.

Określenie zasad przywrócenia TUZ uregulowane zostanie odrębnymi przepisami.

Norma GAEC 2: Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych

obowiązuje od 2025 r.

Głównym celem normy jest ochrona gleb bogatych w węgiel na obszarze całego kraju.

Aby zapewnić właściwą ochronę gleb o największych zasobach węgla, normą GAEC 2 objęto gleby organiczne:

- o zawartości materii organicznej co najmniej 40% suchej masy gleby
- w warstwie o miąższości nie mniejszej niż 40 cm.

Na wyznaczonych torfowiskach i obszarach podmokłych, użytkowanych rolniczo, rolnicy będą zobowiązani do przestrzegania określonych wymogów. W przypadku, gdy torfowiska i obszary podmokłe stanowią:

- **trwałe użytki zielone:**
  - nie przekształca się ich i nie zaoruje, z wyłączeniem możliwości wykonania zabiegu renowacji z zastosowaniem płytkiej uprawy gleby i podsiewu nie częściej niż raz na 4 lata;
  - nie wydobywa się z nich torfu;
  - nie buduje się na nich i nie odnawia rowów i instalacji drenujących do odwadniania lub odprowadzania wody z terenu;

- **grunty orne:**
  - nie buduje się na nich i nie odnawia rowów i instalacji drenujących do odwadniania lub odprowadzania wody z terenu;
  - nie zaoruje się ich, z wyłączeniem możliwości płytkiej uprawy gleby do głębokości 15 cm;
  - nie wydobywa się z nich torfu.

Rolnicy, w gospodarstwach których zostaną wyznaczone obszary podlegające ochronie w ramach normy GAEC 2, znajdą stosowne informacje w aplikacji eWniosekPlus oraz na stronie https://gaec2.iung.pl.

Norma GAEC 3: Zakaz wypalania użytków rolnych

Obowiązuje całkowity zakaz wypalania użytków rolnych. Dopuszcza się jedynie punktowe wypalanie roślin, części roślin lub resztek pożniwnych ze względów związanych ze zdrowiem roślin, jak również wynikające z zalecenia inspektora Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Norma GAEC 4: Ustanowienie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych

Norma wprowadza **zakaz stosowania wszystkich nawozów oraz środków ochrony roślin** na użytkach rolnych położonych w odległości **do 3 m** od:

- brzegu jezior i innych niż jeziora zbiorników wodnych;
- brzegu cieków naturalnych;
- brzegu rowów, z wyłączeniem rowów o szerokości do 5 m liczonej na wysokości górnej krawędzi brzegu rowu;
- brzegu kanałów;
- ujęć wody, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów ustawy Prawo Wodne;
- obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego.

Jest to dodatkowa norma w stosunku do wymogów określonych w Programie działań w zakresie dyrektywy azotanowej[1], w ramach których obowiązuje zakaz stosowania nawozów azotowych na gruntach rolnych w odległości wynoszącej 5, 10 lub 20 m w zależności od rodzaju cieku wodnego.

WAŻNE! Do nawozów zalicza się również produkty pofermentacyjne, to znaczy płynne lub stałe substancje organiczne powstające w wyniku procesu produkcji biogazu rolniczego, przeznaczone do rolniczego wykorzystania (w rozumieniu przepisów art. 2 ust. 1 pkt 10b ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. z 2023 r. poz. 569, z późn. zm.))

[1] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2023 r. w sprawie „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu (Dz.U. z 2023 r. poz. 244)

Norma GAEC 5: Zarządzanie orką przyczyniające się do zmniejszenia ryzyka degradacji i erozji gleby, w tym uwzględnianie nachylenia terenu

Norma GAEC 5 obowiązuje we wszystkich gospodarstwach, w których występują grunty orne położone na stokach o nachyleniu co najmniej 14%. Gruntów tych:

- nie wykorzystuje się pod uprawę roślin wymagających utrzymywania redlin wzdłuż stoku;
- nie utrzymuje się jako ugór czarny w okresie jesienno-zimowym (tj. od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego).

Na gruntach ornych położonych na stokach o nachyleniu co najmniej 14%, wykorzystywanych pod uprawę roślin wieloletnich, oraz w sadach z drzewami owocowymi położonych na takich stokach utrzymuje się okrywę roślinną lub ściółkę w międzyrzędziach.

Norma GAEC 6: Minimalna pokrywa glebowa w najwrażliwszych okresach

Norma ma na celu uniknięcie pozostawiania gleby niepokrytej roślinnością w najbardziej newralgicznych okresach. Minimalna okrywa ma zabezpieczyć glebę przed erozją wodną, wietrzną oraz zapobiegać utracie węgla w glebie.

Okrywę ochronną gleby stanowią np.: trawy na gruntach ornych, międzyplony, wsiewki, rośliny bobowate drobnonasienne oraz ich mieszanki z trawami, ale również uprawy główne znajdujące się do 15 października na polu oraz samosiewy zebranej uprawy, pozostawienie ścierniska, grunty pokryte resztkami pożniwnymi, mulcz.

Okrywę utrzymuje się[2]:

- na powierzchni stanowiącej, co najmniej 80% gruntów ornych wchodzących w skład gospodarstwa - od dnia zbioru plonu głównego do dnia 15 października (w okresie tym dopuszcza się również niezbędną przerwę na wykonanie zabiegów agrotechnicznych związaną z wysiewem kolejnej rośliny – nie dłuższą jednak niż 4 tygodnie);
- w międzyrzędziach - w sadach z drzewami owocowymi - od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego kolejnego roku.

Mulcz nie tylko chroni glebę przed erozja wodną i wietrzną, ale zabezpiecza również strukturę gruzełkową przed destrukcją. Spowalnia i zmniejsza spływ powierzchniowy wody oraz ułatwia jej wsiąkanie do gleby. Ogranicza również nagrzewanie się gleby i parowanie wody. Utrudnia kiełkowanie i wschody chwastów oraz aktywizuje życie mikroorganizmów glebowych i dżdżownic.

Mulczowanie rozumiane jest jako częściowe wymieszanie międzyplonu lub części roślin pozostałych po zbiorze plonu głównego (np. słomy), z powierzchniową warstwą gleby.

GAEC 7: Zmianowanie i dywersyfikacja upraw na gruntach ornych – dotyczy gospodarstw powyżej 10 ha gruntów ornych

Norma GAEC 7 ma przyczynić się do zachowania potencjału gleby.

Norma składa się z dwóch elementów (dywersyfikacja upraw oraz zmianowanie upraw), przy czym rolnik sam dokonuje wyboru, który z elementów stosuje:

1. Dywersyfikacja upraw

W przypadku gospodarstw:

- **powyżej 10 ha do 30 ha gruntów ornych** - zobowiązane one są do prowadzenia co najmniej 2 różnych upraw na gruntach ornych, przy czym uprawa główna nie może zajmować więcej niż 75% gruntów ornych w strukturze zasiewów;
- **powyżej 30 ha gruntów ornych** - zobowiązane są one do prowadzenia co najmniej 3 różnych upraw na gruntach ornych, przy czym uprawa główna nie może zajmować więcej niż 75% gruntów ornych, a dwie uprawy główne łącznie nie mogą zajmować więcej niż 95% gruntów ornych w strukturze zasiewów.

2. Zmianowanie upraw

W przypadku gospodarstw o powierzchni gruntów ornych powyżej 10 ha:

- na powierzchni co najmniej 40% tych gruntów ornych, powinna być inna uprawa w plonie głównym niż uprawa w plonie głównym w roku poprzednim;
- na powierzchni wszystkich gruntów ornych taka sama uprawa w plonie głównym nie może być dłużej niż 3 lata, przy czym przy ustalaniu tego warunku bierze się pod uwagę uprawę w plonie głównym prowadzoną nie wcześniej niż w 2023 r.

Zmianowanie upraw uznaje się za spełnione również wówczas, gdy:

- rolnik:
  - prowadzi na formularzu opracowanym przez Agencję i udostępnionym na jej stronie internetowej rejestr zabiegów agrotechnicznych, który zawiera określone informacje lub
  - posiada inne dokumenty w postaci papierowej lub elektronicznej zawierające informacje potwierdzające wprowadzenie i utrzymanie wsiewki lub międzyplonu ozimego lub ścierniskowego.

Rejestr zabiegów agrotechnicznych lub wspomniane inne dokumenty mają być przechowywane w gospodarstwie przez okres niezbędny do ustalenia spełnienia warunku zmianowania upraw.

- na danej powierzchni:
  - w uprawę w plonie głównym zostanie wprowadzona wsiewka, która będzie utrzymana, co najmniej do wysiewu kolejnej uprawy w plonie głównym lub co najmniej przez 8 tygodni od dnia zbioru uprawy w plonie głównym, wskazanego w rejestrze zabiegów agrotechnicznych lub innych dokumentach, lub
  - po zbiorze uprawy w plonie głównym zostanie wprowadzony:
    - międzyplon ozimy utworzony przez wysiew co najmniej jednego gatunku roślin, który tworzy okrywę roślinną, co najmniej od dnia 1 listopada danego roku do dnia 15 lutego kolejnego roku, przy czym po dniu 15 listopada dopuszcza się mulczowanie tych międzyplonów lub
    - międzyplon ścierniskowy: (i) utworzony przez wysiew co najmniej jednego gatunku roślin w okresie od dnia 1 lipca do dnia 20 sierpnia (ii) utrzymany, co najmniej do dnia 15 października lub co najmniej przez 8 tygodni od dnia jego wysiewu po zbiorze uprawy w plonie głównym, wskazanego w rejestrze zabiegów agrotechnicznych lub innych dokumentach.

---

[2] Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2023 r. w sprawie norm oraz szczegółowych warunków ich stosowania (Dz.U. poz. 478, z późn.zm)

Zmianowanie nie obowiązuje w przypadku gruntów ugorowanych oraz następujących upraw w plonie głównym:

- roślin bobowatych,
- traw lub innych zielnych roślin pastewnych,
- mieszanek roślin bobowatych drobnonasiennych z trawami,
- upraw wieloletnich,
- plantacji nasiennych kukurydzy – od 1 stycznia 2025 roku.

Z obowiązku realizacji zmianowania lub dywersyfikacji upraw (oprócz gospodarstw o powierzchni do 10 ha gruntów ornych) wyłączone są gospodarstwa, w których:

- więcej niż 75% powierzchni gruntów ornych jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych, lub ugorowanych, lub wykorzystywanych do uprawy roślin bobowatych, lub
- więcej niż 75% powierzchni użytków rolnych stanowią trwałe użytki zielone lub jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych, lub
- jest prowadzona produkcja ekologiczna (wyłączenie dotyczy gruntów, na których jest prowadzona taka produkcja; wyłączenie jest prawem rolnika, a nie obowiązkiem).

Do celów zmianowania i dywersyfikacji upraw, **za uprawę** uznaje się:

- rodzaj roślin;
- formę jarą i ozimą tego samego rodzaju roślin;
- gatunek roślin z rodzin:
  - kapustowatych (Brassicaceae),
  - psiankowatych (Solanaceae),
  - dyniowatych (Cucurbitaceae);
- grunt ugorowany;
- trawy lub inne zielne rośliny pastewne.

Rodzina, rodzaj i gatunek roślin są określone zgodnie z klasyfikacja botaniczną. Definicja uprawy jest taka sama jaka obowiązywała w zazielenieniu. Lista upraw zgodnie z powyższą definicją dostępna jest na stronie ARiMR.

Na obszarze, na którym jednocześnie prowadzi się co najmniej dwie uprawy w oddzielnych rzędach, każdą z tych upraw uznaje się za oddzielną, jeżeli pokrywa ona co najmniej 25% tego obszaru, przy czym powierzchnię obszaru pokrytego oddzielnymi uprawami oblicza się, dzieląc powierzchnię tego obszaru przez liczbę upraw pokrywających co najmniej 25% tego obszaru, niezależnie od udziału danej uprawy na tym obszarze.

Obszary, na których w uprawę w plonie głównym wsiewa się drugą uprawę, uznaje się za obszary zajęte jedynie pod uprawę w plonie głównym.

Obszary, na których wysiewa się mieszankę nasion, uznaje się za oddzielne uprawy, jeżeli można ustalić, że gatunki roślin z różnych mieszanek nasion różnią się od siebie, a te różne mieszanki nasion nie są stosowane do uprawy traw lub innych zielnych roślin pastewnych.

Obszary, na których obok siebie są prowadzone odrębne uprawy, a każda z tych upraw zajmuje obszar o powierzchni mniejszej niż 0,1 ha, uznaje się za obszary objęte jedną uprawą.

WAŻNE!

Realizacja normy jest kontrolowana od 2024 r., oznacza to, że:

- od 2024 r. na powierzchni co najmniej 40 % gruntów ornych w gospodarstwie, w porównaniu z rokiem poprzednim, prowadzona powinna być inna uprawa w plonie głównym;
- od 2026 r. taka sama uprawa w plonie głównym na tej samej powierzchni w ramach całego gospodarstwa nie może się powtórzyć po raz czwarty.

Norma GAEC 8: Zachowanie elementów krajobrazu oraz zakaz przycinania drzew i żywopłotów w okresie lęgowym ptaków

Norma składa się z **dwóch** elementów:

1. Zachowanie elementów krajobrazu

Na użytkach rolnych będących w posiadaniu rolnika **nie niszczy się** następujących **elementów krajobrazu**:

- drzew będących pomnikami przyrody objętych ochroną na podstawie przepisów o ochronie przyrody,
- rowów, których szerokość nie przekracza 2 m,
- oczek wodnych o powierzchni mniejszej niż 100 m^2.

2. Zakaz przycinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz okresu wychowu młodych

Na użytkach rolnych będących w posiadaniu rolnika **nie przycina się drzew i żywopłotów** w okresie od dnia 15 kwietnia do dnia 31 lipca, z wyłączeniem:

- wierzb,
- drzew owocowych,
- gatunków drzew, których uprawa stanowi zagajnik o krótkiej rotacji.

GAEC 9: Zakaz przekształcania lub zaorywania TUZ wyznaczonych jako wrażliwe pod względem środowiskowym (cennych) na obszarach Natura 2000

WAŻNE!

Nie przekształca się i nie zaoruje trwałych użytków zielonych (TUZ) wyznaczonych jako wrażliwe w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2023 r. w sprawie trwałych użytków zielonych wrażliwych pod względem środowiskowym (Dz. U. poz. 488), **a także obszarów ponownie przekształconych w TUZ cenny.**

Rolnik, który wbrew zakazowi przekształcił lub zaorał TUZ cenne, jest obowiązany do ponownego przekształcenia tego obszaru w TUZ nie później niż do dnia 31 maja następnego roku, ale nie później niż do dnia złożenia wniosku.

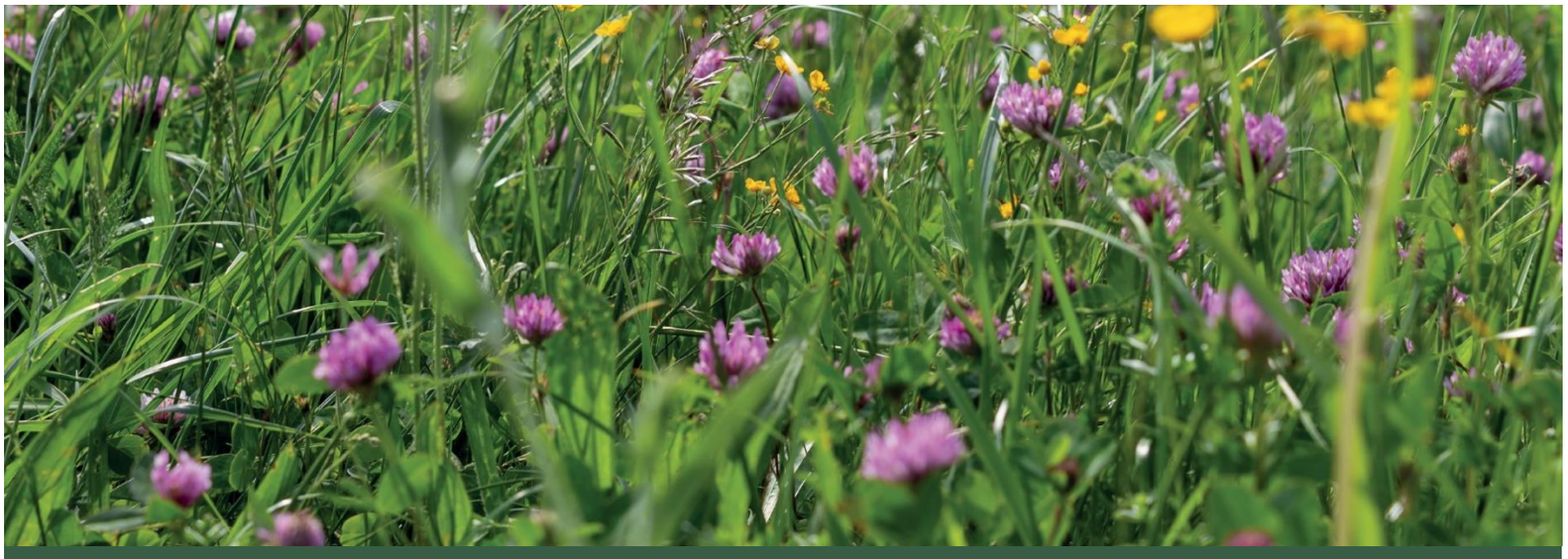

2.2 Wymogi SMR

Obowiązujące w Polsce wymogi podstawowe w zakresie zarządzania odnoszą się do ochrony środowiska, zdrowia publicznego, zdrowia roślin oraz dobrostanu zwierząt

Wykaz wymogów SMR

- **SMR 1** - Ramowa Dyrektywa Wodna - wymogi dotyczące kontroli pozwoleń
- **SMR 2** - Dyrektywa Azotanowa - ochrona wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego
- **SMR 3** - Ochrona dzikiego ptactwa
- **SMR 4** - Ochrona siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory
- **SMR 5** - Bezpieczeństwo żywności i pasz
- **SMR 6** - Zdrowie zwierząt
- **SMR 7** - Zdrowotność roślin
- **SMR 8** - Zrównoważone stosowanie pestycydów
- **SMR 9** - Dobrostan cieląt
- **SMR 10** - Dobrostan świń
- **SMR 11** - Dobrostan zwierząt hodowlanych

SMR 1 - Ramowa Dyrektywa Wodna - wymogi dotyczące kontroli pozwoleń

Rolnicy zobowiązani są do uzyskania pozwolenia wodnoprawnego na:

- usługę wodną obejmującą pobór wód powierzchniowych lub wód podziemnych do nawadniania gruntów lub upraw, a także na potrzeby działalności rolniczej, w ilości średniorocznie większej niż 5 m^3 na dobę;
- rolnicze wykorzystanie ścieków, jeżeli ich łączna ilość jest większa niż 5 m^3 na dobę.

SMR 2 - Dyrektywa Azotanowa - ochrona wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego

Rolnicy, którzy prowadzą produkcję rolną (w tym działy specjalne produkcji rolnej), oraz działalność w której przechowywane są nawozy naturalne, lub stosowane są nawozy zawierające azot – zobligowani są do przestrzegania wymagań **Programu działań** mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu, który został wdrożony rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2023 r. (Dz. U. poz 244).

Program ten określa w szczególności warunki stosowania i przechowywania nawozów zawierających azot, sposoby nawożenia oraz zasady dokumentowania realizacji programu. Ustanawia także terminy stosowania nawozów zawierających w swym składzie azot.

WAŻNE!

Do nawozów zalicza się również produkty pofermentacyjne, to znaczy płynne lub stałe substancje organiczne powstające w wyniku procesu produkcji biogazu rolniczego, przeznaczone do rolniczego wykorzystania *(w rozumieniu przepisów art. 2 ust. 1 pkt 10b ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. z 2023 r. poz. 569, z późn. zm.)).*

Wymogi SMR 2 dotyczą m.in:

– **warunków przechowywania** nawozów naturalnych oraz postępowania z odciekami w tym m.in.:
  - zapewnienia bezpiecznego dla środowiska przechowywania nawozów naturalnych wytwarzanych w gospodarstwie rolnym lub przyjętych od innego gospodarstwa rolnego przez okres, w którym nie jest możliwe ich rolnicze wykorzystanie. Wymaga to zapewnienia nieprzepuszczalnych powierzchni miejsc do przechowywania nawozów naturalnych stałych oraz pojemności przykrytych, w szczególności osłoną elastyczną lub osłoną pływającą, zbiorników na nawozy naturalne płynne, które powinny posiadać szczelne dno i ściany,
  - zapewnienia pojemności zbiorników na nawozy naturalne płynne umożliwiające ich przechowanie przez okres 6 miesięcy,
  - zapewnienia powierzchni miejsc do przechowywania nawozów naturalnych stałych umożliwiające ich przechowanie przez okres minimum 5 miesięcy,
  - w przypadku podmiotów prowadzących chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich w liczbie mniejszej lub równej 210 DJP - zapewnienia pojemności zbiorników na nawozy naturalne płynne umożliwiające ich przechowanie przez okres 4 miesięcy (nie dłużej niż do 31 grudnia 2024 r).;

WAŻNE!

Podmioty prowadzące chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich w liczbie mniejszej lub równej 210 DJP, muszą dostosować powierzchnię lub pojemność posiadanych miejsc do przechowywania nawozów naturalnych do wymogów określonych w Programie w terminie do dnia 31 grudnia 2024 r.

  - przechowywania kiszonek w szczególności w silosach, rękawach foliowych, na płytach lub na podkładzie z folii, sieczki, słomy lub innego materiału, który pochłania odcieki, oraz pod przykryciem foliowym,
  - zakazu przechowywania bezpośrednio na gruncie: pomiotu ptasiego oraz kiszonek,
  - zasad czasowego przechowywania obornika bezpośrednio na gruntach rolnych przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy od dnia utworzenia pryzmy. Przy czym pryzma musi być zlokalizowana poza zagłębieniami terenu, na możliwie płaskim terenie, o dopuszczalnym spadku do 3%, w miejscu niepiaszczystym i niepodmokłym, w odległości większej niż 25 m od linii brzegu wód powierzchniowych, morskiego pasa nadbrzeżnego i ujęć wód (jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów Prawo wodne). Czasowe przechowywanie obornika w tym samym miejscu na pryzmie nie może być wcześniejsze niż po upływie 3 lat od zakończenia uprzedniego przechowywania obornika;

- nie przechowuje się nawozów na terenie o dużym nachyleniu, w odległości 25 m od linii brzegu wód powierzchniowych, ujęć wód, czy morskiego pasa nadbrzeżnego, jeśli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne;

– **rolniczego wykorzystania nawozów w pobliżu wód powierzchniowych,** w tym:
  - zakazu stosowania nawozów azotowych na gruntach rolnych w odległości wynoszącej 5,10,20 m w zależności od rodzaju cieku wodnego oraz rodzaju nawozu;

– **okresów, terminów i warunków nawożenia**, w tym m.in.: zakazu stosowania nawozów na glebach zamarzniętych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub pokrytych śniegiem:
  - terminy stosowania nawozów co do zasady wykazano w tabeli nr 2 Programu działań *(w tabelach 4-5 doprecyzowano wykaz gmin i graniczny termin stosowania nawozów na ich terenie).*

    Wprowadzono również możliwość elastycznego stosowania nawozów przed dniem 1 marca (w okresie od 1-go do ostatniego dnia lutego), jeżeli nastąpi „przejście" średniej temperatury powietrza przez próg:
    - 3°C w przypadku roślin zasianych jesienią, upraw trwałych, upraw wieloletnich i trwałych użytków zielonych;
    - 5°C w przypadku pozostałych upraw.

    Datę „przejścia" średniej dobowej temperatury powietrza przez próg 3°C i 5°C określa dla terenu powiatu Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy. Wykaz powiatów, na terenie których możliwe jest wcześniejsze rozpoczęcie wiosennego nawożenia, można znaleźć w serwisie Agrometeo IMGW-PIB. Przejście przez próg danej temperatury to termin, w którym przez 5 dni następujących po sobie, każdego dnia, średnia dobowa temperatura powietrza przekroczyła 3°C lub termin, w którym przez pięć dni następujących po sobie, każdego dnia średnia dobowa temperatura powietrza przekroczyła 5°C,
  - nie stosuje się nawożenia na gruntach odłogowanych. Jedynie przed planowanym zakończeniem odłogowania dopuszcza się zastosowanie nawozów jesienią;

– **sposobu dawkowania nawozów:**
  - roczna dawka nawozów naturalnych wykorzystywanych rolniczo – max 170 kg N w czystym składniku/ha użytków rolnych;
  - dopuszczalna dawka N w wieloskładnikowych nawozach mineralnych dla zakładanych upraw jesienią po późno zbieranych przedplonach, buraku cukrowym, kukurydzy lub późnych warzywach – nie może przekroczyć 30 kg N/ha;
  - na terenach o dużym nachyleniu dawki nawozów azotowych mineralnych należy rozdzielić tak, aby poszczególne dawki nie przekraczały 100 kg N/ha;

– **sposobu czyszczenia rozsiewaczy nawozów i sprzętu do aplikacji nawozów**,

– **posiadania i przechowywania wymaganej dokumentacji**:
  - planu nawożenia azotem albo obliczeń maksymalnych dawek azotu. Dokumenty powinny być przechowywane przez rolnika, przez 3 lata od dnia zakończenia nawożenia na podstawie tego planu lub wyliczonych max dawek;
  - ewidencji zabiegów agrotechnicznych związanych z nawożeniem azotem i przechowywania jej przez okres 3 lata;
  - umowy na podstawie której nawozy naturalne mogą być zbywane do bezpośredniego rolniczego wykorzystania, która musi być zawarta w formie pisemnej pod rygorem nieważności. W przypadku zbywania nawozów naturalnych lub produktów pofermentacyjnych, rolnik zbywający te nawozy jest zobowiązany do: obliczenia ilości nawozów naturalnych lub produktów pofermentacyjnych (wytwarzanych w gospodarstwie rolnym, przeznaczonych do zbycia), wyliczenia ilości N w nawozach lub produktach pofermentacyjnych, oraz zapisania tych informacji w umowie;

- dla zakładanych upraw jesienią po późno zbieranych przedplonach, buraku cukrowym, kukurydzy lub późnych warzywach, w dokumentach o których mowa w rozdziale 1.3 ust. 8 Programu działań, muszą ewidencjonować: termin zbioru, datę stosowania nawozu, zastosowane nawozy i ich dawkę oraz termin siewu jesiennej uprawy;
- mapy lub szkicu działki, na których zaznaczona jest lokalizacja pryzmy z obornikiem czasowo przechowywanego bezpośrednio na gruntach rolnych oraz daty jej założenia. Czas przechowywania mapy/szkicu działki musi obejmować okres 3 lat od dnia zakończenia przechowywania obornika.
-

SMR 3 - Ochrona dzikiego ptactwa

Dotyczy rolników, których gospodarstwa rolne lub ich część są położone na obszarze Natura 2000.

Na obszarach Natura 2000 zabrania się podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco **negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000**.

WAŻNE!

Rolnik posiadający gospodarstwo rolne lub jego część na obszarze NATURA 2000 musi przestrzegać wymogów obligatoryjnych wynikających z planów zadań ochronnych (PZO) albo planów ochrony (PO) w zakresie dotyczącym gatunków ptaków objętych ochroną.

Na terenie całego kraju przestrzega się m.in. zakazu niszczenia siedlisk i ostoi będących obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania ptaków.

SMR 4 - Ochrona siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory

Dotyczy rolników, których gospodarstwa rolne lub ich część są położone na obszarze Natura 2000.

WAŻNE!

Rolnik posiadający gospodarstwo rolne lub jego część na obszarze NATURA 2000 musi przestrzegać wymogów obligatoryjnych wynikających z planów zadań ochronnych (PZO) albo planów ochrony (PO) w zakresie dotyczącym siedlisk przyrodniczych.

SMR 5 - Bezpieczeństwo żywności i pasz

Rolników obowiązują m.in. wymogi mające na celu zapewnienie, że wprowadzana na rynek żywność jest bezpieczna dla ludzi, a pasza jest bezpieczna dla zwierząt.

Wymogi SMR 5 dotyczą m.in.:

- zasad przechowywania żywności i pasz,
- prowadzenia odpowiedniej dokumentacji dotyczącej m.in.: rodzaju i pochodzenia pasz, produktów leczniczych podawanych zwierzętom oraz stosowania środków ochrony roślin i preparatów biobójczych,
- w przypadku m.in. hodowli zwierząt i wytwarzania produktów podstawowych pochodzenia zwierzęcego - dotyczące zapobiegania występowaniu i rozprzestrzenianiu się chorób zakaźnych przenoszonych na ludzi wraz z żywnością pochodzenia zwierzęcego.

WAŻNE!

Rolnikowi nie wolno:

- wprowadzać do obrotu jako żywność lub pasza,
- podawać zwierzętom,

produktów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego lub ich części spożywanych w stanie świeżym, przetworzonym i/lub wchodzących w skład żywności lub paszy, w których lub na powierzchni, których mogą być obecne pozostałości pestycydów przekraczające największe dopuszczalne poziomy (NDP).

SMR 6 - Zdrowie zwierząt

Rolników obwiązuje zakaz m.in.:

- stosowania i podawania zwierzętom w gospodarstwach hodowlanych, związków o działaniu hormonalnym, tyreostatycznym i β-agonistycznym;
- umieszczania na rynku, uboju i przetwarzania mięsa zwierząt, w których organizmach znajdują się lub u których wykryto ww. substancje;
- posiadania i przechowywania w gospodarstwie produktów leczniczych weterynaryjnych zawierających ww. zabronione substancje.

Zgodnie z prawem farmaceutycznym - rolnik musi przechowywać dokumentację leczenia zwierząt przez 5 lat od daty dokonania w niej ostatniego wpisu.

SMR 7 - Zdrowotność roślin

Rolnicy są zobowiązani do przestrzegania wymogów w obszarze zdrowia publicznego i zdrowia roślin, dotyczących w szczególności stosowania środków ochrony roślin:

- wyłącznie dopuszczonych do obrotu,
- zgodnie z etykietą,
- sprzętem sprawnym technicznie,
- przez osobę przeszkoloną.

Rolnik ma także obowiązek prowadzenia ewidencji zabiegów stosowania środków ochrony roślin

SMR 8 - Zrównoważone stosowanie pestycydów

Na terenie całego kraju rolników obowiązują wymogi dotyczące zrównoważonego stosowania pestycydów.

WAŻNE!

Rolnik, który wykonuje zabieg z zastosowaniem środkiem ochrony roślin (śor) przeznaczonym do profesjonalnego stosowania:

- musi posiadać zaświadczenie odbycia szkolenia w zakresie stosowania śor w Polsce *lub*
- musi posiadać zaświadczenie odbycia szkolenia w zakresie doradztwa dotyczącego śor *lub* w zakresie integrowanej produkcji rolnej *lub*
- może mieć ukończone - nie wcześniej niż przed upływem 5 lat przed zastosowaniem śor - szkolenie wymagane dla użytkowników profesjonalnych w innym państwie członkowskim UE *lub*
- posiada uprawnienia uzyskane na podstawie art. 64 ust. 4, 5, 7 i 8 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2023 r. poz. 340 z późn. zm.)

Dodatkowo rolnicy zobowiązani są m.in. do:

- używania sprzętu sprawnego technicznie i skalibrowanego do prawidłowego stosowania śor;
- przechowywania i unieszkodliwiania śor w sposób zgodny z etykietą i bezpieczny;
- postępowania z opakowaniami zgodnie z etykietą (opakowania nie mogą być używane ponownie);
- sporządzania i użytkowania sporządzonej cieczy w sposób ograniczający ryzyko skażenia wód powierzchniowych i podziemnych oraz gruntu;
- ograniczenia ryzyka skażenia wód powierzchniowych i podziemnych oraz zachowania odległości nie mniejszej niż 30 m od studni, ujęć wody oraz zbiorników i cieków wodnych – podczas przeprowadzania czyszczenia sprzętu do stosowania śor.

Na terenie parku narodowego lub rezerwatu przyrody, którego obszar pokrywa się z obszarem Natura 2000: **nie wolno stosować chemicznych i biologicznych śor** z wyłączeniem obszarów objętych ochroną krajobrazową w trakcie ich gospodarczego wykorzystania.

Na obszarze Natura 2000: przestrzega się wymagań obligatoryjnych wynikających z PZO albo PO w zakresie dotyczącym stosowania śor.

Na obszarach chronionych,które zostały wskazane w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, tj. obszarach:

- jednolitych części wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wody (na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi), na których ustanowiono strefy ochronne ujęć wody lub obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych oraz
- przeznaczonych do ochrony siedlisk lub gatunków (dla których utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie),

- przestrzega się wymagań dotyczących stosowania środków ochrony roślin

SMR 9 - Dobrostan cieląt

Rolników obowiązują wymogi dotyczące ochrony cieląt do 6 miesiąca życia, które wynikają z *dyrektywy dotyczącej ochrony cieląt*. Wymogi te dotyczą m.in. warunków utrzymania cieląt i wyposażenia pomieszczeń, w których utrzymywane są zwierzęta.

SMR 10 - Dobrostan świń

Rolników obowiązują wymogi dotyczące ochrony świń. Minimalne warunki ochrony świń uregulowane zostały oddzielną dyrektywą ustanawiającą *minimalne normy ochrony świń*. Wymogi te dotyczą m.in. warunków utrzymania świń i wyposażenia pomieszczeń, w których utrzymywane są zwierzęta.

SMR 11 - Dobrostan zwierząt hodowlanych

Rolników obowiązują wymogi ochrony zwierząt hodowlanych dotyczące m.in. opieki nad zwierzętami zdrowymi oraz chorymi, a także warunków i wyposażenia pomieszczeń, w których utrzymywane są zwierzęta.

Rolnik musi również przechowywać dokumentację weterynaryjną zwierząt gospodarskich oraz padłych zwierząt przez okres 3 lat.

2. Warunkowość społeczna

Warunkowość społeczna polega na uzależnieniu wysokości udzielanego wsparcia od przestrzegania wybranych przepisów krajowych z zakresu prawa pracy oraz zasad BHP (m.in. poprawność zatrudnienia pracowników w gospodarstwie czy warunki BHP).

Do wdrożenia warunkowości społecznej zobowiązują Polskę przepisy Unii Europejskiej. Z przepisów tych wynika, że państwa członkowskie są zobowiązane wykorzystać istniejące w tych państwach systemy kontroli i egzekwowania prawodawstwa w dziedzinie prawa pracy i zasad BHP.

System kontroli w ramach warunkowości społecznej będzie bazował na istniejącym w Polsce systemie kontroli prawa pracy i zasad BHP sprawowanym już obecnie przez Państwową Inspekcję Pracy (PIP). Nie wprowadza się żadnych nowych uprawnień kontrolnych dla Inspekcji Pracy.

Weryfikacja przestrzegania prawa pracy i zasad BHP (w ramach warunkowości społecznej) będzie dotyczyła tylko tych rolników, którzy już obecnie podlegają kontrolom PIP. PIP ma prawo kontrolować w szczególności podmioty zatrudniające pracowników (pracodawców), zgodnie z Kodeksem pracy, tj. osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę. W praktyce, w przypadku przedsiębiorstw rolnych będzie to zazwyczaj umowa o pracę. Ponadto PIP kontroluje również, nie będących pracodawcami, przedsiębiorców oraz inne jednostki organizacyjne.

Kontrole warunkowości społecznej nie obejmą podmiotów, które nie podlegały dotychczas kontroli PIP, w tym zwłaszcza zatrudniających wyłącznie pracowników sezonowych (pomocników przy zbiorach).

Za kontrole odpowiedzialna będzie PIP, a za przyznanie i wypłatę płatności (po uwzględnieniu wyników kontroli) – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR), która pełni funkcje agencji płatniczej.

Kontrole warunkowości społecznej rozpoczną się dopiero po przekazaniu, przez ARiMR, Państwowej Inspekcji Pracy danych rolników wnioskujących o płatności, objęte mechanizmem warunkowości społecznej. Następnie PIP musi dokonać wyboru próby kontrolnej.

Inspekcja Pracy będzie dokonywała wyboru próby kontrolnej na podstawie historii kontroli podmiotów, wpływających skarg oraz priorytetów kontrolnych PIP przyjętych na dany rok – głównie przy uwzględnieniu ostatnich zmian legislacyjnych, a także powstających problemów na rynku pracy, w tym wzrostu poziomu zagrożeń zawodowych i wypadkowych. Dodatkowo zostaną wykorzystane dane zebrane przez agencję płatniczą.

ARiMR, jako agencja płatnicza, ustalając wysokość należnych:

1) płatności bezpośrednich (w tym: podstawowego wsparcia dochodów, płatności redystrybucyjnej, płatności dla młodych rolników, płatności związanych z produkcją, płatności w ramach ekoschematów (w tym dobrostanowej) oraz płatności dla małych gospodarstw),
2) płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych, płatności ekologicznych lub premii z tytułu zalesień, zadrzewień lub systemów rolno-leśnych oraz
3) płatności ONW

zobowiązana będzie do wzięcia pod uwagę wyników kontroli (wybranych przepisów) przeprowadzonych przez inspektorów PIP.

Zmniejszenie, co do zasady wynosić będzie 3% całkowitej kwoty płatności. W przypadku powtarzającej się niezgodności zmniejszenie wynosić będzie 10%, zaś w przypadku celowej niezgodności (umyślność) - co najmniej 15%. W przypadkach umyślnego i drastycznego nieprzestrzegania przepisów możliwe będzie całkowite wyłączenie z płatności.

Kary administracyjne z tytułu nieprzestrzegania wymogów warunkowości społecznej nie będą nakładane jeżeli kara nie przekracza równowartości w złotych kwoty 100 euro (w odniesieniu do danego rolnika na rok kalendarzowy). W takiej sytuacji jednak rolnik informowany będzie o obowiązku podjęcia działania naprawczego w ustalonym terminie. Analogicznie jak w przypadku warunkowości, tzw. środowiskowej, tj. niezgodności z normami (uregulowanej już w ustawie PS WPR).

Kara nie będzie nakładana również w przypadku gdy niezgodność z wymogami warunkowości społecznej wynika z działania siły wyższej albo niezgodność jest wynikiem nakazu wydanego przez organ publiczny.

4. Płatności bezpośrednie

Płatności bezpośrednie, w tym ekoschematy, są przyznawane:

- **rolnikowi aktywnemu zawodowo** prowadzącemu działalność rolniczą, któremu został nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności, który może być wykorzystywany do ubiegania się o te płatności;
- jeżeli łączna powierzchnia gruntów objętych obszarem zatwierdzonym będących w posiadaniu rolnika na dzień 31 maja roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności, jest **nie mniejsza niż 1 ha** lub w przypadku rolników posiadających mniej niż 1 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt (w tym płatności do dobrostanu) minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi, co **najmniej równowartość w złotych kwoty 200 EUR;**
- do powierzchni działki rolnej lub jednostki gruntu nierolniczego:
  - położonych na gruncie stanowiącym **kwalifikujący się hektar**,
  - o powierzchni **nie mniejszej niż 0,1 ha**,
  - nie większej jednak niż maksymalny kwalifikujący się obszar.

Działalność rolnicza – działalność polegająca na:

1) wytwarzaniu produktów rolnych przez hodowlę lub chów zwierząt do celów gospodarskich lub uprawę lub hodowlę roślin, gdzie produkty rolne oznaczają produkty wymienione w załączniku I do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), z wyjątkiem produktów rybołówstwa, a także uprawie bawełny i zagajników o krótkiej rotacji lub
2) utrzymywaniu użytków rolnych w stanie, dzięki któremu nadają się one do wypasu lub uprawy bez konieczności podejmowania działań przygotowawczych wykraczających poza użycie zwykłych metod rolniczych i zwykłego sprzętu rolniczego. Co oznacza, że jeżeli na danym gruncie nie jest prowadzona produkcja, to:
   - w przypadku gruntów ornych i trwałych użytków zielonych - rolnik ma obowiązek wykonać co najmniej jeden zabieg agrotechniczny mający na celu usunięcie lub zniszczenie niepożądanej roślinności;
   - w przypadku sadów - rolnik ma obowiązek wykonać co najmniej dwa zabiegi agrotechniczne, w tym jeden mający na celu usunięcie lub zniszczenie niepożądanej roślinności i drugi mający na celu usunięcie obumarłych drzew lub gałęzi, lub cięcie sanitarne suchych i zasychających gałęzi

- w terminie do 31 lipca w roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie pomocy.

W przypadku realizacji ekoschematu Grunty wyłączone z produkcji, na gruntach wyłączonych z produkcji ww. zabieg agrotechniczny mający na celu usunięcie lub zniszczenie niepożądanej roślinności przeprowadza się w terminie do dnia 31 października roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie pomocy.

Rolnicy, którzy na swoich użytkach rolnych realizują zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne wykonują powyższe obowiązki w terminach i zakresie wynikającym z przepisów rolno-środowiskowo-klimatycznych.

Rolnik aktywny zawodowo

Za rolnika aktywnego zawodowo **automatycznie** uznawany jest rolnik, którego kwota płatności bezpośrednich za rok poprzedni **nie przekracza równowartości w złotych kwoty 5 000 EUR.**

Jeżeli kwota płatności bezpośrednich przekracza równowartość w złotych kwoty 5 000 EUR rolnik jest uznawany za aktywnego, jeżeli nie zarządza portami lotniczymi, nie administruje wodociągami, nie administruje stałymi terenami sportowymi lub rekreacyjnymi, nie świadczy usług przewozu kolejowego lub usług w zakresie obrotu nieruchomościami.

Niemniej jednak rolnik prowadzący tego rodzaju działalność zostanie uznany za aktywnego, jeżeli:

– działalność rolnicza jest jego działalnością przeważającą, co wynika z danych zawartych w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEiDG) lub Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS) lub z dokumentów z Krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej (REGON)

lub udokumentuje, że:

– jego przychód z działalności rolniczej stanowi co najmniej 1/3 całego jego przychodu, lub
– kwota płatności bezpośrednich, jakie mu przysługiwały za rok poprzedzający rok złożenia wniosku o przyznanie pomocy, wynosi co najmniej 5% całości przychodów z działalności pozarolniczej.

Tytuł prawny

Płatności bezpośrednie oraz uzupełniająca płatność podstawowa **są przyznawane do gruntu, który w dniu 31 maja roku**, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności, **jest w posiadaniu podmiotu ubiegającego się o ich przyznanie na podstawie tytułu prawnego**. Warunek posiadania prawa do użytkowania gruntów może zostać spełniony poprzez wszystkie dopuszczone prawem formy, jak np. tytuł własności czy umowa dzierżawy, w tym umowa ustna.

Jednocześnie podmiot, który nie użytkuje gruntu nie jest uprawniony do uzyskania płatności (nawet jeśli posiada tytuł prawny).

Jeżeli grunt lub zwierzę jest przedmiotem współposiadania, to płatności bezpośrednie oraz uzupełniająca płatność podstawowa przysługują temu współwłaścicielowi, co do którego pozostali współposiadacze wyrazili zgodę na piśmie. Zgoda ta nie jest wymagana, jeżeli współwłaścicielem jest małżonek wnioskodawcy.

Kwalifikujący się hektar oznacza:

1) użytki rolne danego gospodarstwa, które w trakcie roku kalendarzowego, na który wnioskuje się o płatności bezpośrednie, są wykorzystywane do prowadzenia działalności rolniczej lub są w przeważającej mierze wykorzystywane do prowadzenia działalności rolniczej;
2) użytki rolne, na których nie jest prowadzona produkcja rolna i które jednocześnie są objęte zobowiązaniami rolno-środowiskowo-klimatycznymi:
   - Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000,
   - Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000,
   - Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000,
   - Bioróżnorodność na gruntach ornych – Wariant Wieloletnie pasy kwietne,

- w ramach Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 lub Pakietu 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020,

jeżeli wymogi określone dla tych zobowiązań w przepisach dotyczących płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych[2] przewidują możliwość wykonywania zabiegów agrotechnicznych mających na celu usunięcie lub zniszczenie niepożądanej roślinności co drugi rok;

3) obszary:
   – na których występują elementy krajobrazu podlegające obowiązkowi zachowania zgodnie z normą GAEC 8 dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska,
   – które w okresie, w którym ma zastosowanie odnośne zobowiązanie rolnika, zostały ustanowione lub są utrzymywane w wyniku jednego z ekoschematów,
   – na których występują nowe elementy krajobrazu, ustanowione w związku z realizacją ekoschematu grunty wyłączone z produkcji;
4) elementy krajobrazu tworzące działkę rolną inne niż wymienione w pkt 3:
   - nieutwardzone drogi dojazdowe, pasy zadrzewień, żywopłoty lub ściany tarasów – o maksymalnej szerokości 2 m,
   - zadrzewienia śródpolne o powierzchni nie większej niż 100 m^2,
   - rozproszone drzewa znajdujące się na użytkach rolnych, o ile liczba drzew na hektar, innych niż drzewa owocowe, nie przekracza 100 sztuk (nie dotyczy to systemów rolno-leśnych uznawanych za kwalifikujący się hektar).

   Grunty, na których znajdują się ww. zadrzewienia lub rozproszone drzewa zalicza się do kwalifikującego się hektara pod warunkiem, że można na nich prowadzić działalność rolniczą.
5) obszary, na których nie jest prowadzona produkcja rolna i które jednocześnie są objęte zobowiązaniami w ramach środków rozwoju obszarów wiejskich, w zakresie zalesiania lub zadrzewiania.

Użytki rolne, do których mogą zostać przyznane płatności bezpośrednie muszą spełniać warunki uznawania za kwalifikujący się hektar od dnia złożenia wniosku o przyznanie tych płatności do końca roku kalendarzowego, a w przypadku gdy zakończenie działalności rolniczej nastąpi w kolejnym roku kalendarzowym – do dnia zakończenia wykonywania działalności rolniczej, wskazanej we wniosku o przyznanie płatności bezpośrednich, na tych użytkach.

Obszary wykorzystywane do produkcji konopi stanowią kwalifikujące się hektary tylko wtedy, gdy stosowane odmiany zawierają maksymalnie 0,3% tetrahydrokannabinolu (THC).

Zagajniki o krótkiej rotacji – grunty wykorzystywane do uprawy drzew z rodzaju:

- wierzba (Salix sp.) – maksymalny cykl zbioru 8 lat, minimalna obsada 10 000 na ha,
- topola (Populus sp.) – maksymalny cykl zbioru 8 lat, minimalna obsada 6 500 na ha,
- brzoza (Betula sp.) – maksymalny cykl zbioru 10 lat, minimalna obsada 10 000 na ha

– których korzenie lub podstawy łodyg pozostają w glebie po zbiorach, z których w następnym sezonie wschodzą nowe pędy.

4.1 Podstawowe wsparcie dochodów

Podstawowe wsparcie dochodów jest przyznawane:

- **rolnikowi aktywnemu zawodowo** prowadzącemu działalność rolniczą, któremu został nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności, który może być wykorzystywany do ubiegania się o te płatności;

[2] Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 marca 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (Dz.U. poz. 734, z późn. zm.).

– jeżeli łączna powierzchnia gruntów objętych obszarem zatwierdzonym będących w posiadaniu rolnika na dzień 31 maja roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności, jest **nie mniejsza niż 1 ha** lub w przypadku rolników posiadających mniej niż 1 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt (w tym płatności do dobrostanu) minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi **co najmniej równowartość w złotych kwoty 200 EUR;**

– do powierzchni działki rolnej lub jednostki gruntu nierolniczego:
  - położonych na gruncie stanowiącym kwalifikujący się hektar,
  - o powierzchni nie mniejszej niż 0,1 ha,
  - nie większej jednak niż maksymalny kwalifikujący się obszar.

4.2 Płatność dla młodych rolników

Płatność dla młodych rolników przysługuje:

- **młodemu rolnikowi** (osobie fizycznej lub prawnej), który spełnia łącznie następujące warunki:
  1) ma nie więcej niż 40 lat w pierwszym roku ubiegania się o płatność,
  2) kieruje gospodarstwem, co oznacza, że prowadzi działalność rolniczą w gospodarstwie osobiście (podejmuje decyzje), na własny rachunek i we własnym imieniu, ponosi koszty i czerpie korzyści w związku z prowadzeniem tej działalności,
  3) ma co najmniej:
     a) wykształcenie zasadnicze branżowe, średnie branżowe, średnie lub zasadnicze zawodowe w rozumieniu przepisów prawa oświatowego, lub
     b) 3-letni staż pracy w rolnictwie, przy czym za staż pracy w rolnictwie uznaje się okres, liczony do dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy, w którym wnioskodawca:
        - podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie jako rolnik lub domownik lub ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia działalności rolniczej w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA), lub
        - był zatrudniony w gospodarstwie na podstawie umowy o pracę, na stanowisku związanym z prowadzeniem produkcji rolnej.

  Płatność jest przyznawana do powierzchni gruntów będących w posiadaniu rolnika położonych na obszarze zatwierdzonym do podstawowego wsparcia dochodów, jeżeli ten rolnik po raz pierwszy rozpoczyna działalność rolniczą w gospodarstwie, jako kierujący tym gospodarstwem, a gdy rozpoczął już wcześniej działalność rolniczą – gdy od rozpoczęcia tej działalności do dnia złożenia pierwszego wniosku o płatność dla młodych rolników upłynęło nie więcej niż 5 lat.

  W pierwszym roku ubiegania się o przyznanie płatności do wniosku o przyznanie tej płatności dołącza się dokumenty potwierdzające wykształcenie lub staż pracy w rolnictwie. O płatność można ubiegać się maksymalnie przez 5 lat nie później niż do kampanii 2027 r. włącznie. Płatność zostanie przyznana również rolnikowi, któremu przyznano płatność dla młodych rolników na podstawie wcześniej obowiązujących przepisów, przy założeniu, że rolnik kieruje gospodarstwem oraz spełnia warunek posiadania wykształcenia lub stażu pracy.

4.3 Płatność redystrybucyjna

Płatność redystrybucyjna przysługuje:

- do powierzchni gruntów położonych na obszarze zatwierdzonym do podstawowego wsparcia dochodów,
- jeżeli łączna powierzchnia gruntów będących w posiadaniu rolnika wynosi co najmniej 1 ha i nie przekracza 300 ha,
- do powierzchni gruntów nie większej niż 30 ha.

W przypadku gdy o przyznanie płatności redystrybucyjnej ubiega się **spółdzielnia produkcji rolnej albo spółdzielnia rolników**, przy przyznawaniu tej płatności danej spółdzielni maksymalne limity ustala się, na jej wniosek, jako iloczyn danego limitu oraz liczby członków danej spółdzielni, jeżeli spółdzielnia ta poddała się lustracyjnemu badaniu, o którym mowa w art. 91 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, w ciągu ostatnich trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku o przyznanie tej płatności.

Do wniosku o przyznanie płatności redystrybucyjnej spółdzielnia dołącza:

- oświadczenie o liczbie członków spółdzielni, którzy mają zostać uwzględnieni przy ustaleniu maksymalnego limitu płatności redystrybucyjnej,
- oświadczenie podmiotu przeprowadzającego badanie lustracyjne, o którym mowa w art. 91 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, o poddaniu się wnioskodawcy temu badaniu lub inny dokument potwierdzający poddanie się temu badaniu.

4.4 Wsparcie dochodów związane z produkcją

Płatność do krów

Płatność przysługuje:

- do liczby krów kwalifikujących się do płatności w gospodarstwie, **nie większej niż 20 sztuk**,
- rolnikowi posiadającemu co najmniej:
  - **1 sztukę** kwalifikujących się zwierząt w przypadku województw: lubelskiego, łódzkiego, małopolskiego, mazowieckiego, podkarpackiego, śląskiego i świętokrzyskiego;
  - **3 sztuki** kwalifikujących się zwierząt w przypadku województw: dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, opolskiego, podlaskiego, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego.

Rolnik może zadeklarować również zwierzęta będące w posiadaniu małżonka rolnika, jeżeli małżonek ten nie ubiega się o przyznanie płatności do krów.

Jakie zwierzęta kwalifikują się do wsparcia

Do wsparcia kwalifikują się samice gatunku bydło domowe (*Bos taurus)* w wieku **przekraczającym 24 miesiące** - wiek zwierząt ustalany jest na dzień 15 maja w roku złożenia wniosku o płatność do krów na podstawie danych zawartych w komputerowej bazie danych prowadzonej na podstawie ustawy z dnia 4 listopada 2022 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt.

Zwierzęta objęte wnioskiem o przyznanie płatności do krów, najpóźniej do dnia złożenia tego wniosku powinny zostać zgłoszone do komputerowej bazy danych oraz najpóźniej od dnia złożenia tego wniosku, powinny spełniać wymagania w zakresie identyfikacji zwierząt określone w ww. przepisach.

Wymagany okres przetrzymywania: 30 dni od dnia złożenia wniosku o przyznanie płatności do krów.

W trakcie okresu przetrzymywania możliwe jest zastąpienie zwierząt. Zastępujące zwierzęta muszą spełniać warunki kwalifikowalności. Rolnik, w terminie 14 dni od dnia wystąpienia zdarzenia powodującego konieczność zastąpienia zwierzęcia, musi wejść w posiadanie nowego zwierzęcia oraz poinformować o zastąpieniu ARiMR. Możliwe jest również zastąpienie danej sztuki inną, przebywającą do tej pory w gospodarstwie.

Płatność do bydła

Płatność przysługuje:

- do liczby zwierząt kwalifikujących się do płatności w gospodarstwie, **nie większej niż 20 sztuk**.
- rolnikowi posiadającemu co najmniej:
  - **1 sztukę** kwalifikujących się zwierząt w przypadku województw: lubelskiego, łódzkiego, małopolskiego, mazowieckiego, podkarpackiego, śląskiego i świętokrzyskiego;
  - **3 sztuki** kwalifikujących się zwierząt w przypadku województw: dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, opolskiego, podlaskiego, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego.

Rolnik może zadeklarować również zwierzęta będące w posiadaniu małżonka rolnika, jeżeli małżonek ten nie ubiega się o przyznanie płatności do bydła.

Jakie zwierzęta kwalifikują się do wsparcia

Do wsparcia kwalifikują się samce i samice gatunku bydło domowe (*Bos taurus)* w wieku **nieprzekraczającym 24 miesięcy** - wiek zwierząt ustalany jest na dzień 15 maja w roku złożenia wniosku o płatność do bydła na podstawie danych zawartych w komputerowej bazie danych prowadzonej na podstawie ustawy z dnia 4 listopada 2022 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt.

Zwierzęta objęte wnioskiem o przyznanie płatności do bydła najpóźniej do dnia złożenia tego wniosku powinny zostać zgłoszone do komputerowej bazy danych oraz najpóźniej od dnia złożenia tego wniosku, powinny spełniać wymagania w zakresie identyfikacji zwierząt określone w ww. przepisach.

Wymagany okres przetrzymywania: 30 dni od dnia złożenia wniosku o przyznanie płatności do bydła.

W trakcie okresu przetrzymywania możliwe jest zastąpienie zwierząt. Zastępujące zwierzęta muszą spełniać warunki kwalifikowalności. Rolnik, w terminie 14 dni od dnia wystąpienia zdarzenia powodującego konieczność zastąpienia zwierzęcia, musi wejść w posiadanie nowego zwierzęcia oraz poinformować o zastąpieniu ARiMR. Możliwe jest również zastąpienie danej sztuki inną, przebywającą do tej pory w gospodarstwie.

Płatność do owiec

Płatność przysługuje rolnikowi posiadającemu co najmniej 10 sztuk kwalifikujących się zwierząt i wypłacana jest do wszystkich kwalifikujących się zwierząt w gospodarstwie (brak limitu).

Rolnik może zadeklarować również zwierzęta będące w posiadaniu małżonka rolnika, jeżeli małżonek ten nie ubiega się o przyznanie płatności do owiec.

Jakie zwierzęta kwalifikują się do wsparcia

Maciorki owcze (*Ovis aries*) w wieku **co najmniej 12 miesięcy** - wiek zwierząt jest ustalany na dzień 15 maja w roku złożenia wniosku o przyznanie płatności do owiec na podstawie danych zawartych w komputerowej bazie danych prowadzonej na podstawie ustawy z dnia 4 listopada 2022 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt.

Zwierzęta objęte wnioskiem o płatność do owiec powinny najpóźniej do 15 marca roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie tej płatności zostać zgłoszone do komputerowej bazy danych oraz najpóźniej od 15 marca roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie tej płatności spełniać wymagania w zakresie identyfikacji zwierząt określone w ww. przepisach.

Wymagany okres przetrzymywania: od 15 marca do 15 kwietnia w roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności do owiec.

W trakcie okresu przetrzymywania możliwe jest zastąpienie zwierząt. Zastępujące zwierzęta muszą spełniać warunki kwalifikowalności. Rolnik, w terminie 14 dni od dnia wystąpienia zdarzenia powodującego konieczność zastąpienia zwierzęcia, musi wejść w posiadanie nowego zwierzęcia oraz poinformować o zastąpieniu ARiMR. Możliwe jest również zastąpienie danej sztuki inną, przebywającą do tej pory w gospodarstwie.

Płatność do kóz

Płatność przysługuje rolnikowi posiadającemu co najmniej 5 sztuk kwalifikujących się zwierząt i wypłacana jest do wszystkich kwalifikujących się zwierząt w gospodarstwie (brak limitu).

Rolnik może zadeklarować również zwierzęta będące w posiadaniu małżonka rolnika, jeżeli małżonek ten nie ubiega się o przyznanie płatności do kóz.

Jakie zwierzęta kwalifikują się do wsparcia

Samice kozy domowej (*Capra hircus*) w wieku **co najmniej 12 miesięcy** - wiek zwierząt ustalany jest na dzień 15 maja w roku złożenia wniosku o przyznanie płatności do kóz na podstawie danych zawartych w komputerowej bazie danych prowadzonej na podstawie ustawy z dnia 4 listopada 2022 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt.

Zwierzęta objęte wnioskiem o płatność do kóz, najpóźniej do dnia złożenia tego wniosku powinny zostać zgłoszone do komputerowej bazy danych oraz najpóźniej od dnia złożenia tego wniosku, powinny spełniać wymagania w zakresie identyfikacji zwierząt określone w ww. przepisach.

Wymagany okres przetrzymywania: 30 dni od dnia złożenia wniosku o przyznanie płatności do kóz.

W trakcie okresu przetrzymywania możliwe jest zastąpienie zwierząt. Zastępujące zwierzęta muszą spełniać warunki kwalifikowalności. Rolnik, w terminie 14 dni od dnia wystąpienia zdarzenia powodującego konieczność zastąpienia zwierzęcia, musi wejść w posiadanie nowego zwierzęcia oraz poinformować o zastąpieniu ARiMR. Możliwe jest również zastąpienie danej sztuki inną, przebywającą do tej pory w gospodarstwie.

Płatność do truskawek

Płatność przysługuje do powierzchni użytków rolnych, na których rolnik uprawia truskawki w plonie głównym.

Nie jest wymagana umowa kontraktacji, co pozwala na objęcie płatnością nie tylko powierzchni upraw owoców kierowanych do przetwórstwa, lecz również wysokiej jakości owoców konsumpcyjnych, w tym owoców przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej.

Płatność do ziemniaków skrobiowych

Płatność przysługuje:

- jeżeli rolnik zawarł umowę z:
  - podmiotem, którego przedmiot działalności obejmuje wytwarzanie skrobi lub wyrobów skrobiowych, lub
  - grupą producentów rolnych, której jest członkiem, lub

- organizacją producentów uznaną na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 671, z późn. zm.), której jest członkiem, lub
- zrzeszeniem organizacji producentów uznanym na podstawie ww. rozporządzenia nr 1308/2013, do którego należy organizacja producentów, której jest członkiem

• do powierzchni użytków rolnych, na których rolnik uprawia ziemniaki skrobiowe, nie większej, niż powierzchnia tej uprawy określona w umowie.

W umowie rolnik zobowiązuje się do wytworzenia i dostarczenia podmiotowi, z którym ją zawarł, określonej ilości ziemniaków skrobiowych z określonej powierzchni gruntów, a podmiot ten zobowiązuje się te ziemniaki odebrać w umówionym terminie, zapłacić za nie umówioną cenę i przeznaczyć na produkcję skrobi lub wyrobów skrobiowych.

Do umów stosuje się odpowiednio przepisy o kontraktacji.

Warunek zawarcia umowy, uznaje się za spełniony również w przypadku, gdy umowę tę zawarł:

• małżonek rolnika ubiegającego się o przyznanie płatności albo
• co najmniej jeden ze współposiadaczy użytków rolnych, do których rolnik ubiega się o przyznanie płatności.

Płatność do roślin pastewnych

Płatność przysługuje:

- **do roślin pastewnych**: esparceta siewna; koniczyna czerwona; koniczyna biała; koniczyna białoróżowa; koniczyna perska; koniczyna krwistoczerwona; komonica zwyczajna; lędźwian; lucerna siewna; lucerna mieszańcowa; lucerna chmielowa; nostrzyk biały; seradela uprawna; wyka kosmata; wyka siewna,
- **do mieszanek ww. roślin**, **również z roślinami z listy roślin objętych płatnością do roślin strączkowych na nasiona**: bobik; groch siewny, w tym peluszka, z wyłączeniem grochu siewnego cukrowego i grochu siewnego łuskowego; łubin biały; łubin wąskolistny; łubin żółty; soja zwyczajna,
- **maksymalnie do 75 ha/gospodarstwo**,
- jeżeli rośliny te **nie zostały** wprowadzone do gleby jako masa roślinna (zielony nawóz).

Do wsparcia **nie kwalifikuje się** uprawa wyki siewnej i wyki kosmatej z rośliną podporową spoza listy gatunków roślin objętych płatnością do roślin pastewnych i płatnością do roślin strączkowych na nasiona.

W przypadku gdy o przyznanie płatności do roślin pastewnych ubiega się **spółdzielnia produkcji rolnej albo spółdzielnia rolników**, przy przyznawaniu tej płatności danej spółdzielni maksymalne limity ustala się, na jej wniosek, jako iloczyn danego limitu oraz liczby członków danej spółdzielni, jeżeli spółdzielnia ta poddała się lustracyjnemu badaniu, o którym mowa w art. 91 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2021 r. poz. 648), w ciągu ostatnich trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku o przyznanie tej płatności.

Do wniosku o przyznanie płatności do roślin pastewnych spółdzielnia dołącza:

- oświadczenie o liczbie członków spółdzielni, którzy mają zostać uwzględnieni przy ustaleniu maksymalnego limitu płatności do roślin pastewnych,
- oświadczenie podmiotu przeprowadzającego badanie lustracyjne, o którym mowa w art. 91 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, o poddaniu się wnioskodawcy temu badaniu lub inny dokument potwierdzający poddanie się temu badaniu.

Płatność do roślin strączkowych na nasiona

Płatność przysługuje:

- **do roślin strączkowych na nasiona**: bobik; groch siewny, w tym peluszka, z wyłączeniem grochu siewnego cukrowego i grochu siewnego łuskowego; łubin biały; łubin wąskolistny; łubin żółty; soja zwyczajna,
- **do mieszanek tych roślin**,
- **jeżeli dokonano zbioru nasion**

Płatność do buraków cukrowych

Płatność przysługuje:

- jeżeli rolnik zawarł umowę:
  - dostawy w rozumieniu pkt 5 w sekcji A w części II załącznika II do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str.
    671, z późn. zm.), która określa również powierzchnię użytków rolnych, na której ten rolnik jest obowiązany uprawiać buraki cukrowe, lub
  - z grupą producentów rolnych, której jest członkiem, lub
  - z organizacją producentów uznaną na podstawie ww. rozporządzenia nr 1308/2013, której jest członkiem, lub
  - z zrzeszeniem organizacji producentów uznanym na podstawie ww. rozporządzenia nr 1308/2013, do którego należy organizacja producentów, której jest członkiem
- do powierzchni użytków rolnych, na których rolnik uprawia buraki cukrowe, nie większej, niż powierzchnia uprawy określona w umowie.

W umowie dostawy rolnik zobowiązuje się do wytworzenia i dostarczenia odpowiedniemu podmiotowi określonej ilości buraków cukrowych z określonej powierzchni gruntów, a podmiot ten zobowiązuje się te buraki odebrać w umówionym terminie, zapłacić za nie umówioną cenę i przeznaczyć te buraki na produkcję cukru.

Warunek zawarcia umowy, uznaje się za spełniony również w przypadku, gdy umowę tę zawarł:

- małżonek rolnika ubiegającego się o przyznanie płatności albo
- co najmniej jeden ze współposiadaczy użytków rolnych, do których rolnik ubiega się o przyznanie płatności.

Płatność do chmielu

Płatność przysługuje do powierzchni zajętej pod uprawę chmielu. Plantacja musi spełniać określone warunki dotyczące gęstości sadzonek (**co najmniej 1 300 szt. na hektar**) oraz wyposażenia w **konstrukcję nośną i zewnętrzne odciągi kotwiczne**.

Wsparcie ma **zasięg regionalny**. Przysługuje do upraw chmielu zlokalizowanych w następujących rejonach Polski:

- **rejon dolnośląski obejmujący powiaty**: kłodzki, nyski, oleśnicki, piotrkowski, wrocławski i zawierciański;
- **rejon lubelski obejmujący powiaty**: biłgorajski, chełmski, hrubieszowski, kielecki, kozienicki, krasnostawski, kraśnicki, lipski, lubaczowski, lubartowski, lubelski, łańcucki, łęczyński, łukowski, opolski z siedzibą władz w Opolu Lubelskim, puławski, radzyński, starachowicki, świdnicki z siedzibą władz w Świdniku, tomaszowski z siedzibą władz w Tomaszowie Lubelskim, włodawski, zamojski i zwoleński;
- **rejon wielkopolski obejmujący powiaty**: bydgoski, gorzowski, gostyński, grodziski z siedzibą władz w Grodzisku Wielkopolskim, kępiński, koszaliński, krotoszyński, nakielski, nowotomyski, poznański, rawicki, słupecki, wolsztyński, żagański, żarski i żniński.

Płatność do lnu

Płatność przysługuje do powierzchni użytków rolnych, na których rolnik uprawia len w plonie głównym. **Nie jest wymagane posiadanie umowy**.

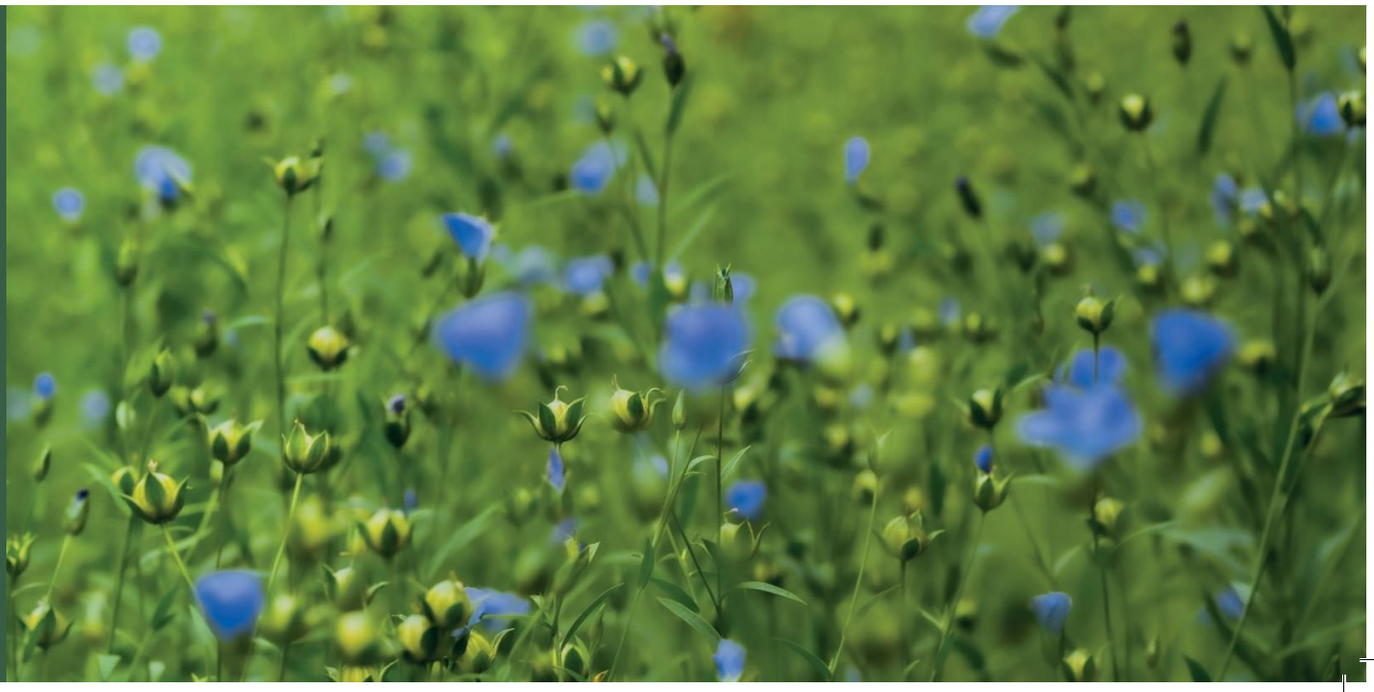

Płatność do konopi włóknistych

Płatność ta (jak również pozostałe płatności obszarowe do gruntów, na których jest prowadzona uprawa konopi włóknistych), przysługuje:

- do uprawy tych odmian konopi, w przypadku których poziom zawartości tetrahydrokannabinolu (THC) **nie przekracza maksymalnego dopuszczalnego poziomu, tj. 0,3%**,
- jeżeli uprawa ta jest zgodna z danymi zawartymi w rejestrze producentów konopi włóknistych oraz podmiotów prowadzących działalność w zakresie skupu konopi włóknistych, o którym mowa w art. 47a ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- do powierzchni uprawy konopi włóknistych, nie większej niż powierzchnia zawarta w rejestrze producentów konopi włóknistych oraz podmiotów prowadzących działalność w zakresie skupu konopi włóknistych.

Wpis do ww. rejestru może dotyczyć małżonka rolnika ubiegającego się o przyznanie płatności, albo co najmniej jednego ze współposiadaczy gruntów, na których prowadzona jest uprawa konopi włóknistych.

Płatność do pomidorów

Płatność przysługuje:

- jeżeli rolnik zawarł umowę z:
  - podmiotem, którego przedmiot działalności obejmuje przetwarzanie owoców i warzyw, lub
  - grupą producentów rolnych, której jest członkiem, lub
  - organizacją producentów uznaną na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 671, z późn. zm.), której jest członkiem,
- do powierzchni użytków rolnych, na których rolnik uprawia pomidory, nie większej, niż powierzchnia uprawy określona w umowie,

- jeżeli uprawa pomidorów została założona z wykorzystaniem materiału nasadzeniowego, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 8 lit. g ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o nasiennictwie, zakupionego lub wytworzonego w gospodarstwie tego rolnika,
- jeżeli obsada roślin pomidora wynosi co najmniej 20 000 szt./ha.

W umowie dostawy rolnik zobowiązuje się do wytworzenia i dostarczenia odpowiedniemu podmiotowi określonej ilości pomidorów z określonej powierzchni gruntów, a podmiot ten zobowiązuje się te pomidory odebrać w umówionym terminie, zapłacić za nie umówioną cenę i przeznaczyć je do przetworzenia.

Do umów stosuje się odpowiednio przepisy o kontraktacji.

Warunek zawarcia umowy, uznaje się za spełniony również w przypadku, gdy umowę tę zawarł:

- małżonek rolnika ubiegającego się o przyznanie płatności albo
- co najmniej jeden ze współposiadaczy użytków rolnych, do których rolnik ubiega się o przyznanie płatności.

4.5 Płatność dla małych gospodarstw

Płatność dla małych gospodarstw przysługuje rolnikowi posiadającemu gospodarstwo o powierzchni do 5 ha użytków rolnych.

Kwota wsparcia wynosi równowartość 225 EUR/ha, maksymalnie 1 125 EUR/gospodarstwo.

Zgodnie z przepisami unijnymi płatność dla małych gospodarstw zastępuje inne rodzaje płatności bezpośrednich, co oznacza, że rolnik, który ubiega się o płatność, nie będzie mógł otrzymać wsparcia z tytułu innych rodzajów płatności bezpośrednich, w tym: podstawowego wsparcia dochodów, płatności redystrybucyjnej, płatności dla młodych rolników, płatności w ramach ekoschematów i płatności związanych z produkcją.

Niemniej jednak rolnik ubiegający się o płatność dla małych gospodarstw nadal może uzyskać:

- przejściowe wsparcie krajowe w formie uzupełniającej płatności podstawowej lub płatności niezwiązanej do tytoniu,
- wsparcie w ramach II filaru WPR w formie: płatności ONW, płatności ekologicznych, płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych, płatności zalesieniowych

- jeżeli spełnia warunki przyznania danej płatności.

4.6 Przejściowe wsparcie krajowe

Uzupełniająca płatność podstawowa (UPP)

Przysługuje do:

I. powierzchni upraw:

1. zbóż,
2. roślin oleistych – rzepaku, rzepiku, słonecznika i soi,
3. roślin wysokobiałkowych – bobu, bobiku, łubinu słodkiego i grochu siewnego,
4. roślin strączkowych – wyki siewnej, soczewicy jadalnej i ciecierzycy pospolitej,
5. roślin strączkowych pastewnych,
6. lnu włóknistego i oleistego,
7. konopi włóknistych,
8. roślin przeznaczonych na materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany,
9. roślin motylkowatych drobnonasiennych,
10. roślin okopowych pastewnych, z wyłączeniem ziemniaków pastewnych,
11. traw na trwałych użytkach zielonych przeznaczonych na susz paszowy,
12. mieszanek roślin motylkowatych drobnonasiennych z trawami – w przypadku uprawy na gruntach rolnych innych niż trwałe użytki zielone.

Tabela nr 4. Susz paszowy obejmuje produkty wymienione w części IV załącznika I do rozporządzenia nr 1308/2013.

Kod CN		Opis
(a)	ex 1214 10 00	– Mączka i granulki z lucerny, sztucznie suszone
		– Mączka i granulki z lucerny, inaczej suszone i mielone
	ex 1214 90 90	– Lucerna, esparceta, koniczyna, łubin, wyka i podobne produkty paszowe sztucznie suszone, z wyjątkiem siana i kapusty pastewnej oraz produktów
		– Lucerna, esparceta, koniczyna, łubin, wyka, nostrzyk, groszek zwyczajny i komonica, inaczej suszone i mielone
(b)	ex 2309 90 96	– Koncentraty białkowe otrzymywane z soku z lucerny i z soku z trawy
		– Produkty poddane dehydratacji otrzymywane wyłącznie z pozostałości stałych i z soku powstających przy wytwarzaniu powyższych koncentratów

II. powierzchni gruntów ornych, na których nie jest prowadzona uprawa roślin, jeżeli na gruntach tych rolnik:

- dokonał zasiewu w celu podniesienia żyzności gleby przez wprowadzenie do niej świeżej masy roślinnej (zielony nawóz);
- przyorał roślinność lub wprowadził ją do gleby w wyniku zastosowania innego zabiegu mechanicznego w terminie do dnia 31 sierpnia roku, w którym złożył wniosek o przyznanie tej płatności;
- nie prowadzi uprawy nie dłużej niż rok.

Rodzaje roślin wymienione w pkt I ppkt 1-5 i ppkt 9 objęte są UPP również w przypadku uprawy tych roślin w formie mieszanek.

UPP do powierzchni upraw roślin przeznaczonych na materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany przysługuje, jeżeli uprawy tych roślin zostały objęte oceną polową, o której mowa w przepisach o nasiennictwie.

W ramach płatności nie obowiązuje limit powierzchni.

Płatność niezwiązana do tytoniu

Płatność jest przyznawana rolnikowi, jeżeli:

1. spełnia warunki do przyznania podstawowego wsparcia dochodów i złożył wniosek o jego przyznanie;
2. w dniu 31 grudnia 2018 r. był wpisany do rejestru producentów surowca tytoniowego prowadzonego przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (KOWR),
3. w 2017 r. lub 2018 r. był stroną umowy zbycia surowca tytoniowego.

Płatność jest przyznawana do indywidualnej ilości referencyjnej, stanowiącej masę surowca tytoniowego dostarczonego nabywcy w ramach umowy zbycia surowca tytoniowego, która została zawarta w terminie do dnia 15 marca 2018 r. na rok zbiorów 2018 i zarejestrowana w KOWR, jednak nie mniej niż 70% masy surowca tytoniowego objętego tą umową zbycia surowca tytoniowego. W przypadku gdy rolnik nie zawarł umowy zbycia surowca tytoniowego na rok zbiorów 2018 indywidualna ilość referencyjna stanowi 70% masy surowca tytoniowego objętego umową zbycia surowca tytoniowego, która została zawarta w terminie do dnia 15 marca 2017 r. na rok zbiorów 2017 i zarejestrowana w KOWR.

Płatność niezwiązana do tytoniu zostanie przyznana rolnikowi, który w dniu 31 grudnia 2018 r. nie był wpisany do rejestru producentów surowca tytoniowego, jeżeli:

1. małżonek rolnika wnioskującego o tę płatność był w tym dniu wpisany do tego rejestru, nawet jeżeli osoby te nie pozostawały w tym dniu w związku małżeńskim, albo
2. rolnik lub jego małżonek odziedziczył gospodarstwo osoby, która w tym dniu była wpisana do tego rejestru, albo
3. rolnik lub jego małżonek nabył w całości gospodarstwo osoby, która w tym dniu była wpisana do tego rejestru, a zbywca gospodarstwa wyraził pisemną zgodę na przyznanie płatności niezwiązanej do tytoniu nabywcy gospodarstwa.

5. Ekoschematy

Prośrodowiskowym elementem płatności bezpośrednich są ekoschematy, które są obowiązkowe dla państwa członkowskiego, ale dobrowolne dla rolnika. Ekoschematy są to roczne, płatne praktyki, dostosowane do warunków i potrzeb krajowych. Budżet przeznaczony na ekoschematy stanowi minimum 25% kwoty płatności bezpośrednich/rok. Stawki płatności w ramach ekoschematów określane są w EUR i przeliczane są na złote wg kursu PLN/EUR ustalonego na ostatni dzień roboczy września danego roku.

Ekoschematy promują praktyki proprodukcyjne, które poprzez zwiększenie żyzności gleby, racjonalne nawożenie poprawiają jakość plonów i wpływają na dochody rolnicze.

Ekoschematy realizują cele środowiskowe i klimatyczne nowej WPR, tj. ochronę zasobów gleby, wód, klimatu, poprawę dobrostanu zwierząt, ochronę różnorodności biologicznej w produkcji rolnej.

W ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR) wprowadzono **ekoschemat Dobrostan zwierząt** oraz **7 ekoschematów obszarowych:**

- **Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi:**
  - Ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych z obsadą zwierząt,
  - Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe,
  - Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, wariant podstawowy i wariant z wapnowaniem,
  - Zróżnicowana struktura upraw,
  - Wymieszanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od jego aplikacji,
  - Stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo,
  - Uproszczone systemy uprawy,
  - Wymieszanie słomy z glebą;
- **Obszary z roślinami miododajnymi;**
- **Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych;**
- **Integrowana Produkcja Roślin;**
- **Biologiczna uprawa (do 2025 r. Biologiczna ochrona upraw);**
- **Grunty wyłączone z produkcji;**
- **Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany.**

Od 2025 r. wprowadzono limit powierzchni (300 ha) dla ekoschematów obszarowych. Limit ten nie dotyczy ekoschematu Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych oraz ekoschematu Biologiczna uprawa lub Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi jako warunku ubiegania się o ekoschemat Materiał siewny kategorii elitarny lub materiał siewny kategorii kwalifikowany. Również od 2025 r. do tej samej powierzchni, w tym samym roku, mogą być przyznane płatności w ramach nie więcej niż dwóch ekoschematów lub praktyk lub wariantów.

5.1 Ekoschemat Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi

Ekoschemat obejmuje 8 praktyk. Praktyki te są objęte systemem punktowym. System punktowy oznacza, że do każdej z praktyk przypisana jest odpowiednia liczba punktów, przy czym 1 pkt stanowi równowartość 22,47 EUR (≈100 zł). Punkty są oparte na wyliczonych stawkach płatności stanowiących rekompensatę dodatkowych poniesionych kosztów i utraconych dochodów w wyniku realizacji danej praktyki.

Warunkiem ubiegania się o przyznanie tych płatności jest uzyskanie minimalnej liczby punktów stanowiącej iloczyn:

1) 25% powierzchni użytków rolnych w gospodarstwie (od 2025 r. do powierzchni nie większej niż 300 ha) oraz
2) 5 pkt przyznawanych za hektar.

Dla przykładu: gospodarstwo o powierzchni 10 ha użytków rolnych musi uzyskać minimalną liczbę punktów 12,5 pkt, co zostało wyliczone w następujący sposób:

25% * 10 ha =2,5 ha => 2,5 ha * 5 pkt/ha = 12,5 pkt

Oznacza to, że jeżeli rolnik posiada gospodarstwo o powierzchni 10 ha i chciałby wnioskować o przyznanie płatności do rolnictwa węglowego, powinien realizować wybrane przez siebie praktyki w takiej liczbie i na takiej powierzchni, która pozwoli mu uzyskać minimum 12,5 pkt.

Praktyki w ramach płatności do rolnictwa węglowego i zarządzania składnikami odżywczymi:

- **Ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych z obsadą zwierząt – 5 pkt**

Celem praktyki jest ochrona różnorodności biologicznej poprzez właściwe gospodarowanie na trwałych użytkach zielonych (TUZ). Punkty są przyznawane do powierzchni trwałych użytków zielonych położonych poza obszarem Natura 2000 posiadaczom zwierząt trawożernych. Obsada tych zwierząt w gospodarstwie, w terminie od dnia 1 kwietnia do dnia 30 września, musi wynosić co najmniej 0,3 DJP/ha TUZ i maksymalnie 2 DJP/ha TUZ. Informacja o posiadanych zwierzętach pochodzi z komputerowej bazy danych prowadzonej przez ARiMR. Niemniej jednak w przypadku zwierząt gatunków: daniel (*Dama dama*), jeleń szlachetny (*Cervus elaphus*) - które nie zostały zgłoszone do komputerowej bazy danych, informacje o ich posiadaniu rolnik przekazuje w oświadczeniu składanym do kierownika biura powiatowego ARiMR – do dnia 7 października danego roku. W przypadku niezłożenia oświadczenia w tym terminie, Agencja wzywa na piśmie do złożenia brakującego oświadczenia w terminie 14 dni od doręczenia wezwania. Dodatkowo, rolnicy nie mogą zaorywać TUZ w okresie realizacji praktyki.

Do płatności kwalifikują się również zwierzęta małżonka rolnika, o ile małżonek ten wyraził pisemną zgodę na przyznanie rolnikowi płatności z uwzględnieniem zwierząt, których posiadaczem jest małżonek rolnika.

- **Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe – 5 pkt**

Celem jest poprawa stanu gleby i jej ochrona. Międzyplony mają za zadanie pokrycie gleby roślinnością, szczególnie w okresach newralgicznych, w których gleby są narażone na erozję, dzięki czemu ograniczają wymywanie składników do wód podziemnych. Posiadają one także znaczący wpływ na ochronę zasobów naturalnych gleb, w szczególności poprzez zwiększanie substancji organicznej w glebie. Uprawa międzyplonów oraz wsiewek śródplonowych może także zwiększać pochłanianie CO_2 w rolnictwie, poprzez wiązanie go w materii organicznej.

Praktyka polega na:

a) **wysianiu i utrzymaniu roślin w postaci:**
   - **wsiewek** roślin bobowatych drobnonasiennych lub mieszanek z udziałem takich roślin w uprawę w plonie głównym **i utrzymaniu ich** co najmniej do wysiewu kolejnej uprawy w plonie głównym lub przez co najmniej 8 tygodni od dnia zbioru uprawy w plonie głównym, lub
   - **międzyplonów ozimych** w formie mieszanek utworzonych z co najmniej 2 gatunków roślin ozimych lub jarych (zbóż, oleistych, pastewnych, bobowatych drobnonasiennych, bobowatych grubonasiennych, miododajnych – z wyłączeniem mieszanki złożonej wyłącznie z gatunków zbóż) – w terminie od dnia 1 lipca do dnia 1 października **i utrzymaniu ich** co najmniej do dnia 15 lutego następnego roku. W okresie utrzymania międzyplonu ozimego dopuszcza się jego mulczowanie, jednak nie wcześniej niż po dniu 15 listopada. **Międzyplony ozime nie mogą stanowić uprawy w plonie głównym w kolejnym roku**;

b) **zakazie stosowania środków ochrony roślin**:

- na międzyplonach ozimych – od ich wysiewu co najmniej do dnia 15 lutego roku następującego po roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności,
- w przypadku wsiewek śródplonowych – przez okres ich utrzymania określony powyżej.

Rolnik ma obowiązek prowadzenia rejestru zabiegów agrotechnicznych na formularzu opracowanym przez Agencję lub posiadania dokumentów w postaci papierowej lub elektronicznej, które zawierają te same informacje, które rolnik wskazywałby w rejestrze.

- **Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia**
  - **wariant podstawowy – 1 pkt**
  - **wariant z wapnowaniem – 3 pkt**

Celem praktyki jest właściwe zarządzanie nawożeniem dostosowanym do zasobności gleb i potrzeb roślin z wykorzystaniem analizy gleb i systemów wspomagania decyzji w zakresie nawożenia, co powinno przyczynić się w sposób bezpośredni do zmniejszenia zużycia nawozów. Opracowanie i przestrzeganie planu dodatkowo może wpłynąć na ograniczenie emisji tlenków azotu do atmosfery, przez co przyczynia się do ochrony powietrza, oraz zapobiegania przedostawaniu się zawartych w nawozach składników, szczególnie azotu i fosforu, do wód powierzchniowych i podziemnych, dzięki czemu wpływa na poprawę jakości wód.

Plan nawozowy sporządza się do powierzchni wszystkich gruntów ornych i trwałych użytków zielonych w gospodarstwie będących w posiadaniu rolnika z wyjątkiem powierzchni gruntów, do których rolnik ubiega się jednocześnie o płatności do: (i) obszarów z roślinami miododajnymi, chyba że do tych gruntów plan zostanie sporządzony po dniu 31 sierpnia, (ii) integrowanej produkcji roślin, (iii) wieloletnich pasów kwietnych (interwencja rolno-środowiskowo-klimatyczna) oraz (iv) gruntów wyłączonych z produkcji, chyba że do tych gruntów plan zostanie sporządzony po dniu 31 lipca roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności. Ma być oparty o bilans N oraz chemiczną analizę gleby, której wyniki zachowują ważność przez okres 4 lat od dnia jej wykonania, wykonywaną w laboratorium wykonującym badania agrochemiczne gleb w oparciu o próbki gleby pobrane zgodnie z normą w zakresie pobierania próbek do badań agrochemicznych gleby z poszczególnych działek rolnych położonych na gruntach ornych i trwałych użytkach zielonych. Plan nawozowy ma określać dawki składników pokarmowych (N, P, K i Mg oraz potrzeby wapnowania). Sporządza się go na piśmie lub przy użyciu narzędzia INTER-NAW lub innego narzędzia służącego opracowaniu planu nawozowego. Rolnika obowiązuje przestrzeganie planu nawozowego – przy czym dopuszczalne jest stosowanie dawek nawozów niższych niż określone w planie nawozowym.

Wsparcie w zakresie wapnowania do danej działki rolnej przysługuje raz na 4 lata do gruntów o pH niższym lub równym 5,5, które zostały poddane zabiegowi wapnowania, jeżeli rolnik w okresie 4 lat poprzedzających rok złożenia wniosku o przyznanie płatności nie otrzymał z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej decyzji w sprawie przyznania dofinansowania na zakup nawozu wapniowego.

Rolnik ma posiadać plan nawozowy opracowany najpóźniej w terminie 25 dni od dnia, w którym upływa termin składania wniosków o przyznanie płatności lub do dnia 30 września danego roku (w przypadku upraw ozimych wysiewanych w roku złożenia wniosku).

Dodatkowo, rolnik ma obowiązek:

- prowadzenia rejestru lub posiadania dokumentów zawierających dane z rejestru, z uwzględnieniem stosowania nawozu wapniowego jeśli dotyczy,
- posiadania imiennego dokumentu potwierdzającego zakup nawozu wapniowego, w którym wskazano jego ilość,

- **Zróżnicowana struktura upraw – 3 pkt**

Celem jest poprawa jakości gleby i potrzeba odbudowy materii organicznej poprzez wzbogacenie struktury upraw o gatunki roślin, które wpływają zarówno na dodatni bilans materii organicznej, jak i na zwiększanie się różnorodności biologicznej. Ponadto, praktyka ta przyczyni się do ochrony różnorodności biologicznej i ograniczania monokultur na gruntach ornych.

Praktyka polega na prowadzeniu co najmniej 3 różnych upraw na gruntach ornych w gospodarstwie, przy czym:

1. Udział głównej uprawy w strukturze zasiewów nie przekracza 65% i udział trzeciej lub w przypadku większej liczby upraw, łącznie trzeciej i kolejnych upraw nie może być mniejszy niż 10%;

UWAGA!

Grunty ugorowane, grunty zgłoszone do płatności do obszarów z roślinami miododajnymi oraz ogródki bioróżnorodności i wieloletnie pasy kwietne zgłaszane do płatności w ramach interwencji Bioróżnorodność na gruntach ornych **nie mogą** stanowić jednej z trzech największych upraw.

2. Co najmniej 20% w strukturze zasiewów stanowią: uprawy gatunków roślin mających pozytywny wpływ na bilans glebowej materii organicznej (wykaz nr 1 Tabeli nr 5), przy czym w przypadku mieszanek bobowatych ze zbożami, zboża nie mogą być dominujące w tej mieszance oraz
3. Udział łącznie zbóż (wykaz nr 2 Tabeli nr 5) w strukturze zasiewów nie przekracza 65%, oraz
4. Udział upraw mających ujemny wpływ na bilans materii organicznej (wykaz nr 3 Tabeli nr 5) nie przekracza 30%.

W przypadku uprawy rzepaku, począwszy od 2024 r., słomę po zbiorze plonu głównego rozdrabnia się i miesza z glebą lub przyoruje.

Za odrębną uprawę uznaje się uprawę zgodnie z definicją określoną w ramach normy GAEC 7, czyli tak, jak do celów zmianowania i dywersyfikacji upraw:

a) rodzaj roślin,
b) formę jarą i ozimą tego samego rodzaju roślin,
c) gatunek roślin z rodzin: - kapustowatych (Brassicaceae), - psiankowatych (Solanaceae), - dyniowatych (Cucurbitaceae),
d) grunt ugorowany,
e) trawy lub inne zielne rośliny pastewne.

Rodzina, rodzaj i gatunek roślin są określone zgodnie z klasyfikacją botaniczną. Definicja uprawy jest taka sama jak była w zazielenieniu.

Wykazy upraw na potrzeby praktyki zróżnicowana struktura upraw wskazano w poniższej tabeli nr 5: (i) uprawy mające pozytywny wpływ na bilans glebowej materii organicznej (wykaz nr 1), (ii) zboża (wykaz nr 2) oraz (iii) uprawy mające ujemny wpływ na bilans materii organicznej (wykaz nr 3).

Tabela nr 5. Wykazy upraw na potrzeby realizacji praktyki Zróżnicowana struktura upraw

Wykaz nr 1. Uprawy mające pozytywny wpływ na bilans glebowej materii organicznej

Lp.	Uprawa	Nazwa rośliny uprawnej deklarowanej przez rolnika we wniosku o przyznanie płatności
1.	CIECIERZYCA POSPOLITA	ciecierzyca pospolita
2.	FASOLA	fasola wielokwiatowa
3.	FASOLA	fasola zwykła karłowa
4.	FASOLA	fasola zwykła tyczna
5.	GROCH	groch siewny jadalny
6.	GROCH	groch siewny pastewny (peluszka)
7.	GROCH	groch siewny jadalny z rośliną podporową
8.	GROCH	groch siewny pastewny (peluszka) z rośliną podporową
9.	GROCH	groch zwyczajny łuskowy
10.	GROCH	groch zwyczajny cukrowy
11.	GROSZEK	lędźwian
12.	ŁUBIN	łubin biały
13.	ŁUBIN	łubin wąskolistny

Lp.	Uprawa	Nazwa rośliny uprawnej deklarowanej przez rolnika we wniosku o przyznanie płatności
14.	ŁUBIN	łubin żółty
15.	SERADELA UPRAWNA	seradela uprawna
16.	SOCZEWICA JADALNA	soczewica jadalna z rośliną podporową
17.	SOJA ZWYCZAJNA	soja zwyczajna
18.	MIESZANKA BOBOWATYCH NA ZIARNO	mieszanka bobowatych na ziarno
19.	MIESZANKA BOBOWATYCH NA ZIELONKĘ	mieszanka bobowatych na zielonkę
20.	WYKA JARA	bobik
21.	WYKA JARA	bób
22.	WYKA JARA	wyka siewna
23.	WYKA JARA	wyka siewna z rośliną podporową
24.	WYKA OZIMA	wyka kosmata
25.	WYKA OZIMA	wyka kosmata z rośliną podporową
26.	KONICZYNA	koniczyna egipska (aleksandryjska)
27.	KONICZYNA	koniczyna krwistoczerwona
28.	KONICZYNA	koniczyna perska
29.	KONICZYNA	koniczyna białoróżowa (szwedzka)
30.	KONICZYNA	koniczyna biała
31.	KONICZYNA	koniczyna czerwona
32.	NOSTRZYK	nostrzyk biały
33.	NOSTRZYK	nostrzyk żółty
34.	MIESZANKA BOBOWATYCH DROBNONASIENNYCH	mieszanka bobowatych drobnonasiennych
35.	TRAWA LUB INNE PASTEWNE ROŚLINY ZIELNE	mieszanka jednoroczna traw
36.	TRAWA LUB INNE PASTEWNE ROŚLINY ZIELNE	mieszanka jednoroczna traw z bobowatymi drobnonasiennymi
37.	TRAWA LUB INNE PASTEWNE ROŚLINY ZIELNE	trawy w siewie czystym z przeznaczeniem na nasiona
38.	TRAWA LUB INNE PASTEWNE ROŚLINY ZIELNE	mieszanka wieloletnia traw z bobowatymi drobnonasiennymi
39.	TRAWA LUB INNE PASTEWNE ROŚLINY ZIELNE	mieszanka wieloletnia traw
40.	RUKIEW	rukiew wodna
41.	ŚLAZÓWKA	ślazówka ogrodowa
42.	ŚLAZÓWKA	ślazówka turyngska
43.	BABKA	babka lancetowata
44.	BYLICA	bylica estragon
45.	DZIURAWIEC ZWYCZAJNY	dziurawiec zwyczajny
46.	HYZOP LEKARSKI	hyzop lekarski
47.	JEŻÓWKA PURPUROWA	jeżówka purpurowa
48.	KRWAWNIK POSPOLITY	krwawnik pospolity
49.	LAWENDA WĄSKOLISTNA	lawenda wąskolistna

Lp.	Uprawa	Nazwa rośliny uprawnej deklarowanej przez rolnika we wniosku o przyznanie płatności
50.	LEBIODKA (OREGANO)	lebiodka (oregano) pospolita
51.	LUBCZYK OGRODOWY	lubczyk ogrodowy
52.	MELISA LEKARSKA	melisa lekarska
53.	MIĘTA	mięta kędzierzawa
54.	MIĘTA	mięta pieprzowa
55.	MIĘTA	mięta długolistna
56.	MIĘTA	mięta okrągłolistna
57.	MNISZEK LEKARSKI	mniszek lekarski
58.	RUMIAN RZYMSKI (SZLACHETNY)	rumian rzymski (szlachetny)
59.	RUTA ZWYCZAJNA	ruta zwyczajna
60.	SERDECZNIK POSPOLITY	serdecznik pospolity
61.	SZAŁWIA	szałwia lekarska
62.	SZANTA ZWYCZAJNA	szanta zwyczajna
63.	ŻEŃ-SZEŃ PRAWDZIWY	żeń-szeń prawdziwy
64.	KOMONICA	komonica błotna
65.	KOMONICA	komonica zwyczajna
66.	LUCERNA	lucerna chmielowa (nerkowata)
67.	LUCERNA	lucerna mieszańcowa
68.	LUCERNA	lucerna sierpowata
69.	LUCERNA	lucerna siewna
70.	POZIOMKA	poziomka
71.	POZIOMKA	truskawka
72.	RUTWICA	rutwica lekarska
73.	SPARCETA	sparceta (esparceta) siewna
74.	SPARCETA	sparceta piaskowa
75.	MIESZANKA BOBOWATO-GORCZYCOWA	mieszanka bobowato-gorczycowa
76.	MIESZANKA BOBOWATO-SŁONECZNIKOWA	mieszanka bobowato-słonecznikowa
77.	MIESZANKA BOBOWATYCH ZE ZBOŻAMI NA NASIONA	mieszanka bobowatych ze zbożami na nasiona
78.	MIESZANKA BOBOWATYCH ZE ZBOŻAMI NA ZIELONKĘ	mieszanka bobowatych ze zbożami na zielonkę

Wykaz nr 2. Zboża

Lp.	Uprawa	Nazwa rośliny uprawnej deklarowanej przez rolnika we wniosku o przyznanie płatności
1.	JĘCZMIEŃ JARY	jęczmień jary
2.	JĘCZMIEŃ OZIMY	jęczmień ozimy
3.	OWIES	owies bizantyjski
4.	OWIES	owies nagi (owies nagoziarnisty jary)
5.	OWIES	owies siewny
6.	OWIES	owies szorstki
7.	PSZENICA JARA	pszenica orkisz - jara
8.	PSZENICA JARA	pszenica płaskurka - jara
9.	PSZENICA JARA	pszenica samopsza - jara

Lp.	Uprawa	Nazwa rośliny uprawnej deklarowanej przez rolnika we wniosku o przyznanie płatności
10.	PSZENICA JARA	pszenica twarda - jara
11.	PSZENICA JARA	pszenica zwyczajna - jara
12.	PSZENICA OZIMA	pszenica orkisz - ozima
13.	PSZENICA OZIMA	pszenica płaskurka - ozima
14.	PSZENICA OZIMA	pszenica samopsza - ozima
15.	PSZENICA OZIMA	pszenica twarda - ozima
16.	PSZENICA OZIMA	pszenica zwyczajna - ozima
17.	PSZENŻYTO JARE	pszenżyto jare
18.	PSZENŻYTO OZIME	pszenżyto ozime
19.	ŻYTO JARE	żyto jare
20.	ŻYTO OZIME	żyto krzyca
21.	ŻYTO OZIME	żyto ozime
22.	MIESZANKA ZBOŻOWA	mieszanka zbożowa gatunków jarych

Wykaz nr 3. Uprawy mające ujemny wpływ na bilans glebowej materii organicznej

Lp.	Uprawa	Nazwa rośliny uprawnej deklarowanej przez rolnika we wniosku o przyznanie płatności
1.	BURAK	burak cukrowy
2.	BURAK	burak ćwikłowy
3.	BURAK	burak liściowy (boćwina)
4.	BURAK	burak pastewny
5.	MARCHEW	marchew pastewna
6.	CYKORIA	cykoria pastewna
7.	RZEPA	rzepa ścierniskowa
8.	SALSEFIA	salsefia
9.	SELER	seler korzeniowy
10.	ZIEMNIAK	ziemniak
11.	TOPINAMBUR	topinambur
12.	KAPUSTA RZEPAK – JARY	brukiew
13.	DYNIA FIGOLISTNA	dynia figolistna
14.	DYNIA OLBRZYMIA	dynia olbrzymia
15.	DYNIA PIŻMOWA	dynia piżmowa
16.	DYNIA ZWYCZAJNA	cukinia
17.	DYNIA ZWYCZAJNA	dynia oleista
18.	DYNIA ZWYCZAJNA	dynia pastewna
19.	DYNIA ZWYCZAJNA	dynia zwyczajna
20.	DYNIA ZWYCZAJNA	kabaczek
21.	DYNIA ZWYCZAJNA	patison
22.	KAPUSTA WARZYWNA	brokuł włoski
23.	KAPUSTA WARZYWNA	jarmuż
24.	KAPUSTA WARZYWNA	kalafior
25.	KAPUSTA WARZYWNA	kapusta brukselska
26.	KAPUSTA WARZYWNA	kapusta głowiasta biała
27.	KAPUSTA WARZYWNA	kapusta głowiasta czerwona

Lp.	Uprawa	Nazwa rośliny uprawnej deklarowanej przez rolnika we wniosku o przyznanie płatności
28.	KAPUSTA WARZYWNA	kapusta pastewna
29.	KAPUSTA WARZYWNA	kapusta włoska
30.	KAPUSTA WŁAŚCIWA	kapusta chińska
31.	KAPUSTA WŁAŚCIWA	kapusta pekińska
32.	ARBUZ (KAWON)	arbuz (kawon)
33.	CZOSNEK	por
34.	MELON	melon
35.	OBERŻYNA	bakłażan (oberżyna)
36.	OGÓREK	ogórek
37.	POMIDOR SKÓRZASTY	pomidor skórzasty
38.	POMIDOR	pomidor

- **Wymieszanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od jego aplikacji – 2 pkt**

Celem jest ograniczenie emisji amoniaku do atmosfery, jak również poprawa jakości gleb i zwiększenia sekwestracji węgla w glebie.

Potwierdzeniem realizacji praktyki jest przesłanie zdjęć geotagowanych z wykorzystaniem aplikacji udostępnionej przez ARiMR lub złożenie przez rolnika oświadczenia o wykonaniu praktyki. Zdjęcie/oświadczenie należy przesyłać w terminie: (i) 14 dni od dnia zrealizowania praktyki (jeżeli była ona zrealizowana po dniu, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności, i nie później niż do dnia 7 listopada w roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności) albo nie później niż do dnia 30 listopada roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności, w przypadku gdy rolnik, z uwagi na niekorzystne warunki pogodowe, w szczególności nadmierne uwilgotnienie gleby, nie mógł dokonać zbioru upraw lub nawożenia gleby na gruntach ornych na terenie gmin objętych wykazem określonym w tabeli 4 stanowiącej załącznik nr 2 do Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu, który stanowi załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2023 r. w sprawie „*Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu*" (Dz.U. poz. 244), lub w tabeli 5 stanowiącej załącznik nr 3 do Programu, który stanowi załącznik do rozporządzenia w sprawie Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami, (ii) albo w terminie 14 dni od dnia, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności (jeżeli praktyka była zrealizowana, przed dniem złożenia tego wniosku o przyznanie płatności lub przed dniem 15 marca). W przypadku niezłożenia oświadczenia w tym terminie, Agencja wzywa na piśmie do złożenia brakującego oświadczenia w terminie 14 dni od doręczenia wezwania.

W przypadku gdy rolnik na potrzeby realizacji praktyki nabył obornik, pomiot ptasi lub produkt pofermentacyjny, jest obowiązany posiadać imienny dokument potwierdzający ich zakup lub nabycie.

- **Stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo – 3 pkt**

Praktyka ma przyczynić się do lepszego wykorzystania składników pokarmowych dostępnych w nawozach naturalnych przy jednoczesnym ograniczeniu emisji amoniaku i podtlenku azotu.

Potwierdzeniem realizacji praktyki jest przesłanie zdjęć geotagowanych z wykorzystaniem aplikacji udostępnionej przez ARiMR lub złożenie przez rolnika oświadczenia o wykonaniu praktyki. Zdjęcie/oświadczenie należy przesyłać w terminie: (i) 14 dni od dnia zrealizowania praktyki (jeżeli była ona zrealizowana po dniu, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności, i nie później niż do dnia 7 listopada w roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności) albo nie później niż do dnia 30 listopada roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności, w przypadku gdy rolnik, z uwagi na niekorzystne warunki pogodowe, w szczególności nadmierne uwilgotnienie gleby, nie mógł dokonać zbioru upraw lub nawożenia gleby na gruntach ornych na terenie gmin objętych wykazem określonym w tabeli 4 stanowiącej załącznik nr 2 do Programu, który stanowi załącznik do rozporządzenia w sprawie Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami, lub w tabeli 5 stanowiącej załącznik nr 3 do Programu, który stanowi załącznik do rozporządzenia w sprawie Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami (ii) albo w terminie 14 dni od dnia, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności (jeżeli praktyka była zrealizowana, przed dniem złożenia tego wniosku o przyznanie płatności lub przed dniem 15 marca). W przypadku niezłożenia oświadczenia w tym terminie, Agencja wzywa na piśmie do złożenia brakującego oświadczenia w terminie 14 dni od doręczenia wezwania.

W przypadku gdy rolnik na potrzeby realizacji praktyki, nabył nawóz naturalny płynny lub produkt pofermentacyjny, jest obowiązany posiadać imienny dokument potwierdzający zakup lub ich nabycie.

- **Uproszczone systemy uprawy – 3 pkt**

Praktyka ma przyczynić się do zapobiegania erozji wodnej i wietrznej, poprawić strukturę i porowatość gleby oraz zwiększyć zawartość substancji organicznej w wierzchniej warstwie gleby, ograniczyć parowanie wody z gleby oraz straty azotu w czasie zimy.

Uprawa roślin ma być prowadzona w formie uprawy konserwującej bezorkowej lub uprawy pasowej (*strip-till*), przy czym zabiegi uprawowe w danym roku wykonywane są z odstąpieniem od uprawy płużnej w zespole uprawek pożniwnych i przedsiewnych, a po zbiorze uprawy pozostawia się na polu całość resztek pożniwnych w formie mulczu.

Punkty za realizację praktyki są przyznawane do powierzchni gruntów ornych, z wyjątkiem gruntów ornych, na których jest prowadzona uprawa zerowa lub na których są uprawiane trawy wieloletnie lub inne zielne rośliny pastewne.

Dodatkowo, rolnika obowiązuje prowadzenie rejestru zabiegów agrotechnicznych lub posiadanie dokumentów w postaci papierowej lub elektronicznej zawierających informacje, które zawarte byłyby w rejestrze.

UWAGA!

Powyższe wymagania dotyczą roku kalendarzowego, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności.

- **Wymieszanie słomy z glebą - 1 pkt**

Praktyka ma na celu poprawę żyzności gleby.

Praktyka polega na rozdrobnieniu i przyoraniu lub wymieszaniu z glebą całej słomy po zbiorze plonu głównego. Za słomę uznaje się pozostałe po oddzieleniu ziarna lub nasion suche źdźbła, łodygi, liście, plewy, łuszczyny i strączyny dojrzałych roślin uprawnych zbożowych, w tym kukurydzy, a także zbóż rzekomych, w tym gryki, szarłatu i komosy, oraz dojrzałych roślin uprawnych oleistych, bobowatych, facelii i traw nasiennych.
W przypadku rozdrobnienia lub wymieszania z glebą słomy pozostałej po zbiorze rzepaku, nie łączy się na tej powierzchni realizacji praktyki Zróżnicowana struktura upraw z praktyką Wymieszanie słomy z glebą.
Dodatkowo, rolnika obowiązuje prowadzenie rejestru zabiegów agrotechnicznych lub posiadanie dokumentów w postaci papierowej lub elektronicznej zawierających informacje, które zawarte byłyby w rejestrze.

5.2 Ekoschemat Obszary z roślinami miododajnymi

Celem jest zachęcenie rolników do tworzenia obszarów z roślinami miododajnymi, stanowiącymi długotrwałe, różnorodne i bezpieczne żerowiska dla pszczoły miodnej i dzikich owadów zapylających – przyczyni się to do ochrony różnorodności biologicznej.

Polega on na utworzeniu obszaru z roślinami miododajnymi przez wysiew mieszanki składającej się z co najmniej dwóch gatunków roślin miododajnych, z tym, że ta mieszanka ma obejmować co najmniej jeden gatunek roślin miododajnych z gatunków nieprodukcyjnych (wykaz nr 1 w tabeli nr 6) a gatunki o charakterze produkcyjnym (wykaz nr 2 w tabeli nr 6) nie mogą dominować w tej mieszance. Dodatkowo, w terminie do dnia 31 sierpnia obowiązuje zakaz prowadzenia produkcji rolnej (w tym zakaz wypasu i koszenia) oraz zakaz stosowania nawozów i środków ochrony roślin. Zakaz ten nie dotyczy prowadzenia pasiek.

Tabela nr 6. Wykazy gatunków roślin miododajnych:

Wykaz nr 1 *Mieszanka musi obejmować co najmniej jeden gatunek roślin miododajnych z wykazu nr 1*		Wykaz nr 2 *Gatunki roślin z wykazu nr 2 nie mogą być dominujące w mieszance*
1. Bodziszki (*Geranium* spp.);	20. Ożanka nierównozębkowa (*Teucrium scorodonia* L.);	1. Facelia błękitna (*Phacelia tanacaetifolia* Benth.);
2. Chabry (*Centaurea* spp.);	21. Przegorzany (*Echinops* spp.);	2. Gorczyca jasna (*Sinapis alba* L.);
3. Czarnuszki (*Nigella* spp.);	22. Pszczelnik mołdawski (*Dracocephalum moldavicum* L.);	3. Gryka zwyczajna (*Fagopyrum esculentum* Moench);
4. Cząber ogrodowy (Satureja hortensis L.);	23. Rezedy (*Reseda* spp.);	4. Komonica zwyczajna (*Lotus corniculatus* L.);
5. Czyściec prosty (*Stachys recta* L.);	24. Rukiew siewna (*Eruca sativa* DC.);	5. Koniczyny (T*rifolium* spp.) z wyłączeniem koniczyny odstającej (*Trifolium patens* Schreb.);
6. Dzielżan jesienny (*Helenium autumnale* L.);	25. Serdecznik pospolity (*Leonurus cardiaca* L.);	6. Lucerny (*Medicago* spp.);
7. Kłosowce (*Agastache* spp.);	26. Stulisz sztywny (*Sisymbrium strictissimum* L.);	7. Nostrzyk biały (*Melilotus albus* Med.);
8. Kocimiętki (*Nepeta* spp.);	27. Szałwie (*Salvia* spp.) z wyłączeniem szałwi błyszczącej (*S. Splendens* Sello);	8. Rzodkiew oleista (*Raphanus sativus var. Oleiformis* Pers.);
9. Kolendra siewna (*Coriandrum sativum* L.);	28. Szanta zwyczajna (*Marrubium vulgare* L.);	9. Słonecznik zwyczajny (*Helianthus annuus* L.);
10. Kosmos pierzastolistny (*Cosmos bipinnatus* Cav.);	29. Ślaz zygmarek (*Malva alcea* L.);	10. Sparceta piaskowa (*Onobrychis arenaria* (Kit.) DC.);
11. Krwawnica pospolita (*Lythrum salicaria* L.);	30. Ślazówka turyngska (*Lavatera thuringiaca* L.);	11. Sparceta siewna (*Onobrychis viciifolia* Scop.);
12. Lebiodka pospolita (*Origanum vulgare* L.);	31. Świerzbnica polna (*Knautia arvensis* (L.) Coult.);	12. Wyka kosmata (*Vicia villosa* Roth.).
13. Lubczyk ogrodowy (*Levisticum officinale* Koch);	32. Trędownik bulwiasty (*Scrophularia nodosa* L.);	
14. Łyszczec wiechowaty (*Gypsophila paniculata* Fisch.);	33. Werbena krzaczasta (*Verbena hastata* L.);	
15. Marzymięta grzebieniasta (orzęsiona) (*Elsholtzia ciliata* (Thunb.) Hyl.);	34. Wielosił błękitny (*Polemonium coeruleum* L.);	
16. Mierznica czarna (*Ballota nigra* L.);	35. Wierzbówka kiprzyca (*Chamaenerion angustifolium* (L.) Scop.);	
17. Mikołajek płaskolistny (*Eryngium planum* L.);	36. Żeleźniak pospolity (*Phlomis tuberosa* L.);	
18. Ogórecznik lekarski (*Borago officinalis* L.);	37. Żmijowiec grecki (*Echium creticum* S.S.);	
19. Ostropest plamisty (*Silybum marianum* (L.) Gaertn.);	38. Żywokost lekarski (*Symphytum officinale* L.).	

5.3 Ekoschemat Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych

Celem jest promowanie retencjonowania wody, które poprawia gospodarkę wodną, a także ogranicza emisję dwutlenku węgla do atmosfery (poprzez ograniczenie rozkładu materii organicznej).

Warunkiem uzyskania płatności jest wystąpienie na TUZ zalania lub podtopienia, przy czym zalanie lub podtopienie występuje, gdy stan wysycenia profilu glebowego wodą utrzymuje się na poziomie przynajmniej 80%, co najmniej przez 12 następujących po sobie dni, w okresie od dnia 1 maja do dnia 30 września roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności. Płatność dotyczy TUZ objętych równolegle wsparciem: ekologicznym lub w ramach praktyki Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt (w ramach płatności do rolnictwa węglowego i zarządzania składnikami odżywczymi), lub rolno-środowiskowo-klimatycznym PROW 2014-2020 lub PS WPR 2023-2027 związanym z zachowaniem niektórych cennych siedlisk przyrodniczych i siedlisk zagrożonych gatunków ptaków (bez Muraw) lub ekstensywnym użytkowaniem łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000. Od 2025 r. rozszerzono obszar wdrażania w ekoschemacie Retencjonowanie wody o możliwość uzyskiwania wsparcia także dla gruntów znajdujących się na obszarze objętym normą GAEC 2 (Ochrona torfowisk i obszarów podmokłych).

UWAGA!

Rolnik nie wskazuje we wniosku konkretnych działek, które mogą być zalane wodą, a jedynie zaznacza chęć ubiegania się o tę płatność. Informacje o wystąpieniu zalania lub podtopienia TUZ przekazywane są przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa–PIB do ARiMR, na podstawie danych satelitarnych.

5.4 Ekoschemat Integrowana Produkcja Roślin

Celem jest zachęcenie rolników do prowadzenia produkcji roślinnej w sposób zrównoważony, przy jednoczesnym utrzymaniu wielkości plonów na odpowiednim poziomie, a także zachowania trwałych użytków zielonych, jako istotnego czynnika przyczyniającego się do wzmocnienia równowagi środowiska przyrodniczego.

Płatność jest przyznawana do powierzchni upraw prowadzonych w danym roku, zgodnie z metodykami integrowanej produkcji roślin (IP) pod nadzorem podmiotu certyfikującego.

Uwzględniając zróżnicowanie wysokości ponoszonych dodatkowych kosztów i utraconych dochodów, od 2025 r. wprowadzone zostaną odrębne stawki płatności dla poszczególnych grup upraw, tj.:

- sadowniczych
- jagodowych
- rolniczych
- warzywnych

Szczegóły dotyczące IP oraz metodyki, dostępne są na stronie Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa: www.piorin.gov.pl/integrowana-produkcja/

WYKAZ ROŚLIN NALEŻĄCYCH DO POSZCZEGÓLNYCH GRUP UPRAW, W ODNIESIENIU DO KTÓRYCH ZATWIERDZONO METODYKI INTEGROWANEJ PRODUKCJI ROŚLIN

I. Grupa upraw sadowniczych

Lp.	Roślina objęta metodyką integrowanej produkcji roślin
1	Brzoskwinia
2	Morela
3	Czereśnia
4	Jabłko
5	Gruszka
6	Śliwka
7	Wiśnia

II. Grupa upraw jagodowych

Lp.	Roślina objęta metodyką integrowanej produkcji roślin
1	Agrest
2	Borówka wysoka
3	Jeżyna bezkolcowa
4	Malina
5	Porzeczka czarna

6	Porzeczka czerwona
7	Truskawka
8	Winogrono w uprawie polowej
9	Aronia*

* Z uwagi na ekstensywny charakter produkcji płatność jak dla upraw rolniczych.

III. Grupa upraw rolniczych

Lp.	Roślina objęta metodyką integrowanej produkcji roślin
1	Burak (cukrowy)
2	Chmiel
3	Gryka
4	Jęczmień (ozimy i jary)
5	Jęczmień browarny (jary)
6	Kukurydza
7	Kukurydza cukrowa
8	Proso
9	Pszenica (ozima i jara)
10	Rzepak (ozimy)
11	Słonecznik
12	Soja
13	Żyto

IV. Grupa upraw warzywnych

Lp.	Roślina objęta metodyką integrowanej produkcji roślin
1	Brokuł
2	Burak ćwikłowy
3	Cebula
4	Cukinia
5	Kabaczek
6	Patison
7	Czosnek
8	Dynia olbrzymia
9	Dynia piżmowa
10	Dynia oleista
11	Fasola szparagowa
12	Fasola na suche nasiona
13	Kalafior
14	Kapusta głowiasta
15	Kapusta pekińska
16	Marchew
17	Ogórek gruntowy (polowy)
18	Ogórek pod osłonami
19	Papryka
20	Pomidor gruntowy
21	Pomidor pod osłonami
22	Sałata pod osłonami
23	Sałata polowa
24	Seler korzeniowy
25	Szparagi
26	Szpinak
27	Ziemniak

5.5 Ekoschemat Biologiczna uprawa

Począwszy od kampanii w 2025 roku zmianie ulega dotychczasowa nazwa ekoschematu Biologiczna uprawa roślin na Biologiczna uprawa, ponieważ płatności do biologicznej uprawy od 2025 roku są przyznawane w ramach następujących wariantów:

1) wariant 1. Mikrobiologiczne środki ochrony roślin;
2) wariant 2. Nawozowe produkty mikrobiologiczne.

Płatności do biologicznej uprawy są przyznawane do powierzchni:

a) upraw trwałych, lub
b) gruntów ornych, lub
c) zadrzewionej w systemie rolno-leśnym, jeżeli w ramach tego systemu są uprawiane tylko drzewa owocowe na trwałych użytkach zielonych.

Celem wariantu 1. Mikrobiologiczne środki ochrony roślin- jest ograniczenie stosowania chemicznych środków ochrony roślin, co będzie miało pozytywny wpływ na ochronę różnorodności biologicznej i zmniejszy depozycję chemicznych środków ochrony roślin do środowiska. Płatność jest przyznawana za stosowanie zabiegu ochrony roślin z wykorzystaniem wyłącznie zarejestrowanych środków ochrony roślin zawierających mikroorganizmy jako substancje czynne, dopuszczone do obrotu na podstawie zezwolenia MRiRW lub pozwolenia na handel równoległy. Preparat należy stosować zgodnie etykietą zawartą na opakowaniu produktu. Ma to wyeliminować konieczność wykonania zabiegu chemicznego. Przeprowadzenie zabiegu chemicznym środkiem ochrony roślin dopuszczone jest w przypadku gdy eliminacja danego agrofaga za pomocą zastosowanego mikrobiologicznego środka ochrony roślin okaże się nieskuteczna.

Wsparcie w ramach wariantu 2 przysługuje rolnikom, którzy stosują nawozowe produkty mikrobiologiczne wskazane w wykazie prowadzonym przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy (IUNG – PIB), znajdującym się na stronie Instytutu, pod linkiem: https://www.iung.pl/informacje/oferta/badania-i-opiniowanie-nawozow/.

Warunkiem uzyskania płatności jest przekazanie do ARiMR (w terminie do dnia 15 września):

- imiennego dokumentu potwierdzającego zakup mikrobiologicznego środka ochrony roślin, lub nawozowego produktu mikrobiologicznego wskazującego jaki środek lub produkt został nabyty oraz jego ilość. W przypadku wariantu 2. Nawozowe produkty mikrobiologiczne data zakupu tych produktów nie może być wcześniejsza niż w dniu 15 lipca roku poprzedzającego rok, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności.
- rejestru zabiegów agrotechnicznych zawierającego co najmniej numer działki ewidencyjnej, wielkość powierzchni, datę i rodzaj wykonanych zabiegów, rodzaj uprawy, nazwę środka ochrony roślin, lub nawozowego produktu mikrobiologicznego i zastosowaną ilość środka ochrony roślin (zgodnie z etykietą), lub nawozowego produktu mikrobiologicznego (zgodnie z instrukcją stosowania produktu) lub dokumentu w postaci papierowej lub elektronicznej zawierającego te informacje.

W przypadku niezłożenia rejestru w tym terminie, Agencja wzywa na piśmie do złożenia brakującego dokumentu w terminie 14 dni od doręczenia wezwania.

5.6 Ekoschemat Grunty wyłączone z produkcji

Celem interwencji jest zachęcenie rolników do wyłączenia z produkcji gruntów ornych lub do tworzenia na tych gruntach ornych wyłączonych z produkcji nowych elementów krajobrazu. Takie wyłączone z produkcji powierzchnie korzystnie oddziałują na środowisko, w szczególności korzystnie wpływają na różnorodność biologiczną terenów rolniczych. Interwencja przyczynia się również do ograniczenia stosowania pestycydów, poprzez wprowadzenie zakazu ich stosowania.

Płatność w ramach ekoschematu Grunty wyłączone z produkcji przyznawana jest:

- rolnikom aktywnym zawodowo,
- za wyłączenie w danym roku gruntów ornych z produkcji,

- do powierzchni nie większej niż 4% powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie, będących w posiadaniu rolnika, położonych na obszarze zatwierdzonym do podstawowego wsparcia dochodów,
- pod warunkiem, że na gruntach wyłączonych z produkcji nie jest prowadzona produkcja rolna (w tym wypas lub koszenie) w terminie od dnia 1 stycznia do dnia 31 lipca danego roku oraz nie są stosowane środki ochrony roślin.

Od 2025 r. rozszerzono zakres ekoschematu Grunty wyłączone z produkcji o możliwość ubiegania się przez rolników o wsparcie nie tylko do gruntów ugorowanych, ale także do gruntów ugorowanych, na których położone są nowo utworzone elementy krajobrazu.

Do nowo utworzonych elementów krajobrazu zalicza się:

a) żywopłoty lub pasy gruntów zadrzewionych, które nie stanowią części lasu, przy czym do płatności kwalifikuje się nie więcej niż 10 m szerokości danego żywopłotu lub danego pasa,

b) zadrzewienia liniowe, które nie stanowią części lasu,

c) pojedyncze drzewa – nie więcej niż 150 sztuk/ha,

d) zagajniki śródpolne, które nie stanowią części lasu, obejmujące drzewa lub krzewy, o powierzchni nie większej niż 0,5 ha,

e) rowy, w tym otwarte cieki wodne służące do nawadniania lub odwadniania, z wyłączeniem rowów wykonanych z betonu, przy czym do płatności kwalifikuje się nie więcej niż 10 m szerokości danego rowu,

f) oczka wodne inne niż zbiorniki z betonu lub tworzywa sztucznego, o maksymalnej powierzchni wynoszącej 1 ha, przy czym do płatności kwalifikuje się nie więcej niż 0,5 ha danego oczka; w przypadku, gdy oczko wodne jest otoczone roślinnością nadbrzeżną, do powierzchni oczka wodnego wlicza się obszar z tą roślinnością lub

g) miedze śródpolne lub strefy buforowe o szerokości nie mniejszej niż 1 m, przy czym do płatności kwalifikuje się nie więcej niż 20 m szerokości danej miedzy lub danej strefy.

Rolnicy wnioskujący o przyznanie płatności są zobowiązani do przestrzegania poniższych wymogów w terminie od dnia 1 stycznia do dnia 31 lipca danego roku dotyczących zakazu:

- prowadzenia produkcji rolnej (w tym wypasu lub koszenia),
- stosowania środki ochrony roślin,
- nawożenia.

5.7 Ekoschemat Materiał siewny kategorii elitarny lub materiał siewny kategorii kwalifikowany

Celem ekoschematu jest zachęcenie rolników do stosowania materiału siewnego kategorii elitarny lub materiału siewnego kategorii kwalifikowany. Pozwoli to na ograniczanie stosowania nawożenia mineralnego oraz środków ochrony roślin. Stosowanie zdrowego, dobrej jakości kwalifikowanego materiału siewnego, gwarantuje wysoką wartość siewną nasion i ma pozytywny wpływ na ograniczenie stosowania chemicznych środków ochrony roślin w trakcie ich uprawy. Płatność będzie przyznawana do:

- zbóż
- roślin strączkowych
- ziemniaków

Płatnościami nie będą objęte uprawy przeznaczone na przedplon lub poplon. Rolnik nie będzie mógł otrzymać wsparcia jednocześnie w ramach ekoschematów i w ramach pomocy de minimis w rolnictwie z tytułu zużytego do siewu lub sadzenia materiału siewnego kategorii elitarny lub materiału siewnego kategorii kwalifikowany lub ekologicznego materiału siewnego kategorii elitarny lub materiału siewnego kategorii kwalifikowany. Płatność będzie przyznawana tak, jak w przypadku pomocy de minimis: do zbóż, roślin strączkowych lub ziemniaków, które będą zastosowane w minimalnych ilościach określonych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 maja 2013 r. w sprawie minimalnej ilości materiału siewnego, jaka powinna być użyta do obsiania lub obsadzenia 1 ha powierzchni gruntów ornych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1799 oraz z 2022 r. poz. 999).

Warunek przystąpienia do ekoschematu:

- zastosowanie materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany na powierzchni co najmniej 25% powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie.

Do wyliczenia tego warunku wlicza się zarówno powierzchnię upraw kwalifikujących się do płatności, jak również powierzchnię, na której rolnik zadeklarował materiał siewny kategorii elitarny lub materiał siewny kategorii kwalifikowany kukurydzy, rzepaku, buraka cukrowego lub buraka pastewnego, co rolnik potwierdza w oświadczeniu składanym do Agencji w terminie 25 dni od dnia, w którym upływa termin składania wniosków o przyznanie płatności.

W przypadku, gdy łączna powierzchnia gruntów ornych w gospodarstwie w roku, w którym rolnik złożył wniosek o przyznanie płatności, przekracza 300 ha, 25% powierzchni liczy się w odniesieniu do powierzchni 300 ha.

Warunkiem przyznania płatności jest:

- zastosowanie na tej samej powierzchni ekoschematu Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi lub ekoschematu Biologiczna uprawa lub międzyplonów,
- potwierdzenie zakupu odpowiedniej ilości nasion/sadzeniaków.

Rolnik w terminie 25 dni od dnia, w którym upływa termin składania wniosków o przyznanie płatności, będzie musiał złożyć do Agencji imienny dokument potwierdzający zakup materiału siewnego kategorii elitarny lub materiału siewnego kategorii kwalifikowany, dokonany nie wcześniej niż w dniu 15 lipca roku poprzedzającego rok, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności lub dokument wydania z magazynu materiału siewnego kategorii elitarny lub materiału siewnego kategorii kwalifikowany potwierdzający wydanie z magazynu tego materiału nie wcześniej niż w dniu 15 lipca roku poprzedzającego rok, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności.

5.8 Ekoschemat Dobrostan zwierząt

Celem ekoschematu Dobrostan zwierząt jest zachęcenie rolników do stosowania podwyższonych warunków utrzymywania zwierząt, które wykraczają ponad odpowiednie normy wynikające z powszechnie obowiązującego prawa[3] i powszechnie stosowane praktyki.

Zasady ogólne ekoschematu Dobrostan zwierząt:

1. Rolnik musi posiadać siedzibę stada zwierząt odpowiedniego gatunku, zarejestrowaną zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt, a w przypadku drobiu – numer zakładu drobiu.
2. Wymogi odnoszące się do danej grupy zwierząt dotyczą wszystkich zwierząt tej grupy utrzymywanych w gospodarstwie rolnym.
3. Zwierzęta objęte wymogami są oznakowane i zarejestrowane w komputerowej bazie danych ARiMR (IRZPlus) zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (jeśli dotyczy).
4. Płatności naliczane są przez ARiMR co do zasady - do średniookresowej liczby zwierząt spełniających wymogi wariantu/praktyki w gospodarstwie, a w przypadku tuczników i drobiu rzeźnego – do liczby sztuk przekazanych do rzeźni).
5. Rolnik realizujący interwencję dotyczącą dobrostanu zwierząt zobowiązany jest do jednorazowego odbycia szkolenia z zakresu metod ograniczających stosowanie antybiotyków (wymóg od 2024 r.).
6. W odniesieniu do świń i bydła zastosowanie ma tzw. system punktowy polegający na możliwości wyboru przez rolnika z katalogu poszczególnych praktyk podwyższających poziom dobrostanu zwierząt – praktyk możliwych do realizacji w danym gospodarstwie. Każdej praktyce została przypisana odpowiednia liczba punktów. Płatność dobrostanowa przyznawana jest zgodnie z liczbą uzyskanych przez rolnika punktów za realizację wybranej praktyki lub wybranych praktyk podwyższających poziom dobrostanu zwierząt. W przypadku owiec, kóz, koni i kur niosek płatność będzie przysługiwała za realizacje pakietu wymogów, natomiast w odniesieniu do drobiu rzeźnego (kurczęta brojlery, indyki z przeznaczeniem do produkcji mięsa) rolnik będzie mógł je utrzymywać zgodnie z pakietem wymogów a dodatkowo wybrać praktykę utrzymywania zgodnie z wymogami systemu QAFP.
8. Rolnik posiada plan poprawy dobrostanu zwierząt (w odniesieniu do bydła wymóg ten dotyczy praktyk dobrostanowych polegających na zapewnieniu zwiększonej co najmniej o 20% lub co najmniej o 50% powierzchni bytowej w pomieszczeniach lub w budynkach oraz wariantu dotyczącego dobrostanu krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym).

Plan poprawy dobrostanu zwierząt

Rolnicy uczestniczący w ekoschemacie Dobrostan zwierząt i realizujący praktykę dotyczącą zwiększenia (ponad obowiązujące minimum) dostępnej zwierzętom powierzchni bytowej w ramach wariantów dotyczących dobrostanu świń lub bydła oraz realizujący warianty dotyczące dobrostanu owiec, kur niosek, kurcząt brojlerów, indyków utrzymywanych z przeznaczeniem do produkcji mięsa, koni lub kóz są zobowiązani do posiadania planu poprawy dobrostanu zwierząt opracowanego we współpracy z doradcą rolniczym. W dokumencie tym określa się m.in. jaką powierzchnią bytową do utrzymywania zwierząt dysponuje gospodarstwo lub jaka liczba zwierząt może być utrzymywana w danym gospodarstwie przy zapewnieniu tym zwierzętom odpowiedniej (zwiększonej w stosunku do obowiązujących minimalnych norm) powierzchni bytowej w pomieszczeniach lub w budynkach. Plan poprawy dobrostanu zwierząt rolnik zobowiązany jest złożyć za pomocą systemu teleinformatycznego ARiMR albo kierownikowi biura powiatowego ARiMR na formularzu opracowanym przez ARiMR i udostępnionym na jej stronie internetowej. Plan ten wykorzystywany jest na potrzeby kontroli administracyjnej realizacji ww. praktyki lub ww. wariantów przez rolników wnioskujących o przyznanie płatności dobrostanowej.

Obowiązek opracowywania planu poprawy dobrostanu zwierząt nie dotyczy rolników ekologicznych korzystających ze wsparcia dobrostanowego na uproszczonych zasadach, oraz rolników utrzymujących świnie zgodnie z wymogami systemu QAFP(Quality Assurance for Food Products) w zakresie praktyki zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach.

[3] Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.)

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019, poz.1966).

Opis wariantów ekoschematu Dobrostan zwierząt

Wariant Dobrostan loch

Zasady ogólne:

- na dzień złożenia wniosku o przyznanie płatności dobrostanowej w ramach tego wariantu rolnik posiada co najmniej jedną lochę indywidualnie oznakowaną i zarejestrowaną w IRZPlus,
- wszystkie lochy w gospodarstwie rolnym są indywidualnie oznakowane i zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt,
- lochy nie są utrzymywane w systemie jarzmowym; dopuszcza się jednak utrzymywanie loch w jarzmie w okresie okołoporodowym nie dłużej niż przez 14 dni,
- świnie mają zapewniony stały dostęp do wystarczającej ilości bezpiecznych materiałów lub przedmiotów absorbujących ich uwagę dzięki którym zwierzęta te będą zaspokajały potrzebę poznawania otoczenia i poszukiwania paszy.

Rolnik, który chce realizować wariant Dobrostan loch zobowiązany jest do realizacji praktyki:

- zwiększenie, co najmniej o 20% powierzchni bytowej w pomieszczeniach lub w budynkach

albo

- zwiększenie, co najmniej o 50% powierzchni bytowej w pomieszczeniach lub w

budynkach. Rolnik może dodatkowo realizować praktyki:

- zapewnienie utrzymywania zwierząt na ściółce ze słomy lub podobnego materiału,
- późniejsze odsadzanie prosiąt - nie wcześniej niż w 35. dniu od dnia ich urodzenia,
- utrzymywanie loch zgodnie z wymogami systemu QAFP z tytułu obowiązujących w tym systemie ograniczeń w zakresie stosowania antybiotyków. Płatność ta jest dostępna tylko dla potwierdzonych certyfikatem uczestników systemu jakości.

Tabela nr 6. Minimalne wielkości powierzchni - LOCHY

Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi w praktyce - zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa	Wymogi w praktyce - zwiększona co najmniej o 50% powierzchnia bytowa
1.	Powierzchnia kojca, dla loch w okresie porodu i odchowu prosiąt ssących	co najmniej 3,5 m^2	co najmniej **4,2 m^2**	co najmniej **5,25 m^2**
	Powierzchnia kojca/szt. zwierzęcia, **utrzymywanie grupowe**:			
2.	Lochy	co najmniej 2,25 m^2, przy czym w przypadku loch prośnych, co najmniej 1,3 m^2 powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża - otwory odpływowe Jeśli w kojcu utrzymywane jest: - do 5 sztuk – powierzchnia powinna być większa o 10%**; - powyżej 39 sztuk - powierzchnia może być mniejsza o 10%**	co najmniej **2,7 m^2**, przy czym w przypadku loch prośnych, co najmniej 1,3 m^2 powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża - otwory odpływowe Jeśli w kojcu utrzymywane jest: - do 5 sztuk - powierzchnia powinna być większa o 10%** tj. **3 m^2**; - powyżej 39 sztuk – powierzchnia może być mniejsza o 10%** tj. **2,4 m^2**	co najmniej **3,4 m^2**, przy czym w przypadku loch prośnych, co najmniej 1,3 m^2 powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża - otwory odpływowe Jeśli w kojcu utrzymywane jest: - do 5 sztuk – powierzchnia powinna być większa o 10%** tj. **3,8 m^2**; - powyżej 39 sztuk - powierzchnia może być mniejsza o 10%** tj. **3 m^2**

Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi w praktyce - zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa	Wymogi w praktyce - zwiększona co najmniej o 50% powierzchnia bytowa
2.	Loszki po pokryciu	co najmniej 1,64 m^2, przy czym co najmniej 0,95 m^2 powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża - otwory odpływowe Jeśli w kojcu utrzymywane jest: - do 5 sztuk - powierzchnia powinna być większa o 10%** - powyżej 39 sztuk - powierzchnia może być mniejsza o 10%**	co najmniej **2 m^2**, przy czym co najmniej 0,95 m^2 powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża - otwory odpływowe Jeśli w kojcu utrzymywane jest: - do 5 sztuk - powierzchnia powinna być większa o 10%** tj. **2,2 m^2**; - powyżej 39 sztuk - powierzchnia może być mniejsza o 10%** tj. **1,8 m^2**	co najmniej **2,5 m^2**, przy czym co najmniej 0,95 m^2 powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża - otwory odpływowe Jeśli w kojcu utrzymywane jest: - do 5 sztuk - powierzchnia powinna być większa o 10%** tj. **2,7 m^2**; - powyżej 39 sztuk - powierzchnia może być mniejsza o 10%** tj.
3.	Powierzchnia kojca/szt. zwierzęcia, **utrzymywanie pojedyncze:**			
	Loch (***)	co najmniej: - długość - długość zwierzęcia powiększona o 0,3 m, nie mniej jednak niż 2 m; - szerokość 0,6 m.	co najmniej **2,7 m^2**	co najmniej **3,4 m^2**

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.)

(**) w stosunku do wartości wskazanych w pkt 2.

(***) Dotyczy gospodarstw utrzymujących mniej niż 10 loch lub loszek od 4. tygodnia po pokryciu do tygodnia przed przewidywanym terminem proszenia

Wariant Dobrostan tuczników

Zasady ogólne:

- do płatności kwalifikują się tuczniki pochodzące od loch utrzymywanych w gospodarstwach realizujących interwencję dotyczącą dobrostanu loch lub tuczniki pochodzące od loch utrzymywanych w siedzibie stada położonej nie dalej niż 100 km (w linii prostej) od siedziby stada, w której będą utrzymywane tuczniki, w odniesieniu do których realizowany jest dobrostan tuczników;
- świnie mają zapewniony stały dostęp do wystarczającej ilości bezpiecznych materiałów lub przedmiotów absorbujących ich uwagę, dzięki którym zwierzęta będą zaspokajały potrzebę poznawania otoczenia i poszukiwania paszy.

Rolnik, który chce realizować wariant Dobrostan tuczników zobowiązany jest do realizacji praktyki:

- zwiększenie, co najmniej o 20% powierzchni bytowej w pomieszczeniach lub w budynkach

albo

- zwiększenie, co najmniej o 50% powierzchni bytowej w pomieszczeniach lub w budynkach.

Rolnik może dodatkowo realizować praktykę:

- zapewnienie utrzymywania na ściółce ze słomy lub podobnego materiału na powierzchni pozwalającej na jednoczesny odpoczynek zwierząt,
- utrzymywanie tuczników zgodnie z wymogami systemu QAFP z tytułu obowiązujących w tym systemie ograniczeń w zakresie stosowania antybiotyków. Płatność ta jest dostępna tylko dla potwierdzonych certyfikatem uczestników systemu jakości.

W przypadku gospodarstw, w których prowadzi się **cykl zamknięty świń**, a rolnik realizuje jednocześnie warianty Dobrostan loch i Dobrostan tuczników możliwe jest otrzymanie **dodatkowej płatności** do tucznika kwalifikującego się do płatności w ramach dobrostanu tuczników urodzonego w tym gospodarstwie.

Tabela nr 7. Minimalne wielkości powierzchni - TUCZNIKI

Lp		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi w wariancie – zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa	Wymogi w wariancie – zwiększona co najmniej o 50% powierzchnia bytowa
1.	Powierzchnia kojca w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić, w przypadku utrzymywania grupowego dla warchlaków i tuczników o masie ciała, co najmniej:			
	do 10 kg	0,15 m^2	0,18 m^2	0,23 m^2
	powyżej 10 do 20 kg	0,2 m^2	0,24 m^2	0,3 m^2
	powyżej 20 do 30 kg	0,3 m^2	0,36 m^2	0,45 m^2
	powyżej 30 do 50 kg	0,4 m^2	0,48 m^2	0,6 m^2
	powyżej 50 do 85 kg	0,55 m^2	0,66 m^2	0,83 m^2
	powyżej 85 do 110 kg	0,65 m^2	0,78 m^2	0,98 m^2
	powyżej 110 kg	1 m^2	1,2 m^2	1,5 m^2

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.)

Wariant Dobrostan krów mlecznych

Zasady ogólne:

- na dzień złożenia wniosku o przyznanie płatności dobrostanowej w ramach Wariantu Dobrostan krów mlecznych rolnik posiada co najmniej jedną krowę mleczną,
- do wariantu Dobrostan krów mlecznych kwalifikują się krowy o zgłoszonym w IRZPlus mlecznym typie użytkowym, a w przypadku krów w typie użytkowym kombinowanym – o mlecznym kierunku użytkowania.

W ramach wariantu Dobrostan krów mlecznych rolnik może realizować następujące praktyki:

- zwiększenie co najmniej o 20% powierzchni bytowej w pomieszczeniach lub w budynkach,
- zwiększenie co najmniej o 50% powierzchni bytowej w pomieszczeniach lub w budynkach,
- zapewnienie wypasu – co najmniej przez 120 dni w okresie pastwiskowym (od 1 kwietnia do 30 września), bez uwięzi, min. przez 6 godzin dziennie,
- zapewnienie wybiegu – co najmniej przez 4 godziny dziennie przez cały rok (w okresie pastwiskowym praktykę wybiegu uznaje się za zrealizowaną, jeżeli w okresie pastwiskowym rolnik realizuje praktykę wypasu co najmniej przez 8 godzin dziennie),
- utrzymywanie na ściółce –utrzymywanie na ściółce ze słomy lub podobnego materiału lub wydzielenie części ze ściółką ze słomy lub podobnego materiału o powierzchni pozwalającej na jednoczesny odpoczynek krów mlecznych,
- późniejsze odsadzanie cieląt - nie wcześniej niż w 5. dniu od dnia ich urodzenia.

W przypadku **utrzymywania bydła na uwięzi** w pomieszczeniu/budynku rolnik może realizować praktyki w zakresie zapewnienia wypasu, wybiegu, ściółki oraz późniejszego odsadzania cieląt.

Tabela nr 8. Minimalne wielkości powierzchni - KROWY MLECZNE

Lp		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi w wariancie – zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa	Wymogi w wariancie – zwiększona co najmniej o 50% powierzchnia bytowa
1.	W systemie wolnostanowiskowym z wydzielonymi legowiskami: • wymiary wydzielonego legowiska	długość - co najmniej 2,1 m, szerokość - co najmniej 1,1 m;	długość - co najmniej 2,1 m, szerokość - co najmniej 1,1 m;	długość - co najmniej 2,1 m, szerokość - co najmniej 1,1 m;
	• powierzchnia odpasowo - ruchowa	-	co najmniej **4 m²**	co najmniej **5 m²**
2.	Powierzchnia, w przeliczeniu na jedną sztukę w systemie wolnostanowiskowym bez wydzielonych legowisk na ściółce	co najmniej 4,5 m²	co najmniej **5,4 m²**	co najmniej **6,8** m²

(*) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019, poz. 1966).

Wariant Dobrostan krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach

Zasady ogólne:

- na dzień złożenia wniosku o przyznanie płatności dobrostanowej w ramach Wariantu Dobrostan krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach rolnik posiada co najmniej jedną krowę mamkę,
- wymogami wariantu objęte są krowy mamki, cielęta, opasy o masie ciała do 300 kg i jałówki o zgłoszonym w IRZPlus mięsnym typie użytkowym, a w przypadku bydła w typie użytkowym kombinowanym – o mięsnym kierunku ich użytkowania.
  Przyjmuje się, że opas osiąga masę ciała 300 kg w wieku 8 miesięcy.

W ramach wariantu Dobrostan krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach rolnik może realizować następujące praktyki:

- zwiększenie co najmniej o 20% powierzchni bytowej w pomieszczeniach lub w budynkach,
- zwiększenie co najmniej o 50% powierzchni bytowej w pomieszczeniach lub w budynkach,
- zapewnienie wypasu – co najmniej przez 120 dni w okresie pastwiskowym (od 1 kwietnia do 30 września), bez uwięzi, min. przez 6 godzin dziennie,
- zapewnienie wybiegu – co najmniej przez 4 godziny dziennie przez cały rok (w okresie pastwiskowym praktykę wybiegu można zastąpić poprzez zapewnienie zwierzętom objętym wymogami wypasu co najmniej przez 8 godzin dziennie),
- utrzymywanie na ściółce –utrzymywanie na ściółce ze słomy lub podobnego materiału lub wydzielenie części ze ściółką ze słomą lub podobnym materiałem o powierzchni pozwalającej na jednoczesny odpoczynek krów,
- utrzymywanie zwierząt zgodnie z wymogami systemu QMP z tytułu obowiązujących w tym systemie ograniczeń w zakresie stosowania antybiotyków. Płatność ta jest dostępna tylko dla potwierdzonych certyfikatem uczestników systemu jakości.

W przypadku **utrzymywania bydła na uwięzi** w pomieszczeniu/budynku rolnik może realizować praktyki w zakresie zapewnienia wypasu, wybiegu oraz ściółki.

Wymagane wielkości powierzchni bytowej w budynkach dla krów mamek są takie, jak podano w opisie wariantu Dobrostan krów mlecznych (tabela nr 8). Wymagane powierzchnie bytowe dla opasów i cieląt objętych wymogami niniejszego wariantu podano w części dotyczącej wariantu Dobrostan opasów (tabela nr 11). Wymogi dla jałówek przedstawiono w tabeli nr 9.

Tabela nr 9. Minimalne wielkości powierzchni - JAŁÓWKI

Lp		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi w wariancie – zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa	Wymogi w wariancie – zwiększona co najmniej o 50% powierzchnia bytowa
1.	W systemie wolnostanowiskowym z wydzielonymi legowiskami:	Jałówki powyżej 7 m-ca ciąży		
		wymiary wydzielonego legowiska: - długość - co najmniej 2,1 m, - szerokość - co najmniej 1,1 m powierzchnia odpasowo – ruchowa: -	wymiary wydzielonego legowiska: - długość - co najmniej 2,1 m, - szerokość - co najmniej 1,1 m; powierzchnia odpasowo – ruchowa: co najmniej **4 m²**	wymiary wydzielonego legowiska: - długość - co najmniej 2,1 m, - szerokość - co najmniej 1,1 m; powierzchnia odpasowo – ruchowa: co najmniej **5 m²**
		Jałówki powyżej 6 m-ca życia, ale nie dłużej niż do 7 m-ca ciąży		
		wymiary wydzielonego legowiska: - długość - co najmniej 1,9 m, - szerokość - co najmniej 0,9 m; powierzchnia odpasowo – ruchowa: -	wymiary wydzielonego legowiska: - długość - co najmniej 1,9 m, - szerokość - co najmniej 0,9 m; powierzchnia odpasowo – ruchowa: - **4 m²**	wymiary wydzielonego legowiska: - długość - co najmniej 1,9 m, - szerokość - co najmniej 0,9 m; powierzchnia odpasowo – ruchowa: - **5 m²**
2.	W systemie wolnostanowiskowym bez wydzielonych legowisk na ściółce	Jałówki powyżej 7 m-ca ciąży		
		co najmniej 4,5 m²	co najmniej **5,4 m²**	co najmniej **6,8 m²**
		Jałówki powyżej 6 m-ca życia, ale nie dłużej niż do 7 m-ca ciąży		
		co najmniej 2,2 m²	co najmniej **2,6 m²**	co najmniej **3,3 m²**
3.	W systemie wolnostanowiskowym bez wydzielonych legowisk i ściółki	Jałówki powyżej 19. m-ca życia, jednak nie dłużej niż do 7. m-ca ciąży		
		co najmniej 2 m²	co najmniej **2,2 m²**	co najmniej **3 m²**
		Jałówek powyżej 6. m-ca życia do 19. m-ca życia		
		co najmniej 1,6 m²	co najmniej **1,9 m²**	co najmniej **2,4 m²**

(*)Rozporządzenie MRiRW z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019, poz. 1966).

Wariant Dobrostan krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym

Zasady ogólne:

- na dzień złożenia wniosku o przyznanie płatności dobrostanowej w ramach Wariantu Dobrostan krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym rolnik posiada co najmniej jedną krowę mamkę,

- wymogami wariantu objęte są krowy mamki, cielęta, opasy o masie ciała do 300 kg i jałówki o zgłoszonym w IRZPlus mięsnym typie użytkowym, a w przypadku bydła w typie użytkowym kombinowanym – o mięsnym kierunku ich użytkowania.
  Przyjmuje się, że opas osiąga masę ciała 300 kg w wieku 8 miesięcy.

- zwierzęta objęte wymogami wariantu utrzymywane są bez uwięzi.

W ramach wariantu Dobrostan krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym są realizowane następujące praktyki podwyższające poziom dobrostanu zwierząt:

- zwiększona co najmniej o 20% zewnętrzna powierzchnia bytowa (pastwisko, wybieg lub okólnik), zwana dalej „zewnętrzną powierzchnią bytową",

- utrzymywanie zgodnie z wymogami systemu QMP z tytułu obowiązujących w tym systemie ograniczeń w zakresie stosowania antybiotyków. Płatność ta jest dostępna tylko dla potwierdzonych certyfikatem uczestników systemu jakości.

Krowom mamkom, cielętom, opasom o masie ciała do 300 kg i jałówkom użytkowanym w kierunku mięsnym, zapewnia się zwiększoną co najmniej o 20% zewnętrzną powierzchnię bytową.

Tabela nr 10. Minimalne wielkości powierzchni zewnętrznych - Zwierzęta objęte wymogami

lp		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi w wariancie - zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa
Powierzchnia, na której utrzymywane jest bydło na 1 sztukę wynosi, co najmniej:			
1.	Cielęta	5 m^2	6 m^2
2.	Jałówki	10 m^2	12 m^2
3.	Opasy do 300 kg	-	12 m^2
4.	Krowy	15 m^2	18 m^2

*Rozporządzenie MRiRW z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019, poz. 1966).

*Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.).

Wariant Dobrostan opasów

Zasady ogólne:

Do wariantu Dobrostan opasów kwalifikuje się bydło w wieku poniżej 18. miesiąca życia przeznaczone do opasu o zgłoszonym w IRZPlus kierunku użytkowania:

- mleczny do opasu, albo
- mięsny do opasu, albo
- opasowy.

W przypadku opasów, które nie pochodzą od krów mamek objętych ekoschematem Dobrostan zwierząt - do płatności kwalifikuje się bydło opasowe w wieku od ukończenia 4. miesiąca do ukończenia 18. miesiąca, utrzymywane w danym gospodarstwie w tym okresie, co najmniej przez 120 dni.

W przypadku opasów, które pochodzą od krów mamek objętych ekoschematem Dobrostan zwierząt - do płatności kwalifikuje się bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg do ukończenia 18 miesiąca, utrzymywane w danym gospodarstwie, w tym okresie, co najmniej przez 120 dni, przy czym przyjmuje się, że opasy te osiągają masę ciała 300 kg w wieku 8 miesięcy.

Wymogami objęte jest bydło opasowe w wieku kwalifikującym do płatności.

W ramach wariantu Dobrostan opasów utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach rolnik może realizować następujące praktyki:

- zwiększenie co najmniej o 20% powierzchni bytowej w pomieszczeniach lub w budynkach,
- zwiększenie co najmniej o 50% powierzchni bytowej w pomieszczeniach lub w budynkach,
- zapewnienie wypasu – co najmniej przez 120 dni w okresie pastwiskowym (od 1 kwietnia do 30 września), bez uwięzi, min. przez 6 godzin dziennie,

- zapewnienie wybiegu – co najmniej przez 4 godziny dziennie przez cały rok (w okresie pastwiskowym praktykę wybiegu można zastąpić poprzez zapewnienie zwierzętom objętym wymogami wypasu co najmniej przez 8 godzin dziennie),
- utrzymywanie na ściółce –utrzymywanie na ściółce ze słomy lub podobnego materiału lub wydzielenie części ze ściółką, ze słomą lub podobnym materiałem o powierzchni pozwalającej na jednoczesny odpoczynek opasów.
- utrzymywanie zgodnie z wymogami systemu QMP z tytułu obowiązujących w tym systemie ograniczeń w zakresie stosowania antybiotyków Płatność ta jest dostępna tylko dla potwierdzonych certyfikatem uczestników systemu jakości.

W przypadku **utrzymywania bydła na uwięzi** w pomieszczeniu/budynku rolnik może realizować praktyki w zakresie zapewnienia wypasu, wybiegu oraz ściółki.

Tabela nr 11. Minimalne wielkości powierzchni - OPASY

Lp		Obowiązujące normy prawne	Wymogi w wariancie - zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa	Wymogi w wariancie – zwiększona co najmniej o 50% powierzchnia bytowa
CIELĘTA (*)				
1.	Utrzymywane pojedynczo – wymiary kojca***	a) szerokość - co najmniej wysokość cielęcia w kłębie, b) długość - co najmniej 1,1 długości ciała cielęcia mierzonej od czubka nosa do ogonowej krawędzi guza kulszowego;	a) szerokość - co najmniej wysokość cielęcia w kłębie **+20%,** b) długość - co najmniej 1,1 długości ciała cielęcia mierzonej od czubka nosa do ogonowej krawędzi guza kulszowego **+ 20%**	a) szerokość - co najmniej wysokość cielęcia w kłębie **+50%,** b) długość - co najmniej 1,1 długości ciała cielęcia mierzonej od czubka nosa do ogonowej krawędzi guza kulszowego **+ 50%**
	Utrzymywane grupowo – powierzchnia kojca w przeliczeniu na jedną sztukę	1) 1,5m^2 - dla cieląt o masie ciała do 150 kg; 2) 1,7m^2 - dla cieląt o masie ciała powyżej 150 do 220 kg; 3) 1,8m^2 - dla cieląt o masie ciała powyżej 220 kg.	1) **1,8m^2** - dla cieląt o masie ciała do 150 kg; 2) **2m^2** - dla cieląt o masie ciała powyżej 150 do 220 kg; 3) **2,2m^2** - dla cieląt o masie ciała powyżej 220 kg.	1) **2,3m^2** - dla cieląt o masie ciała do 150 kg; 2) **2,6m^2** - dla cieląt o masie ciała powyżej 150 do 220 kg; 3) **2,7m^2** - dla cieląt o masie ciała powyżej 220 kg.
OPASY (**)				
2.	Utrzymywane bez uwięzi wolnostanowiskowo bez wydzielonych legowisk na ściółce – powierzchnia w przeliczeniu na jedną sztukę	bydło opasowe o masie ciała do 300 kg - co najmniej 1,6 m^2;	bydło opasowe o masie ciała do 300 kg - co najmniej **1,9m^2**	bydło opasowe o masie ciała do 300 kg - co najmniej **2,4m^2**
		bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg - co najmniej 2,2m^2;	bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg - co najmniej **2,6m^2**	bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg - co najmniej **3,3m^2**
	Utrzymywane bez uwięzi wolnostanowiskowo, bez wydzielonych legowisk i ściółki	bydło opasowe o masie ciała do 300 kg - co najmniej 1,3m^2	bydło opasowe o masie ciała do 300 kg - co najmniej **1,6**m^2	bydło opasowe o masie ciała do 300 kg - co najmniej **2**m^2
		bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg - co najmniej 1,8m^2	bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg - co najmniej **2,2**m^2	bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg - co najmniej **2,7**m^2

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.).

(**) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019, poz. 1966).

(***) Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U. z 2022 poz. 572) - pojedynczo można utrzymywać cielęta w wieku powyżej 8 tygodni tylko w gospodarstwach, które posiadają mniej niż 6 sztuk cieląt (w gospodarstwach utrzymujących co najmniej 6 cieląt – zabrania się utrzymania pojedynczo cieląt w wieku powyżej 8 tygodnia życia).

Wariant Dobrostan owiec

Wszystkim utrzymywanym w gospodarstwie zwierzętom z gatunku owca domowa zapewnia się:

- zwiększoną, co najmniej o 20% powierzchnię bytową w pomieszczeniach lub w budynkach,
- wypas lub dostęp do zewnętrznej powierzchni bytowej (pastwisko, wybieg lub okólnik) - co najmniej przez 120 dni w okresie pastwiskowym (od 1 kwietnia do 30 września).

Tabela nr 12. Minimalne wielkości powierzchni - OWCE

Lp		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi w wariancie
1.	Powierzchnia pomieszczenia dla owiec **utrzymywanych pojedynczo** powinna wynosić w przypadku utrzymywania:		
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	-	co najmniej **2,16 m²**
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy z jagnięciem	co najmniej 2,5 m² i dodatkowo co najmniej 0,7 m² dla każdego następnego	co najmniej **3 m²** i dodatkowo co najmniej **0,84 m²** dla każdego następnego jagnięcia ssącego
	samicy gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy	co najmniej 1,5 m²	co najmniej **1,8 m²**
	samca gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy(**)	co najmniej 3 m²	co najmniej **3,6 m²**
	samca gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy(**)	co najmniej 2 m²	co najmniej **2,4 m²**
	samca gatunku owca domowa - skopka	co najmniej 0,8 m²	co najmniej **0,96 m²**
2.	Powierzchnia pomieszczenia dla owiec **utrzymywanych grupowo, w przeliczeniu na jedną sztukę,** powinna wynosić w przypadku utrzymywania:		
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	-	co najmniej **1,2 m²**
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy z jagnięciem	co najmniej 1,5 m² i dodatkowo co najmniej 0,5 m² dla każdego następnego	co najmniej **1,8 m²** i dodatkowo co najmniej **0,6 m²** dla każdego następnego jagnięcia ssącego
	samicy gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy	co najmniej 0,8 m²	co najmniej **0,96 m²**
	samca gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy(**)	co najmniej 2 m²	co najmniej **2,4 m²**
	samca gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy(**)	co najmniej 1,5 m²	co najmniej **1,8 m²**
	samca gatunku owca domowa - skopka	co najmniej 0,6 m²	co najmniej **0,72 m²**

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1966)

(**) nie dotyczy skopków

Wariant Dobrostan kóz

Wszystkim utrzymywanym w gospodarstwie zwierzętom z gatunku koza domowa zapewnia się:

- zwiększoną co najmniej o 20% powierzchnię bytową w pomieszczeniach lub w budynkach,
- utrzymywanie bez uwięzi,
- dostęp do zewnętrznej powierzchni bytowej (pastwisko, wybieg lub okólnik) przez cały rok - o powierzchni zwiększonej co najmniej o 20%,
- wypas co najmniej przez 120 dni w okresie pastwiskowym (od 1 kwietnia do 30 września).

Tabela nr 13. Minimalne wielkości powierzchni - KOZY

Lp		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi w wariancie
1.	Powierzchnia kojca w przypadku utrzymywania **pojedynczego w przeliczeniu na jedną sztukę** powinna wynosić w przypadku utrzymywania:		
	samicy gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	co najmniej 1,5 m^2	co najmniej **1,8 m^2**
	samicy gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy z koźlęciem ssącym	co najmniej 1,5 m^2 i dodatkowo co najmniej 0,3 m^2 dla każdego następnego koźlęcia ssącego	co najmniej **1,8 m^2** i dodatkowo co najmniej **0,36 m^2** dla każdego następnego koźlęcia ssącego
	samca gatunku koza domowa w wieku powyżej 12	co najmniej 1,5 m^2	co najmniej **1,8 m^2**
	samca gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy przeznaczonego do rozrodu	co najmniej 3 m^2	co najmniej **3,6 m^2**
2.	Powierzchnia kojca w przypadku utrzymywania **grupowego w przeliczeniu na jedną sztukę** powinna wynosić w przypadku utrzymywania:		
	samicy gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	co najmniej 1,5 m^2	co najmniej **1,8 m^2**
	samicy gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy z koźlęciem ssącym	co najmniej 1,5 m^2 i dodatkowo co najmniej 0,3 m^2 dla każdego następnego koźlęcia ssącego	co najmniej **1,8 m^2** i dodatkowo co najmniej **0,36 m^2** dla każdego następnego koźlęcia ssącego
	samca gatunku koza domowa w wieku powyżej 12	co najmniej 1,5 m^2	co najmniej **1,8 m^2**
	samca gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy przeznaczonego do rozrodu	co najmniej 3 m^2	co najmniej **3,6 m^2**
	samicy lub samca od odsadzenia do osiągnięcia dojrzałości płciowej tj. do ukończenia 12 miesięcy.	co najmniej 1 m^2	co najmniej **1,2 m^2**
Powierzchnia **wybiegu** w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić w przypadku utrzymywania:			
3.	wszystkie grupy technologiczne z gatunku koza poza samcem w wieku powyżej 12 miesięcy, w tym również samcem w tym wieku przeznaczonym do rozrodu	co najmniej 4 m^2	co najmniej **4,8 m^2**
	samca gatunku koza domowa w wieku powyżej 12 miesięcy, w tym również samca w tym wieku przeznaczonego do rozrodu	co najmniej 6 m^2	co najmniej **7,2 m^2**

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1966)

Wariant Dobrostan koni utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach:

Zasady ogólne:

- na dzień złożenia wniosku o przyznanie płatności dobrostanowej w ramach tego wariantu rolnik posiada co najmniej 2 konie dorosłe w wieku co najmniej 24 miesiące lub klacz ze źrebięciem do ukończenia 12 miesiąca życia.

Wszystkim utrzymywanym w gospodarstwie zwierzętom z gatunku koń domowy zapewnia się:

- utrzymywanie bez uwięzi,
- w okresie pastwiskowym - wypas lub dostęp do powierzchni zewnętrznych co najmniej przez 140 dni (min. przez 6 godz. dziennie),
- poza okresem pastwiskowym - dostęp do powierzchni zewnętrznych lub do biegalni w budynku lub w pomieszczeniu przez min. 2 godziny dziennie o powierzchni w przypadku:
  - koni dorosłych/młodzieży – 70 m^2/szt.;
  - klaczy ze źrebięciem – 85 m^2/szt.
- zwiększoną co najmniej o 20% powierzchnię w pomieszczeniach lub w budynkach:

Tabela nr 14. Minimalne wielkości powierzchni - KONIE utrzymywane w pomieszczeniach lub w budynkach

Lp		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi w wariancie
1.	Powierzchnia boksu	koniedorosłe, których wysokość w kłębie wynosi do 1,47 m - co najmniej 6 m^2; koniedorosłe, których wysokość w kłębie wynosi powyżej 1,47 m - co najmniej 9 m^2; klaczzeźrebięciem - co najmniej 12 m^2.	koniedorosłe, których wysokość w kłębie wynosi do 1,47 m - co najmniej **7,2 m^2;** koniedorosłe, których wysokość w kłębie wynosi powyżej 1,47 m - co najmniej **10,8 m^2**; klaczzeźrebięciem - co najmniej **14,4 m^2**.
2.	Powierzchnia w przypadku utrzymywania w systemie wolnostanowiskowym bez uwięzi	koniedorosłelubmłodzież poodsadzeniuodmatki - co najmniej 10 m^2; klaczzeźrebięciem - co najmniej 12 m^2.	koniedorosłelubmłodzież poodsadzeniuodmatki - co najmniej **12 m^2**; klaczzeźrebięciem - co najmniej **14,4 m^2**.

(*) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019, poz. 1966).

Wariant Dobrostan koni utrzymywanych w systemie otwartym:

Zasady ogólne:

- na dzień złożenia wniosku o przyznanie płatności dobrostanowej w ramach tego wariantu rolnik posiada co najmniej 2 konie dorosłe w wieku co najmniej 24 miesiące lub klacz ze źrebięciem do ukończenia
  12 miesiąca życia,
- do płatności nie kwalifikują się konie utrzymywane w dzikich lub półdzikich warunkach na obszarach parku narodowego albo parku krajobrazowego.

Wszystkim utrzymywanym w gospodarstwie zwierzętom z gatunku koń domowy zapewnia się:

- zadaszenie o powierzchni pozwalającej na jednoczesne przebywanie wszystkich koni pod tym zadaszeniem,
- ściółkę pod zadaszeniem,
- powierzchnię zewnętrzną zwiększoną co najmniej o 20% względem obowiązujących norm prawnych

Rolnicy, którzy utrzymują konie w systemie otwartym, ale stale utrzymują ogiery (niekastrowane samce zwierzęcia z gatunku koń domowy, mające co najmniej 24 miesiące) w zamkniętych pomieszczeniach lub budynkach i spełniają warunki wariantu „Dobrostan koni utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach" mogą uzyskać płatność do tych ogierów zgodnie ze stawką płatności przewidzianą dla tego wariantu.

Tabela nr 15. Minimalne wielkości powierzchni - KONIE utrzymywane w systemie otwartym

Lp		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi w wariancie
1.	Powierzchnia w systemie otwartym	koń dorosły – 0,1 ha	koń** – **0,12 ha**

(*) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019, poz. 1966), (**) niezależnie od wieku i płci

Wariant Dobrostan kur niosek

Zasady ogólne:

- posiadanie numeru zakładu drobiu nadanego przez ARiMR,
- posiadanie kurnika na minimum 350 stanowisk,
- nieprzycinanie dziobów kurom nioskom w gospodarstwie,
- zapewnienie utrzymywania bez klatek na ściółce,

Wszystkim kurom nioskom utrzymywanym w gospodarstwie zapewnia się:

- zwiększoną powierzchnię bytową w kurniku,
- zwiększoną dostępność gniazd,
- dłuższą grzędę,
- stały dostęp do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę kur niosek, nieszkodliwych dla ich zdrowia.

Tabela nr 16. Minimalne wymogi - KURY NIOSKI

Lp		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi w wariancie
1.		utrzymanie klatkowe utrzymanie bez klatek	utrzymanie bez klatek
W przypadku utrzymywania kur niosek bez klatek			
2.	Obsada	max 9 szt./m^2	max 7 szt./m^2
3.	Gniazdo pojedyncze lub grupowe	max 7 kur niosek/gniazdo max 120 kur niosek/m^2	max 5 kur niosek/gniazdo max 96 kur niosek/m^2
4.	Grzęda	co najmniej 0,15 m x liczba kur niosek	co najmniej 0,2 m x liczba kur niosek
5.	Inne	w celu przeciwdziałania wydziobywaniu piór i kanibalizmowi możliwe jest przycinanie dziobów przed ukończeniem 10 dnia życia	zakaz przycinania dziobów
		-	zapewnienie stałego dostępu do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.).

Wariant Dobrostan kurcząt brojlerów

Zasady ogólne:

- posiadanie numeru zakładu drobiu nadanego przez ARiMR,
- posiadanie kurnika na minimum 500 stanowisk,

Wszystkim kurczętom brojlerom utrzymywanym w gospodarstwie zapewnia się:

- zwiększoną powierzchnię bytową w kurniku,
- co najmniej 6 godzin nieprzerwanej ciemności podczas doby,
- stały dostęp do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę kurcząt brojlerów, nieszkodliwych dla ich zdrowia.

W ramach wariantu Dobrostan kurcząt brojlerów obok podstawowego zestaw wymogów można się ubiegać o przyznanie dodatkowej płatności za utrzymywanie kurcząt brojlerów zgodnie z wymogami systemu QAFP z tytułu obowiązujących w tym systemie ograniczeń w zakresie stosowania antybiotyków Płatność ta jest dostępna tylko dla potwierdzonych certyfikatem uczestników systemu jakości.

Tabela nr 17. Minimalne wymogi - KURCZĘTA BROJLERY

Lp		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi w wariancie
Utrzymywanie kurcząt brojlerów			
1.	Obsada	max 33 kg/m^2	max 30 kg/m^2 i nie więcej niż 20 szt./m^2
2.	Inne	w okresie 7 dni od dnia umieszczenia kurcząt brojlerów w kurniku, a także w okresie 3 dni przed przewidywanym dniem ich uboju oświetlenie dostosowuje się do 24-godzinnego rytmu, z okresami zaciemnienia trwającymi co najmniej 6 godzin ogółem i co najmniej z jednym okresem nieprzerwanego zaciemnienia trwającym	zapewnienie co najmniej 6 godzin nieprzerwanej ciemności podczas doby
		-	zapewnienie stałego dostępu do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę kurcząt brojlerów, nieszkodliwych dla ich zdrowia

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.).

Wariant Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem do produkcji mięsa

Zasady ogólne:

- posiadanie numeru zakładu drobiu nadanego przez ARiMR,
- posiadanie pomieszczenia na minimum 100 stanowisk.

Wszystkim indykom utrzymywanym w gospodarstwie z przeznaczeniem do produkcji mięsa zapewnia się:

- zwiększoną powierzchnię bytową w pomieszczeniu lub w budynku,
- co najmniej 8 godzin nieprzerwanej ciemności podczas doby,
- stały dostęp do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę indyków, nieszkodliwych dla ich zdrowia.

W ramach wariantu Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem do produkcji mięsa obok podstawowego zestaw wymogów można się ubiegać o przyznanie dodatkowej płatności za utrzymywanie indyków zgodnie z wymogami systemu QAFP z tytułu obowiązujących w tym systemie ograniczeń w zakresie stosowania antybiotyków. Płatność ta jest dostępna tylko dla potwierdzonych certyfikatem uczestników systemu jakości.

Tabela nr 18. Minimalne wymogi - INDYKI UTRZYMYWANE Z PRZEZNACZENIEM DO PRODUKCJI MIĘSA

Lp		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi w wariancie
Utrzymywanie indyków bez klatek			
	Obsada	max 57 kg/m^2	max 50 kg/m^2
	Inne	-	zapewnienie co najmniej 8 godzin nieprzerwanej ciemności podczas doby
		-	zapewnienie stałego dostępu do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę indyków nieszkodliwych dla ich zdrowia

(*)Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019, poz. 1966).

Uproszczone zasady dla rolników utrzymujących zwierzęta zgodnie z systemem rolnictwa ekologicznego

Rolnicy utrzymujący zwierzęta w systemie ekologicznym (co musi być potwierdzone przez jednostki certyfikujące w rolnictwie ekologicznym), mogą przystąpić do realizacji ekoschematu – Dobrostan zwierząt na uproszczonych zasadach. Uproszczone zasady realizacji tego ekoschematu dla rolników ekologicznych polegają na braku konieczności sporządzania planu poprawy dobrostanu zwierząt, braku konieczności prowadzenia i złożenia rejestru/oświadczenia wypasu w przypadku Wariantu Dobrostan krów mlecznych oraz braku konieczności spełnienia wymagań w ramach określonych wariantów i praktyk podwyższających poziom dobrostanu zwierząt. Uznaje się bowiem, że utrzymywanie zwierząt zgodnie z wymaganiami systemu rolnictwa ekologicznego, określonymi w rozporządzeniu PE i Rady (WE) 2018/848 (1) oraz w rozporządzeniu wykonawczym KE (UE) 2020/464 (2), jest ekwiwalentne/równoważne do utrzymywania tych zwierząt zgodnie z wymaganiami ekoschematu – Dobrostan zwierząt.
Na uproszonych zasadach rolnik utrzymujący zwierzęta w systemie rolnictwa ekologicznego otrzyma wsparcie za:

1) praktykę zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa - w przypadku świń, krów mamek oraz opasów;
2) praktykę zwiększona co najmniej o 20% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach lub w budynkach i praktykę wypasu - w przypadku krów mlecznych;
3) wariant, Dobrostan kurcząt brojlerów, Dobrostan indyków utrzymywanych z przeznaczeniem do produkcji mięsa - poza praktyką utrzymywanie zgodnie z systemem jakości QAFP,
4) wariant Dobrostan koni utrzymywanych w systemie otwartym, Dobrostan koni utrzymywanych w pomieszczeniach lub w budynkach, Dobrostan kóz, Dobrostan owiec, Dobrostan kur niosek.

W przypadku, gdy rolnik zainteresowany jest płatnościami w zakresie pozostałych praktyk – realizuje je na zasadach ogólnych.

Jakie wsparcie można otrzymać

Płatność dobrostanowa jest płatnością roczną przyznawaną do sztuki zwierzęcia.

Płatności stanowią rekompensatę za utracone korzyści i za poniesione dodatkowe koszty związane z realizacją praktyk wykraczających ponad obowiązujące lub powszechnie stosowane standardy.

Szacowane stawki płatności będą płacone w przypadku:

- dobrostanu loch - za lochę,
- dobrostanu tuczników – za tucznika,
- dobrostanu krów mlecznych - za krowę mleczną,
- dobrostanu krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniu/budynku - za krowę mamkę,
- dobrostanu krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym - za krowę mamkę,
- dobrostanu opasów - za opasa,

- dobrostanu owiec - za samicę gatunku owca domowa w wieku co najmniej 12 miesięcy,
- dobrostanu kur niosek - za kurę nioskę,
- dobrostanu kurcząt brojlerów - za kurczę brojlera,
- dobrostanu indyków utrzymywanych z przeznaczeniem do produkcji mięsa - za indyka,
- dobrostanu koni – utrzymywanych w pomieszczeniu/budynku - za konia w wieku co najmniej 24 miesiące,
- dobrostanu koni - utrzymywanych w systemie otwartym - za konia w wieku co najmniej 24 miesiące,
- dobrostanu kóz - za samicę gatunku koza domowa w wieku co najmniej 12 miesięcy.

Do zwierząt gatunków/grup objętych interwencją płatności dobrostanowe przyznawane są:

- w odniesieniu do świń i bydła – w systemie punktowym;
- w odniesieniu do pozostałych gatunków – za pakiet wymogów.

W przypadku świń i bydła, płatność dobrostanowa przysługuje za realizację poszczególnych praktyk podwyższających poziom dobrostanu zwierząt, a wysokość wsparcia uzależniona jest od liczby przyznanych (według poniższej tabeli) punktów. Maksymalna wartość 1 punktu wynosi 22,47 EUR czyli ok. 100 zł (1 EUR = 4,45 zł); kurs EUR/PLN jest ustalany corocznie na ostatni dzień roboczy września danego roku

Tabela nr 19. Liczba punktów (na sztukę zwierzęcia) za realizację praktyk dobrostanowych w chowie świń i bydła

Grupa technologiczna / Praktyka	Świnie		Bydło utrzymywane bez uwięzi				Bydło utrzymywane na uwięzi		
	Lochy	Tuczniki	Krowy mleczne	Krowy mamki w bud/ pom	Krowy mamki - system otwarty	Opasy	Krowy mleczne	Krowy mamki w bud/ pom	Opasy
Zwiększenie powierzchni bytowej co najmniej o 20%	3,9	0,4	6,9	3,6	3,8	0,8	nd	nd	nd
Utrzymywanie na ściółce	1,6	0,6	1,0	0,9	nd	0,9	1,0	0,9	0,9
Późniejsze odsadzanie młodych	2,7	nd	1,7	nd	nd	nd	1,7	nd	nd
Cykl zamknięty	nd	0,3	nd	nd	nd	nd	nd	nd	nd
Wybieg	nd	nd	2,0	1,5	nd	2,8	2,0	1,5	2,8
Wypas	nd	nd	3,1	1,5	nd	2,9	3,1	1,5	2,9
Zwiększenie powierzchni bytowej co najmniej o 50%	9,3	0,6	10,0	9,1	nd	2,0	nd	nd	nd
Utrzymywanie zgodnie z wymogami systemu QAFP/QMP z tytułu ograniczonego stosowania antybiotyków w tych systemach	1,9	0,5	nd	2,5	2,5	1,3	nd	nd	nd

*Stawki płatności dla każdej kampanii ustalone są wg kursu EUR/PLN z ostatniego dnia września oraz liczby zwierząt (zatwierdzonych), które kwalifikują się do płatności w okresie przestrzegania wymogów, ustalonej przez ARiMR na podstawie danych zawartych w IRZ Plus.

W przypadku owiec, kóz, koni i kur niosek płatność będzie przysługiwała za realizacje pakietu wymogów, natomiast w odniesieniu do drobiu rzeźnego (kurczęta brojlery, indyki z przeznaczeniem do produkcji mięsa) rolnik będzie mógł je utrzymywać zgodnie z pakietem wymogów a dodatkowo wybrać praktykę utrzymywania zgodnie z wymogami systemu QAFP.

Praktykę wypasu realizuje się w okresie pastwiskowym trwającym od dnia 1 kwietnia w roku złożenia wniosku o przyznanie płatności dobrostanowej do dnia 30 września danego roku.

Płatność dobrostanowa do tuczników, kurcząt brojlerów i indyków będzie obliczana na podstawie informacji zawartych w komputerowej bazie danych ARiMR (IRZPlus) dotyczących liczby tych zwierząt przemieszczonych do rzeźni z przeznaczeniem do uboju, a w przypadku tuczników także poddanych ubojowi w gospodarstwie.

Szacowana wysokość płatności dobrostanowych **- zwierzęta objęte pakietem wymogów:**

Szacowana wysokość stawek płatności w odniesieniu do owiec, drobiu, koni i kóz*		
Grupa zwierząt		EUR/szt.
Owce		34,72
Kury nioski		3,18
Kurczęta brojlery	pakiet podstawowy	0,045
	utrzymywane zgodnie z systemem jakości QAFP	0,038
Indyki z przeznaczeniem do produkcji mięsa	pakiet podstawowy	0,67
	utrzymywane zgodnie z systemem jakości QAFP	0,24
Konie utrzymywane w pomieszczeniach/budynkach		97,22
Konie utrzymywane w systemie otwartym		44,02
Kozy		33,53

*Stawki płatności dla każdej kampanii ustalone są wg kursu EUR/PLN z ostatniego dnia września oraz liczby zwierząt (zatwierdzonych), które kwalifikują się do płatności w okresie przestrzegania wymogów, ustalonej przez ARiMR na podstawie danych zawartych w IRZ Plus.

Płatności w obrębie danej grupy technologicznej są przyznawane z zastosowaniem poniższych progów degresywności (nie dotyczy płatności do zwierząt utrzymywanych w systemie rolnictwa ekologicznego oraz płatności do loch lub tuczników utrzymywanych w ramach krajowego systemu jakości QAFP, jeżeli rolnik ubiega się o te płatności na uproszczonych zasadach oraz płatności w ramach praktyki polegającej na utrzymywaniu zwierząt, tj. loch, tuczników, krów mamek utrzymywanych w pomieszczeniach/budynkach, krów mamek utrzymywanych w systemie otwartym, opasów, kurcząt brojlerów, indyków utrzymywanych z przeznaczeniem do produkcji mięsa, zgodnie z wymogami krajowych systemów jakości QAFP i QMP):

- do 100 DJP - 100%
- powyżej 100 DJP do 150 DJP - 75%
- powyżej 150 DJP - brak płatności.

Wysokość stawek płatności bezpośrednich, w tym stawek płatności dobrostanowych będzie określana corocznie, po zakończeniu naboru wniosków, na podstawie danych zadeklarowanych przez rolników i zweryfikowanych przez ARiMR po przeliczeniu stawek określonych w EUR na złote wg kursu PLN/EUR ustalonego na ostatni dzień roboczy września danego roku.

6. Interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne

6.1 Interwencja 1. Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 oraz Interwencja 2. Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000

Celem obu interwencji jest utrzymanie, zapobieganie pogarszaniu się lub przywrócenie właściwego stanu ochrony:

- cennych siedlisk przyrodniczych (tj. zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych, zalewowych łąk selernicowych i słonorośli, muraw, półnaturalnych łąk wilgotnych i świeżych oraz torfowisk),
- siedlisk lęgowych ptaków (tj. rycyka, kszyka, krwawodzioba, czajki, dubelta, kulika wielkiego, wodniczki oraz derkacza).

Występowanie ww. siedlisk jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej. Zobowiązania

podejmowane są przez beneficjentów na okres 5 lat.

W ramach interwencji 1 i 2 beneficjenci zobowiązują się do realizacji wymogów związanych z ekstensywnym rolniczym użytkowaniem gruntu, obejmujących w szczególności:

- stosowanie odpowiedniej liczby pokosów,
- ekstensywny wypas zwierząt,
- dostosowanie terminów koszenia/wypasu do potrzeb ochrony przyrody.

Zakres wymogów różni się w zależności od przedmiotu ochrony - dostosowany jest do preferencji zagrożonych gatunków oraz charakteru siedlisk przyrodniczych.

Kto może otrzymać wsparcie

Beneficjent, który posiada użytki rolne lub obszary przyrodnicze (tj. obszary niebędące użytkami rolnymi, na których występują określone typy cennych siedlisk przyrodniczych lub siedlisk lęgowych ptaków) o powierzchni nie mniejszej niż 1 ha.

Pomoc przysługuje do powierzchni nie mniejszej niż 0,1 ha.

Jakie można otrzymać wsparcie

Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana jest do powierzchni gruntu objętego zobowiązaniem.

Stawka płatności:

- Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe - 1568 zł/ha
- Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla - 1452 zł/ha
- Murawy - 1612 zł/ha
- Półnaturalne łąki wilgotne - 1115 zł/ha
- Półnaturalne łąki świeże - 1497 zł/ha
- Torfowiska - 912 zł/ha (wymogi kluczowe) - 1536 zł/ha (wymogi kluczowe i uzupełniające)
- Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyk, krwawodziób i czajka) -1055 zł/ha
- Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego - 1347 zł/ha
- Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki - 1555 zł/ha
- Ochrona siedlisk lęgowych derkacza - 1055 zł/ha

Płatność będzie mogła być jednorazowo powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych. Wysokość tej rekompensaty będzie uzależniona od zakresu usług wykonywanych przez eksperta przyrodniczego.

Beneficjentowi realizującemu zobowiązanie na obszarach niebędących użytkami rolnymi (i innymi niż wariant Murawy) będzie mogła być przyznana także dodatkowa płatność tzw. retencyjna (płatność oparta na rezultacie – "*result-based*") w przypadku zalania lub podtopienia gruntu w wysokości 280 zł/ha. Informacja o podtopieniu lub zalaniu będzie oparta na monitoringu satelitarnym.

W ramach interwencji 2. *Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000* obowiązuje mechanizm degresywności tj. płatności będą przyznawane w wysokości:

- 100% stawki podstawowej - za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej - za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej - za powierzchnię powyżej 100 ha.

Jeśli o wsparcie ubiega się spółdzielnia produkcji rolnej albo spółdzielnia rolników, progi degresywności będą stosowane łagodniej (proporcjonalnie do liczby członków spółdzielni). Spółdzielnie te muszą poddać się badaniu lustracyjnemu. Szczegółowe zasady są określone w przepisach krajowych.

6.2 Interwencja 3. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000

Celem interwencji jest ekstensywne użytkowanie rolnicze na trwałych użytkach zielonych położonych na obszarach Natura 2000, aby zapobiec zanikaniu łąk i pastwisk bądź przeciwdziałać intensyfikacji rolnictwa, a tym samym zapewnić dogodne warunki bytowania dla wielu cennych siedlisk i gatunków, których występowanie jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej.

W ramach tej interwencji beneficjenci zobowiązują się do realizacji wymogów związanych z ekstensywnym rolniczym użytkowaniem gruntu, obejmujących w szczególności: stosowanie odpowiedniej liczby pokosów, ekstensywny wypas zwierząt, dostosowanie terminów koszenia lub wypasu do potrzeb ochrony przyrody.

Zobowiązania podejmowane są przez beneficjentów na okres 5 lat.

Kto może otrzymać wsparcie

Beneficjent, który posiada gospodarstwo rolne o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.

Obszar kwalifikowany - użytki rolne (trwały użytek zielony, na którym nie występują siedliska przyrodnicze i gatunki ptaków objęte wsparciem w ramach interwencji 1. Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000).

Pomoc przysługuje do działek rolnych o powierzchni nie mniejszej niż 0,1 ha.

Jakie wsparcie można otrzymać

Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do powierzchni gruntu objętego zobowiązaniem.

Stawka płatności - 836 zł/ha.

6.3 Interwencja 4. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych

Interwencja polega na ochronie dawnych odmian drzew owocowych, nieprzydatnych do uprawy towarowej, lecz stanowiących cenne dziedzictwo i zasób genetyczny.

Wsparcie dotyczy istniejących starych sadów, co najmniej 15 lat po nasadzeniu, w których liczba drzew owocowych odmian tradycyjnych jabłoni, gruszy, czereśni, wiśni lub śliw wynosi co najmniej 12.

Pomoc przyznawana jest do wieloodmianowych lub wielogatunkowych sadów złożonych z drzew owocowych odmian tradycyjnych; lista odmian i szczegółowe parametry sadów uprawnionych do wsparcia określone są w przepisach krajowych.

W ramach tej interwencji beneficjenci zobowiązują się do realizacji określonych wymogów obejmujących w szczególności:

- utrzymanie wielogatunkowych lub wieloodmianowych sadów złożonych z drzew owocowych odmian tradycyjnych jabłoni, gruszy, czereśni, wiśni lub śliw (nie mniej niż 4 odmiany lub gatunki),
- odpowiednie użytkowanie i pielęgnację tych sadów,
- ograniczenie stosowania środków ochrony roślin.

Zobowiązania podejmowane są na okres 5 lat.

Kto może otrzymać wsparcie

Beneficjent, który posiada gospodarstwo rolne o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.

Do płatności kwalifikują się działki rolne nie mniejsze niż 0,1 ha.

Jakie wsparcie można otrzymać

Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji tego zobowiązania.

Stawka płatności: 2117 zł/ha.

6.4 Interwencja 5. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Interwencja polega na zachowaniu zagrożonych erozją genetyczną tradycyjnych i rzadkich w uprawach gatunków roślin rolniczych, warzywnych i zielarskich, a także dawnych odmian oraz miejscowych populacji i ekotypów uprawianych na terenie Polski, skutkiem czego będzie zwiększenie bioróżnorodności na terenach wiejskich.

W ramach interwencji promowane są działania dotyczące:

- uprawy rzadkich gatunków lub odmian roślin (wariant 1);
- wytwarzania materiału siewnego rzadkich gatunków lub odmian roślin (wariant 2).

Płatność jest przyznawana do gruntów ornych, na których są uprawiane rośliny:

- odmian regionalnych lub amatorskich wpisanych do Krajowego Rejestru lub
- odmian marginalnych gatunków wpisanych do Krajowego Rejestr lub zarejestrowanych we Wspólnym katalogu odmian roślin rolniczych z gatunków roślin rolniczych wymienionych w przepisach krajowych lub
- obecnie rzadko uprawianych roślin rolniczych i warzywnych lub
- gatunków rzadko uprawianych roślin zielarskich wymienionych w przepisach krajowych (tylko wariant 1).

Powierzchnia uprawy danego gatunku lub odmiany w ramach wariantów 1 i 2 nie może być łącznie większa niż 5 ha.

Zobowiązanie w ramach interwencji podejmowane jest na 5 lat.

Kto może otrzymać wsparcie

Beneficjent, który posiada gospodarstwo rolne o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha. Do płatności kwalifikują się działki rolne nie mniejsze niż 0,1 ha.

Jakie wsparcie można otrzymać

Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji tego zobowiązania.

Stawka płatności:

- Wariant 1. Uprawa rzadkich gatunków lub odmian roślin - 1411 zł/ha;
- Wariant 2. Wytwarzanie materiału siewnego rzadkich gatunków lub odmian roślin - 1619 zł/ha.

6.5 Interwencja 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie

Celem interwencji jest zachowanie i gospodarcze wykorzystanie zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich ras zachowawczych: bydła, koni, owiec, świń i kóz. Dla przyszłości hodowli zwierząt i zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego niezbędne jest zachowanie różnorodności genetycznej zwierząt gospodarskich.

Zobowiązania podejmowane są na okres 5 lat.

Kto może otrzymać wsparcie

Beneficjent, który posiada gospodarstwo rolne o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha oraz zwierzęta: bydło, konie, owce, świnie lub kozy objęte programem ochrony zasobów genetycznych i realizuje wymogi tego programu.

Płatność przyznawana jest do następujących ras:

1. **Bydło** (wsparcie do samic i samców) - polskie czerwone, białogrzbiete, polskie czerwono-białe, polskie czarno-białe.
2. **Konie** (wsparcie do samic i samców) - koniki polskie, huculskie, małopolskie, śląskie, wielkopolskie, zimnokrwiste (w typie sokólskim i sztumskim).
3. **Owce** (wsparcie do samic; stawka płatności uwzględnia utrzymanie samców) – wrzosówka, świniarka, olkuska, polska owca górska odmiany barwnej, merynos odmiany barwnej, uhruska, wielkopolska, żelaźnieńska, korideil, kamieniecka, pomorska, cakiel podhalański, merynos polski w starym typie, czarnogłówka, owca pogórza, polska owca górska i białogłowa owca mięsna.

4. **Świnie** (wsparcie do samic i samców) – puławska, złotnicka biała, złotnicka pstra.
5. **Kozy** (wsparcie do samic; stawka płatności uwzględnia utrzymanie samców) - koza karpacka, koza kazimierzowska i koza sandomierska.

Jakie wsparcie można otrzymać

Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji tego zobowiązania.

Stawka płatności:

- Zachowanie lokalnych ras bydła – użytkowanie mleczne – 2738 zł/szt.
- Zachowanie lokalnych ras bydła – użytkowanie mięsne – 1752 zł/szt.

W ramach ww. wariantów przewiduje się dodatkową płatność w wysokości 15 131 zł/szt. rekompensującą koszty udostępnienia samców w celu pozyskania nasienia (płatność przyznawana jest jednorazowo do danej sztuki).

- Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie małopolskie i wielkopolskie) - 2669 zł/szt.
- Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie małopolskie i wielkopolskie) - 5925 zł/szt.
- Zachowanie lokalnych ras koni - samice (konie śląskie) - 2461 zł/szt.
- Zachowanie lokalnych ras koni - samce (konie śląskie) - 5275 zł/szt.
- Zachowanie lokalnych ras koni – samice (koniki polskie i konie huculskie) - 2395 zł/szt.
- Zachowanie lokalnych ras koni – samce (koniki polskie i konie huculskie) - 5130 zł/szt.
- Zachowanie lokalnych ras koni – samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim) - 2185 zł/szt.
- Zachowanie lokalnych ras koni – samce (konie zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim) - 2513 zł/szt.
- Zachowanie lokalnych ras owiec - 500 zł/szt.
- Zachowanie lokalnych ras świń - 1335 zł/szt.
- Zachowanie lokalnych ras kóz - 953 zł/szt.

6.6 Interwencja 7. Bioróżnorodność na gruntach ornych

Celem interwencji jest wzbogacenie bioróżnorodności i krajobrazu wiejskiego oraz zapewnienie miejsca bytowania oraz bazy pokarmowej dla organizmów pożytecznych, w tym owadów zapylających i ptaków krajobrazu rolniczego.

Interwencja polega na zakładaniu na gruntach ornych i utrzymaniu:

- śródpolnych, wieloletnich pasów kwietnych, stanowiących jednocześnie korytarze ekologiczne i ostoje dla wielu gatunków zwierząt (wariant 1),
- ogródków bioróżnorodności w celu zwiększania bioróżnorodności na terenach wiejskich (wariant

2). W ramach zobowiązania beneficjent realizuje wymogi związane przede wszystkim z:

1) wysiewem na gruntach ornych mieszanek wielogatunkowych na powierzchni co najmniej 0,1 ha, a następnie utrzymaniem wieloletnich pasów kwietnych (w ramach wariantu 7.1. Wieloletnie pasy kwietne).
2) uprawą na powierzchni od 0,1 do 0,5 ha określonej liczby gatunków roślin, w tym przewidzianych do wsparcia w ramach wariantu 5.2. Interwencji Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie oraz wybranych roślin zielarskich i warzywnych. W ogródkach bioróżnorodności można również uprawiać rośliny z materiału pozyskanego z kolekcji banków genów (w ramach wariantu 7.2. Ogródki bioróżnorodności).

Zobowiązanie w ramach interwencji podejmowane jest na 5 lat.

Kto może otrzymać wsparcie

Beneficjent, który posiada gospodarstwo rolne o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1

ha. Do płatności kwalifikują się działki rolne o powierzchni nie mniejszej niż 0,1 ha.

Jakie wsparcie można otrzymać

Płatność roczna w formie zryczałtowanej - według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowych kosztów, przyznawana do powierzchni gruntu ornego objętego zobowiązaniem.

Stawki płatności:

- Wariant 1. Wieloletnie pasy kwietne - 3501 zł/ha.
- Wariant 2. Ogródki bioróżnorodności - 2342 zł/ha.

7. Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020 – zobowiązania kontynuacyjne

Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne podjęte przed rokiem 2023 w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020 są kontynuowane, co do zasady, zgodnie z dotychczasowymi przepisami dla następujących pakietów:

- Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone,
- Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000,
- Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000.

Realizacja zobowiązań w ramach pozostałych pakietów tego działania tj. Pakietu 2. Ochrona gleb i wód, Pakietu 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych, Pakietu 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie oraz Pakietu 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie zakończyła się 14 marca 2025 r.

8. Rolnictwo ekologiczne

Celem interwencji jest wspieranie rolników, którzy podejmują się utrzymać lub przejść na praktyki i metody rolnictwa ekologicznego określone w prawodawstwie unijnym i krajowym. Płatnościami w ramach interwencji objęte są powierzchnie w ramach następujących grup upraw: rolnicze, warzywne, zielarskie, sadownicze podstawowe, jagodowe, sadownicze ekstensywne, paszowe oraz TUZ, prowadzone zgodnie z zasadami rolnictwa ekologicznego.

Zasady ogólne:

- posiadanie gospodarstwa rolnego położonego na terytorium RP, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha; obszar kwalifikowany - użytki rolne (grunty orne, trwałe użytki zielone, uprawy trwałe - sadownicze);
- działka deklarowana do wsparcia o min. powierzchni 0,1 ha;
- prowadzenie ekologicznej produkcji rolnej objętej nadzorem jednostki certyfikującej

Wymagania w ramach interwencji:

- obowiązek produkcji ekologicznej i odpowiednie przeznaczenie zbioru, tj. co najmniej 30% uzyskanego zbioru musi zostać przeznaczone do sprzedaży lub do przetwórstwa;
- uprawa gatunków roślin określonych na poziomie przepisów krajowych;
- posiadanie zwierząt - w przypadku płatności do upraw paszowych na gruntach ornych oraz do trwałych użytków zielonych w obsadzie co najmniej 0,3 DJP/ha, przy czym płatności ekologiczne do takich upraw będą przyznawane do powierzchni do jakiej „wystarczy" rolnikowi zwierząt przeliczonych na DJP (tj. do powierzchni nie większej niż wynikającej z podzielenia posiadanych przez rolnika zwierząt przeliczonych na DJP przez współczynnik 0,3);

- posiadanie zwierząt w obsadzie 0,3-1,5 DJP na każdy hektar UR - w przypadku premii za prowadzenie zrównoważonej produkcji roślinno-zwierzęcej;
- posiadanie planu działalności ekologicznej;
- w przypadku podstawowych upraw sadowniczych, ekstensywnych upraw sadowniczych oraz upraw jagodowych:
  - uprawa gatunków w okresie owocowania, a w przypadku upraw niebędących w okresie owocowania- potwierdzenie, że do założenia tych upraw wykorzystano materiał nasadzeniowy odpowiedniej jakości (tj. kategorii elitarny lub kategorii kwalifikowany lub CAC);
  - utrzymanie minimalnej obsady dla poszczególnych gatunków roślin z tolerancją do 10%;
  - coroczne wykonywanie na plantacji zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych.

Wszystkie uprawy deklarowane do wsparcia finansowego w ramach interwencji podlegają kontroli jednostek certyfikujących.

Zobowiązania w ramach interwencji - Rolnictwo ekologiczne obejmują okres 5 lat.

W ramach interwencji Rolnictwo ekologiczne, rolnik może otrzymać płatność dla wybranych pakietów w ramach następujących kategorii zobowiązań:

1. na gruntach ornych:
   - Pakiet 1. Uprawy rolnicze,
   - Pakiet 2. Uprawy warzywne,
   - Pakiet 3. Uprawy zielarskie,
   - Pakiet 5. Uprawy jagodowe,
   - Pakiet 7. Uprawy paszowe na gruntach ornych,

2. w ramach upraw sadowniczych:
    - Pakiet 4. Podstawowe uprawy sadownicze,
    - Pakiet 6. Ekstensywne uprawy sadownicze,
3. na trwałych użytkach zielonych:
    - Pakiet 8. Trwałe użytki zielone,
4. w ramach różnych grup upraw obejmujących wymogi pakietu 9.:
    - Pakiet 9. Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi.

Rolnicy realizujący zobowiązanie ekologiczne mają możliwość dowolnej zmiany ww. kategorii zobowiązań w poszczególnych latach ich realizacji.

Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi, tj. gospodarstwa o powierzchni UR nie większej niż 10 ha mogą otrzymać wsparcie w ramach interwencji na uproszczonych zasadach - płatność do hektara upraw ekologicznych w jednakowej wysokości **1 640 zł/ha**, niezależnie od grupy upraw.

W przypadku takich gospodarstw wsparciem będą mogły zostać objęte także małe, przylegające do siebie powierzchnie (mniejsze niż 0,1 ha) z uprawą roślin z różnych grup (tj. upraw rolniczych, upraw warzywnych, upraw zielarskich, upraw sadowniczych - podstawowych, jagodowych i ekstensywnych oraz upraw paszowych, TUZ), przy czym łączna powierzchnia tak przylegających upraw nie może być mniejsza niż 0,1 ha.

Premia za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą

Rolnicy, niezależnie od tego czy realizują zobowiązania ekologiczne w ramach poszczególnych grup upraw (tj. pakietów), czy też jako małe gospodarstwo z uprawami ekologicznymi, mogą również otrzymać do każdego hektara zgłoszonego do płatności ekologicznych dodatkową premię za prowadzenie zrównoważonej produkcji roślinno-zwierzęcej w wysokości **573 zł/ha**. Warunkiem otrzymania premii będzie zapewnienie obsady zwierząt na poziomie **od 0,3 DJP do 1,5 DJP na każdy hektar użytków rolnych w gospodarstwie**,.

Do obsady zwierząt wlicza się następujące gatunki zwierząt: alpaki, bydło domowe, bawoły domowe, daniele, gęsi, indyki, jelenie szlachetne, kaczki, konie, kozy, króliki, kury, lamy, muły, osły, owce, perlice, przepiórki japońskie, strusie afrykańskie oraz świnie.

Do wyliczenia obsady będą brane pod uwagę zwierzęta posiadane przez rolnika w okresie od dnia 15 marca roku złożenia wniosku o przyznanie płatności ekologicznych do dnia 14 marca roku następującego po roku złożenia tego wniosku.

Kto może otrzymać wsparcie

Rolnicy objęci nadzorem jednostki certyfikującej w ramach systemu kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym.

Jakie wsparcie można otrzymać

Wysokość wsparcia

Dla poszczególnych grup upraw są inne stawki płatności i są one też zróżnicowane ze względu na status danej uprawy, tj. czy jest to uprawa w okresie konwersji, czy też uprawa już ekologiczna. Stawki płatności w ramach każdego z pakietów interwencji zostały określone jako roczne stawki płatności do jednostki powierzchni, tj. do 1 ha. Stawki płatności w ramach interwencji dotyczącej rolnictwa ekologicznego, w zależności od grupy upraw i okresu konwersji/po konwersji wynosić będą od 2023 r. od 1 043 zł/ha do 3 105 zł/ha. Natomiast w przypadku pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi stawka płatności będzie wynosiła 1 640 zł/ha, a stawka premii za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą 573 zł/ha.

Płatności ekologiczne są przyznawane do powierzchni (ha) upraw prowadzonych metodami ekologicznymi (tj. upraw w okresie konwersji lub upraw już ekologicznych).

Płatności do powierzchni upraw w okresie konwersji do danego gruntu można uzyskać przez okres nie więcej niż 3 lat.

W ramach interwencji stosowana będzie degresywność płatności, tj. płatności ekologiczne będą przyznawane w wysokości:

- 100% stawki podstawowej - za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej - za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej - za powierzchnię powyżej 100 ha.

Tabela nr 20. Stawki płatności ekologicznych

	Stawki płatności [zł/ha]	
	w okresie konwersji	po okresie konwersji
Uprawy rolnicze	**1 697**	**1 571**
Uprawy warzywne	**3 021**	**2 391**
Uprawy zielarskie	**1 856**	
Uprawy paszowe na GO	**1 638**	**1 504**
TUZ	**1 043**	
Podstawowe uprawy sadownicze	**3 105**	**1 961**
Uprawy jagodowe	**2 495**	**2 213**
Ekstensywne uprawy sadownicze	**1 326**	
Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi	**1 640**	
Premia za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą	**573**	

Płatność może być powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych poniesionych z tytułu kosztów kontroli gospodarstwa przeprowadzanej przez jednostkę certyfikującą w ramach systemu kontroli w rolnictwie ekologicznym. Ta dodatkowa płatność może wynieść od 900 zł do 1500 zł, ale nie więcej niż 20% przysługujących rolnikowi płatności ekologicznych.

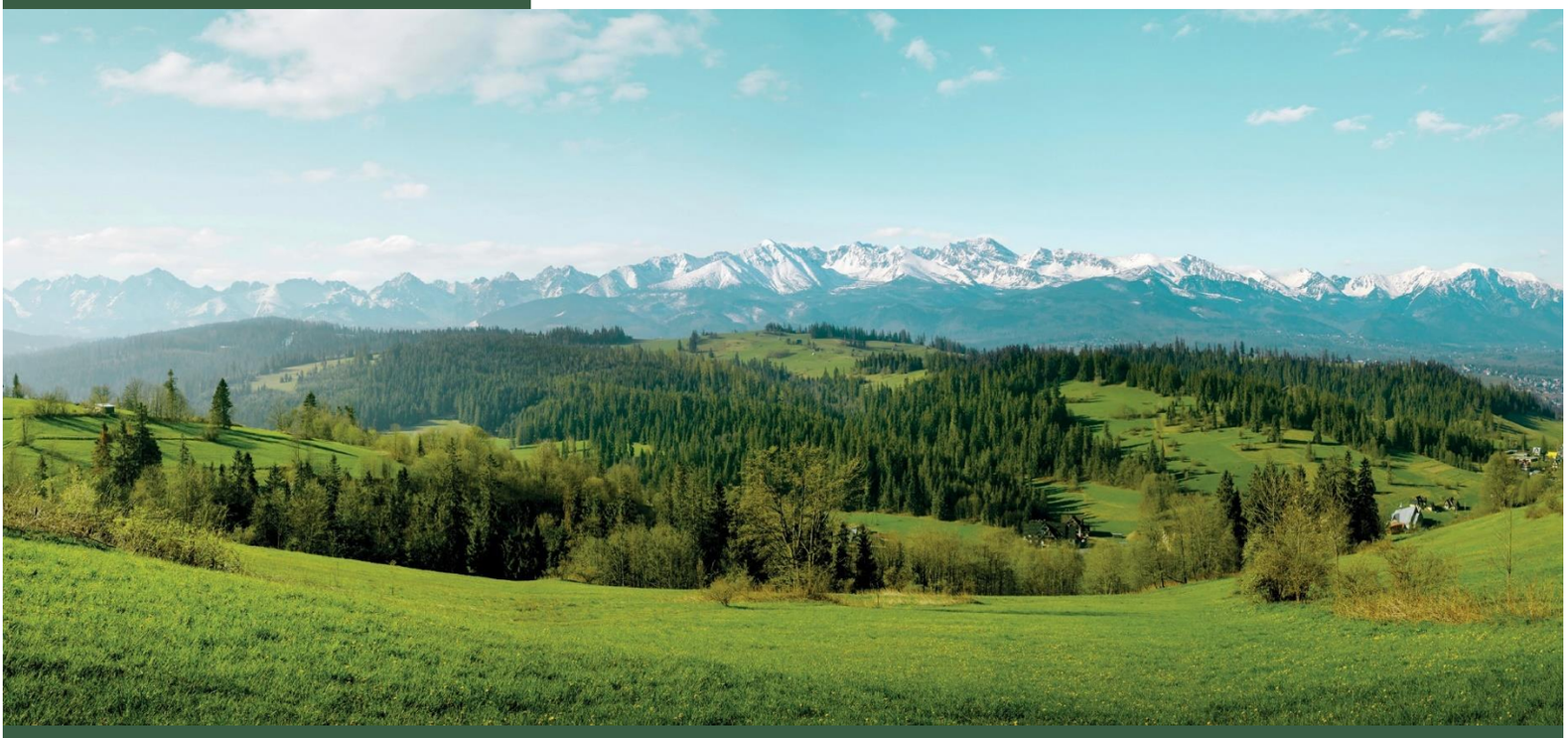

9. Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)

Płatności ONW mają za zadanie zrekompensować rolnikom wszystkie lub część dodatkowych kosztów oraz utraconych dochodów, związanych z ograniczeniami dla produkcji rolnej na wyznaczonych obszarach górskich i innych obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (tzw. obszarach ONW), wspierając kontynuowanie rolniczego użytkowania tych terenów. W efekcie, wsparcie powinno zapewnić właściwą skuteczność pod względem przeciwdziałania porzucaniu gruntów i utracie różnorodności biologicznej.

Realizacja interwencji ma także umożliwić zachowanie walorów krajobrazowych obszarów wiejskich oraz utrzymanie i promowanie zrównoważonych systemów działalności rolniczej na tych terenach.

Wsparcie ONW obejmuje następujące poddziałania:

- płatności dla obszarów innych niż obszary górskie, charakteryzujących się znaczącymi ograniczeniami naturalnymi (**ONW z ograniczeniami naturalnymi**),
- płatności dla innych obszarów charakteryzujących się szczególnymi ograniczeniami (**ONW typ specyficzny**),
- płatności dla obszarów górskich (**ONW typ górski**).

Kto może otrzymać wsparcie

Rolnicy aktywni zawodowo, którzy prowadzą działalność rolniczą na wyznaczonych obszarach ONW.

Pomoc może być przyznana, jeżeli:

- beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i **prowadzi działalność rolniczą na obszarach ONW**;
- użytki rolne, których dotyczy pomoc, **spełniają warunki przyznania płatności bezpośrednich w formie podstawowego wsparcia dochodów**;
- powierzchnia użytków rolnych należących do danego gospodarstwa rolnego, położonych w granicach ONW i wykorzystywanych do produkcji rolniczej, wynosi **co najmniej 1 ha**.

Rodzaj wsparcia

Płatność ryczałtowa, jednoroczna, do hektara użytków rolnych położonych na obszarach ONW.

Stawki płatności dla poszczególnych typów ONW:

- **ONW z ograniczeniami naturalnymi:**
  - strefa I - 179 zł/ha/rok;
  - strefa II - 264 zł/ha/rok.
- **ONW typ specyficzny:**
  - strefa I -179 zł/ha/rok;
  - strefa II - 264 zł/ha/rok;
  - strefa II w obrębie, której co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych jest położonych powyżej 350 m n.p.m. – 676 zł/ha - dotyczy gospodarstw z obsadą zwierząt trawożernych na poziomie co najmniej 0,3 DJP/ha UR.
- **ONW typ górski:**
  - 450 zł/ha/rok;
  - 829 zł/ha - dotyczy gospodarstw z obsadą zwierząt trawożernych na poziomie co najmniej 0,3 DJP/ha UR.

Warunki kwalifikowalności zwierząt

Płatności dla gospodarstw rolnych posiadających minimalną obsadę zwierząt, na poziomie co najmniej 0,3 DJP na hektar wszystkich użytków rolnych będących w posiadaniu rolnika, położonych na obszarach ONW typ górski i tzw. podgórskich (tj. obszarów ONW typ specyficzny strefy II, które spełniają warunek „co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.") mogą być przyznane jeżeli rolnik jest posiadaczem zwierząt gatunków: alpaki *(Vicugna pacos)*, bydło domowe *(Bos taurus)* i bawoły domowe *(Bubalus bubalis)*, daniele *(Dama dama)*, gęsi *(Anserinae)*, jelenie szlachetne *(Cervus elaphus)*, kozy *(Capra hircus)*, lamy *(Lama glama)*, muły *(Equus mule)*, osły *(Equus asinus)*, owce *(Ovis aries)*, konie *(Equus caballus)*.

Do obliczenia minimalnej liczby DJP brane są pod uwagę zwierzęta posiadane w okresie **od 1 kwietnia do 30 września** danego roku, które zostały zgłoszone do komputerowej bazy danych, zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt.

Warunek posiadania zwierząt uznaje się za spełniony również, jeżeli spełnia go małżonek rolnika ubiegającego się o przyznanie płatności ONW.

Degresywność

Płatności ONW podlegają degresywności (stopniowemu zmniejszaniu) na poziomie gospodarstwa. Płatność jest przyznawana w zależności od łącznej wielkości powierzchni obszarów ONW w gospodarstwie, zgodnie z zasadą:

- do 25 ha - 100% płatności;
- 25,01 - 50 ha - 50% płatności;
- 50,01 - 75 ha - 25% płatności;
- powyżej 75 ha - płatności ONW nie są przyznawane.

W przypadku **spółdzielni produkcji rolnej albo spółdzielni rolników** zastosowanie mają odrębne zasady obliczania maksymalnego limitu oraz progów degresywności (uwzględniające liczbę członków spółdzielni).

Typy obszarów ONW

Wykaz gmin i obrębów, które zostały zakwalifikowane do obszarów ONW, znajduje się w załączniku do *rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi*

lub innymi szczególnymi ograniczeniami" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 364, z późn. zm.)

ONW z ograniczeniami naturalnymi

W ramach ONW z ograniczeniami naturalnymi wsparcie jest udzielane w celu zrekompensowania efektów istniejących utrudnień w produkcji rolnej na obszarach nizinnych, położonych poza granicami obszarów górskich, wynikających ze skumulowania występowania na tych obszarach ograniczeń naturalnych (tj. niskiej temperatury, niekorzystnej tekstury i kamienistości gleby, ograniczonej głębokość ukorzenienia, niekorzystnych właściwości chemicznych, dużego nachylenia terenu) w stosunku do obszarów, na których takie ograniczenia nie występują.

Do obszarów ONW z ograniczeniami naturalnymi zalicza się obszary, które zostały wyznaczone zgodnie z art.32 ust. 1 lit. b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013.

W ramach ONW z ograniczeniami naturalnymi funkcjonuje podział na dwie strefy. Podział został wykonany na podstawie wartości wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP):

- do **ONW z ograniczeniami naturalnymi strefy I** zostały zakwalifikowane obszary z wartością WWRPP powyżej 52 punktów;
- do **ONW z ograniczeniami naturalnymi strefy II** zostały zakwalifikowane obszary z wartością WWRPP poniżej 52 punktów.

Szczegółowa informacja w zakresie sposobu delimitacji obszarów ONW z ograniczeniami naturalnymi zawarta jest w załączniku nr 12 do PROW 2014-2020.

ONW typ specyficzny

W ramach ONW typ specyficzny wsparcie jest udzielane w celu zrekompensowania efektów istniejących utrudnień w produkcji rolnej na obszarach innych niż obszary górskie, na których występują specyficzne ograniczenia w stosunku do gospodarstw położonych na obszarach, na których takie ograniczenia nie występują. Na obszarach tych niezbędne jest kontynuowanie rolniczego użytkowania ziemi w celu zachowania lub poprawy środowiska, utrzymania terenów wiejskich, zachowania potencjału turystycznego obszaru lub w celu ochrony linii brzegowej.

W ramach ONW typ specyficzny funkcjonuje również podział na dwie strefy.

Obszary **ONW typ specyficzny strefa I** zostały określone na podstawie wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP) oraz wskaźnika cenności przyrodniczo-turystycznej (WCPT). Do ONW typ specyficzny **strefa I** zaliczają się gminy lub obręby ewidencyjne o wysokich walorach przyrodniczych i turystycznych. Na terenie tych obszarów ważne jest utrzymanie prowadzenia działalności rolniczej w celu zachowania lub poprawy środowiska, utrzymania terenów wiejskich, zachowania potencjału turystycznego obszaru.

Do **ONW typ specyficzny strefa II** zostały zakwalifikowane obszary, w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m. Są to tzw. obszary podgórskie. Ponadto, do ONW typ specyficzny strefa II zostały zakwalifikowane również niektóre obszary, które nie zostały włączone do ONW z ograniczeniami naturalnymi na podstawie kryteriów biofizycznych, a wartość WWRPP jest mniejsza lub równa 52 pkt.

ONW typ górski

Do obszarów ONW typ górski zalicza się gminy i obręby ewidencyjne, w których zgodnie z numerycznym modelem terenu (DEM), ponad połowa użytków rolnych jest położona powyżej wysokości 500 m n.p.m.

Obszary te, w związku z występowaniem m.in. mniej korzystnych niż w nizinnej części Polski warunków klimatycznych, krótszego okresu wegetacyjnego oraz stromych zboczy wymagających użycia sprzętu specjalistycznego, charakteryzują się znacznymi ograniczeniami w rolniczym użytkowaniu gruntów i wzrostem kosztów produkcji.

10. Interwencje leśno-zadrzewieniowe

10.1 Zalesianie gruntów rolnych

Interwencja dedykowana jest do gruntów rolnych charakteryzujących się niską przydatnością dla rolnictwa, stanowiących potencjalny obszar dla zakładania upraw leśnych, jak również kształtowania struktury krajobrazu obszarów wiejskich. Zalesienia pełnią znaczącą funkcję dla ochrony klimatu, gleb i wód. Przyczyniają się wprost do sekwestracji dwutlenku węgla.

Kto może otrzymać wsparcie

Wsparcie skierowane jest do rolników (osób fizycznych lub prawnych), z wyłączeniem jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej reprezentujących Skarb Państwa w zakresie zarządzania mieniem.

Beneficjentem mogą być również jednostki samorządu terytorialnego i jednostki organizacyjne gmin, powiatów oraz województw, jednakże przyznawana im pomoc obejmuje jedynie koszty założenia uprawy leśnej tzw. wsparcie na zalesianie.

Warunki uzyskania wsparcia

Pomoc przyznawana jest do gruntów:

- wykazanych w ewidencji gruntów i budynków, jako grunty rolne, stanowiących grunty orne lub sady,
- o powierzchni co najmniej 0,1 ha i szerokości większej niż 20 m, przy czym wymagania, które dotyczy szerokości gruntu, nie stosuje się, jeżeli grunty te graniczą z lasem lub obszarem zalesionym,
- przeznaczonych do zalesienia w dokumentach planistycznych gminy,
- dla których sporządzony jest plan zalesienia przez Nadleśniczego Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.

Wsparcie udzielane jest do powierzchni nie większej niż 40 ha na rok.

Jakie wsparcie można otrzymać

Pomoc udzielana jest w formie:

1. Wsparcia na zalesianie stanowiącego jednorazową, zryczałtowaną płatność z tytułu poniesionych kosztów wykonania zalesienia, w wysokości 16 059 zł/ha w warunkach korzystnych oraz w wysokości 17 436 zł/ha - na gruntach o nachyleniu terenu powyżej 12° oraz poniesionych kosztów zabezpieczenia przed zniszczeniem drzew lub krzewów.
2. Premii pielęgnacyjnej stanowiącej zryczałtowaną płatność z tytułu poniesionych kosztów utrzymania i pielęgnowania nowo wykonanego zalesienia (1 377 zł/ha - w warunkach korzystnych oraz 1 584 zł/ha na gruntach o nachyleniu terenu powyżej 12°), jak również terenów zalesionych w wyniku sukcesji

naturalnej (972 zł/ha - w warunkach korzystnych oraz 1 264 zł/ha na gruntach o nachyleniu terenu powyżej 12°), wypłacaną corocznie przez 5 lat.

3. Premii zalesieniowej stanowiącej zryczałtowaną płatność z tytułu utraconych dochodów z działalności rolniczej w wyniku wykonanego zalesienia lub utrzymania gruntu zalesionego wskutek sukcesji naturalnej, w wysokości 1 438 zł/ha, wypłacaną corocznie, przez:
   - 5 lat do gruntów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej,
   - 12 lat do zalesionych gruntów rolnych.

10.2 Tworzenie zadrzewień śródpolnych

Zadrzewienia stanowią element krajobrazu istotny dla zachowania bioróżnorodności obszarów rolnych, ponieważ są miejscem bytowania wielu organizmów i bazą pokarmową m.in. dla ptaków i owadów zapylających. Zadrzewienia zwiększają retencję krajobrazową, ograniczają skutki suszy, a także zapobiegają erozji glebowej.

Kto może otrzymać wsparcie

Wsparcie skierowane jest do rolników (osób fizycznych lub prawnych), z wyłączeniem jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej reprezentujących Skarb Państwa w zakresie zarządzania mieniem.

W przypadku wsparcia na założenie zadrzewienia śródpolnego beneficjentem mogą być również jednostki samorządu terytorialnego.

Warunki uzyskania wsparcia

Pomoc przyznawana jest na założenie zadrzewienia:

- na gruntach ornych poprzez posadzenie od 1 500 do 2 500 szt. drzew lub krzewów na 1 ha,
- ogrodzonego lub zabezpieczonego przed zniszczeniem przez zwierzynę: osłonkami lub 3 palikami lub wełną owczą lub repelentami.

Wsparcie na zadrzewienie udzielane jest do powierzchni nie większej niż 40 ha na rok.

Istnieje możliwość skonsultowania planowanego wykonania zadrzewienia z doradcą rolnośrodowiskowym.

Jakie wsparcie można otrzymać

Pomoc obejmuje koszty założenia, w wysokości 10 892 zł/ha - w warunkach korzystnych oraz w wysokości 13 664 zł/ha - na gruntach o nachyleniu terenu powyżej 12°, a także koszty zabezpieczenia przed zniszczeniem drzew lub krzewów.

Dodatkowo do wykonanego zadrzewienia przysługuje 5-letnia premia na pielęgnację i utrzymanie wykonanego zadrzewienia, w wysokości 2 494 zł/ha.

10.3 Zakładanie systemów rolno-leśnych

Systemy rolno-leśne to sposób użytkowania gruntu rolnego, na którym drzewa lub krzewy są zintegrowane z uprawą rolną na tym samym obszarze, przynosząc tym samym liczne korzyści środowiskowo-klimatyczne. Systemy rolno-leśne przyczyniają się do redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz zwiększania zawartości materii organicznej w glebie. Drzewa i krzewy tworzą barierę chroniącą rośliny uprawne przed wiatrem, wpływają na poprawę zasobów wodnych oraz ochronę wód powierzchniowych, zapobiegają erozji.

Kto może otrzymać wsparcie

Wsparcie skierowane jest do rolników (osób fizycznych lub prawnych), z wyłączeniem jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej reprezentujących Skarb Państwa w zakresie zarządzania mieniem.

Warunki uzyskania wsparcia

Pomoc przyznawana jest na założenie systemu rolno-leśnego:

- na gruntach ornych i TUZ (z wyłączeniem TUZ na obszarach Natura 2000), na których prowadzona jest działalność rolnicza,
- w formie rzędowej (na gruntach ornych) lub pastwiskowej (na TUZ),
- poprzez posadzenie od 150 do 250 szt. drzew lub krzewów na 1 ha,
- w którym drzewa lub krzewy zostaną zabezpieczone przed zniszczeniem osłonkami lub 3 palikami lub wełną owczą lub repelentami.

Istnieje możliwość skonsultowania planowanego wykonania systemu rolno-leśnego z doradcą rolnośrodowiskowym.

Jakie wsparcie można otrzymać

Pomoc obejmuje koszty założenia, w wysokości 3 092 zł/ha - w warunkach korzystnych oraz w wysokości 3 199 zł/ha - na gruntach o nachyleniu terenu powyżej 12°, a także koszty zabezpieczenia przed zniszczeniem drzew lub krzewów.

Dodatkowo do wykonanego systemu rolno-leśnego przysługuje 5-letnia premia na pielęgnację i utrzymanie wykonanego systemu rolno-leśnego, w wysokości 300 zł/ha.

10.4 Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych

Interwencja obejmuje nasadzenia zwiększające różnorodność biologiczną w lasach prywatnych poprzez dywersyfikację struktury leśnej oraz składu gatunkowego drzewostanów. Wsparciem objęte jest też wykonywanie cięć pielęgnacyjnych, które przyczyniają się do zwiększania odporności drzewostanów na zmiany klimatyczne.

Kto może otrzymać wsparcie

Wsparcie skierowane jest do właścicieli lasów prywatnych lub ich stowarzyszeń, lub wspólnot gruntowych lub jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, z wyłączeniem jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej reprezentujących Skarb Państwa w zakresie zarządzania mieniem.

Warunki uzyskania wsparcia

Pomoc jest przyznawana do lasów:

- dla których opracowany jest Uproszczony Plan Urządzenia Lasu lub dla których zadania z zakresu gospodarki leśnej określa decyzja starosty wydana na podstawie inwentaryzacji stanu lasu;
- o powierzchni co najmniej 0,1 ha;
- nieobjętych 5 letnią premią pielęgnacyjną przyznawaną w ramach działania zalesieniowego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 oraz interwencji zalesieniowej Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027.

Wsparcie udzielane jest do powierzchni nie większej niż 40 ha na rok.

Niezbędnym dokumentem w procesie ubiegania się o pomoc będzie plan inwestycji zwiększających bioróżnorodność lasów prywatnych sporządzony nieodpłatnie przez Nadleśniczego Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.

Jakie wsparcie można otrzymać

Wsparcie jest przyznawane w formie ryczałtu, jednorazowo za jej wykonanie.

Pomoc udzielana jest na:

1. Przebudowę składu gatunkowego drzewostanu przez wprowadzenie drugiego piętra w drzewostanie w wysokości 13 026 zł/ha - w warunkach korzystnych oraz w wysokości 14 052 zł/ha - na gruntach o nachyleniu terenu powyżej 12° oraz zabezpieczenie przed zniszczeniem drzew lub krzewów.
2. Przebudowę składu gatunkowego drzewostanu przez dolesianie luk lub odnowienie drzewostanu uszkodzonego w wysokości 16 385 zł/ha - w warunkach korzystnych oraz w wysokości 18 103 zł/ha - na gruntach o nachyleniu terenu powyżej 12° oraz zabezpieczenie przed zniszczeniem drzew lub krzewów.
3. Zróżnicowanie struktury drzewostanu przez wprowadzenie podszytu w wysokości 8 385 zł/ha - w warunkach korzystnych oraz w wysokości 9 026 zł/ha - na gruntach o nachyleniu terenu powyżej 12° oraz zabezpieczenie przed zniszczeniem drzew lub krzewów.
4. Założenie remizy – 2 588 zł/inwestycję (0,1 ha) oraz wykonanie jej ogrodzenia.
5. Założenie strefy ekotonowej – 11 986 zł/ha oraz zabezpieczenie przed zniszczeniem drzew lub krzewów.
6. Cięcia pielęgnacyjne w wysokości 1 566 zł/ha - w warunkach korzystnych oraz w wysokości 2 295 zł/ha - na gruntach o nachyleniu terenu powyżej 12°.

Wniosek o przyznanie wsparcia na wszystkie inwestycje leśno-zadrzewieniowe składa się w terminie **od dnia 1 czerwca do dnia 31 lipca danego roku** za pomocą systemu teleinformatycznego ARiMR.

10.5 Premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych

---

Wniosek o przyznanie **premii pielęgnacyjnej i zalesieniowej, premii z tytułu zadrzewień oraz premii z tytułu systemów rolno-leśnych** składa się co roku, w terminie składania wniosków o przyznanie płatności bezpośrednich, tj. co do zasady **od 15 marca do 15 maja** (wspólny wniosek z płatnościami bezpośrednimi i innymi działaniami obszarowymi), wyłącznie w postaci elektronicznej – za pośrednictwem aplikacji eWniosekPlus.

Pomoc jest przyznawana na utrzymanie i pielęgnację zalesień, zadrzewień i systemów rolno-leśnych, założonych w ramach Planu Strategicznego WPR lub zadrzewień utworzonych w 2022 r. w ramach PROW na lata 2014-2020.

Kto może otrzymać wsparcie

Beneficjenci, którzy realizują zobowiązania, dotyczące utrzymania i pielęgnacji zalesień, zadrzewień śródpolnych lub systemów rolno-leśnych.

Jakie wsparcie można otrzymać

Pomoc w formie ryczałtu obejmuje:

- 5 letnią premię pielęgnacyjną do zalesionych gruntów rolnych oraz gruntów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej, w wysokości od ok. 900 do 1 500 zł/ha rocznie - stawki zróżnicowane zostały w zależności od nachylenia terenu oraz wykorzystania sukcesji naturalnej;
- 5 letnią premię do zadrzewionych gruntów, w wysokości 2 494 zł/ha rocznie;
- 5 letnią premię do gruntów na których założono system rolno-leśny, w wysokości 300 zł/ha rocznie;
- premię zalesieniową - wypłacaną przez 5 lat do gruntów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej oraz przez 12 lat dla zalesionych gruntów rolnych, w wysokości 1 438 zł/ha rocznie.

11. Zobowiązania zalesieniowe z PROW 2004-2006, PROW 2007-2013, PROW 2014-2020

Pomoc jest przyznawana z tytułu realizacji zobowiązań podjętych w ramach:

- PROW 2004-2006 dotyczących utrzymania zalesienia przez co najmniej 20 lat od pierwszej wypłaty środków;
- PROW 2007-2013 dotyczących utrzymania zalesienia przez co najmniej 15 lat od pierwszej wypłaty środków;
- PROW 2014-2020 dotyczących utrzymania zalesienia przez co najmniej 12 lat od pierwszej wypłaty środków oraz jego pielęgnacji przez 5 lat zgodnie z wymogami planu zalesienia.

Kto może otrzymać wsparcie

Zgodnie z warunkami określonymi w ramach PROW 2004-2006, 2007-2013 i 2014-2020 premie pielęgnacyjne i zalesieniowe przysługują beneficjentom kontynuującym podjęte zobowiązania zalesieniowe.

Jakie wsparcie można otrzymać

Pomoc obejmuje:

- premię zalesieniową (beneficjenci PROW 2004-2006, 2007-2013 i 2014-2020) do zalesionych gruntów, która rekompensuje utracony dochód z działalności rolniczej;
- premię pielęgnacyjną (beneficjenci PROW 2014-2020), która rekompensuje poniesione dodatkowe koszty prac pielęgnacyjnych w nowo założonych uprawach leśnych oraz na gruntach zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej.

Zgodnie z zatwierdzonym Planem Strategicznym WPR od 2023 r. beneficjenci działań zalesieniowych mają podwyższone stawki premii zalesieniowej:

1. PROW 2004-2006 (zobowiązania 20-letnie) z:
   - 1 400 zł/ha/rok **do 1 962 zł/ha/rok -** dla beneficjentów, którzy uzyskali, co najmniej 20% dochodów z rolnictwa
   - 360 zł/ha/rok **do 490 zł/ha/rok -** dla beneficjentów, którzy uzyskali mniej niż 20% dochodów z rolnictwa
2. PROW 2007-2013 (zobowiązania 15-letnie) z:
   - 1 190 zł/ha/rok **do 1 438 zł/ha/rok** - dla beneficjentów, którzy są uprawnieni do płatności bezpośrednich
   - 1 580 zł/ha/rok **do 1 962 zł/ha/rok** - dla beneficjentów niekwalifikujących się do płatności bezpośrednich
3. PROW 2014-2020 (zobowiązania 12-letnie) z:
   - 1 215 zł/ha/rok **do 1 438 zł/ha/rok**.

12. Najważniejsze dokumenty i akty prawne

1. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027: www.gov.pl/web/rolnictwo/dokumenty-ps-wpr
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013 (Dz. Urz. UE L 335 z 6.12.2021, z późn. zm.)
3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2116 z dnia 2 grudnia 2021 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 1306/2013 (Dz. Urz. UE L 435 z 6.12.2021, z późn. zm.)
4. Ustawa z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz. U. z 2024 r. poz. 1741, z późn. zm.)
5. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 marca 2023 r. w sprawie kryteriów uznawania użytków rolnych za pozostające w stanie, dzięki któremu nadają się one do wypasu lub uprawy (Dz. U. poz. 461, z późn. zm.)
6. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2023 r. w sprawie wymogów podstawowych, do których kontroli jest właściwy powiatowy lekarz weterynarii, oraz rodzaju przeprowadzanych kontroli (Dz. U. poz. 476)
7. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków uznawania gruntów za kwalifikujące się hektary (Dz. U. poz. 477, z późn. zm.)
8. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2023 r. w sprawie norm oraz szczegółowych warunków ich stosowania (Dz. U. poz. 478, z późn. zm.)
9. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty podstawowego wsparcia dochodów, płatności redystrybucyjnej, płatności dla młodych rolników, płatności związanych z produkcją do powierzchni upraw i płatności związanych z produkcją do zwierząt, płatności dla małych gospodarstw i przejściowego wsparcia krajowego w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz. U. poz. 482, z późn. zm.)
10. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz. U. poz. 483, z późn. zm.)
11. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 marca 2023 r. w sprawie trwałych użytków zielonych wrażliwych pod względem środowiskowym (Dz. U. poz. 488)
12. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności w ramach schematów na rzecz klimatu i środowiska w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz. U. poz. 493, z późn. zm.)
13. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 marca 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz. U. poz. 734, z późn. zm.)
14. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 kwietnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na wsparcie inwestycji leśnych lub zadrzewieniowych oraz w formie premii z tytułu zalesień, zadrzewień lub systemów rolno-leśnych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (Dz. U. poz. 737, z późn. zm.)
15. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 kwietnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności ekologicznych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz. U. poz. 791, z późn. zm.)

16. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 kwietnia 2023 r. sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty pomocy finansowej w ramach schematów na rzecz dobrostanu zwierząt w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz.U. poz. 797, z późn. zm.)

15. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 kwietnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności ekologicznych w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz. U. poz. 791, z późn. zm.)

16. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 kwietnia 2023 r. sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty pomocy finansowej w ramach schematów na rzecz dobrostanu zwierząt w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz.U. poz. 797, z późn. zm.)

17. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 lipca 2023 r. w sprawie liczby punktów, jaką przypisuje się stwierdzonej niezgodności, oraz procentowej wielkości kary administracyjnej w zależności od liczby punktów przypisanych stwierdzonym niezgodnościom (Dz. U. poz. 1382, z późn. zm.)

18. Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 marca 2023 r. w sprawie wskaźnika referencyjnego stosunku obszarów trwałych użytków zielonych do całkowitej powierzchni użytków rolnych (M. P. poz. 279)

19. Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2023 r. w sprawie wykazu wymogów podstawowych z uwzględnieniem przepisów krajowych wdrażających przepisy Unii Europejskiej, w których określono te wymogi podstawowe (M. P. poz. 274)

20. Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 sierpnia 2023 r. w sprawie wskaźnika trwałych użytków zielonych w 2023 r. oraz wielkości, o jaką wskaźnik ten jest większy albo mniejszy od wskaźnika referencyjnego w 2023 r. (Dz. U. poz. 897)